

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

MUSEUM CORTONENSE

IN QUO
VETERA MONUMENTA

COMPLECTUNTUR

ANAGLYPHA, THOREUMATA, GEMMÆ INSCALPTÆ, INSCULPTÆQUE.

QUÆ

IN ACADEMIA ETRUSCA

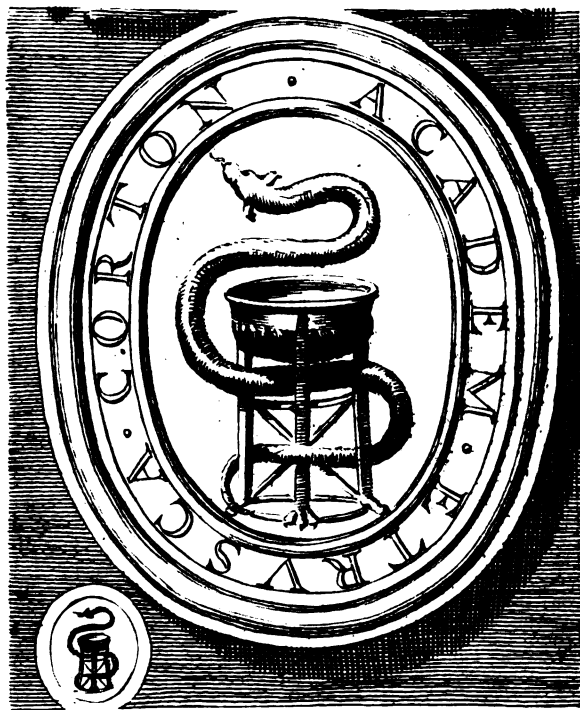
CETERISQUE NOBILIVM VIRORVM DOMIBUS ADSEKVANTVR

IN PLVRIMIS TABVLIS ÆREIS

DISTRIBVTVM,

ATQVE A FRANCISCO VALESIO ROMANO, ANTONIO FRANCISCO GORIO
FLORENTINO, ET RODVLPHINO VENUTI CORTONENSE

NOTIS ILLUSTRATVM.

ROMÆ MDCCL.

SUMPTIBUS FAUSTI AMIDEI BIBLIOPOLÆ IN VIA CURSUS.

TYPIS JOANNIS GENBROSI SALOMONI IN FORO S. IGNATHI.

SUPERIORVM PERMISSV.

VELE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

*Est locus Italiae medio sub montibus altis
Nobilis, & fama multis memoratus in oris.*

Virg. Aeneid. lib.vii. vers. 567.

REVERENDISSIMO PATRI DOMNO
ALEXANDRO JOSEPHO
C H I A P P I N O
P L A C E N T I N O

*Congreg. Canonic. Regularium Lateranensium
Abbati Generali.*

F A U S T U S A M I D E U S
S. P. D.

UM recte existimes, REVE-
RENDISSIME PATER, omnibus-
que innotescat, ut sentiunt alii pleri-
que Reipublicæ Litterariæ Principes,
e notitia veterum Antiquitatum pen-
dere cognitionem exactam omnium Hi-
storiarum: Marmora siquidem, Num-
mi, Gemmæ insculptæ, insculptæque,
& reliqua prisca sæculi supellex non
minus illustrent res a nobis magna
a 2 sæcu-

sæculorum serie diffitas , quam tenebras vincunt Funalia . Exempli vice sint non tantum Clarissimorum Virorum labores , quantum ea , quæ quotidie e cæno atque e latebris eruuntur , atque eruditorum hominum collectiones locupletant . Hinc est , quod tu , REVERENDISSIME PATER , non parum temporis , aurique impendis ad tuum Placentinum Museum augendum ruderibus antiquitatis omni modulo , omnique metallo jam locuples , quamplurimis ad penitiores Physicæ observationes pertinentibus , e penetralibus naturæ erutis collectisque . His igitur perpensis nulli equidem alii Museum Academiae Etruscæ Cortonensis , quod in lucem quam ornatius mittere studui notis perbreuibz adjectis Clarissimorum Virorum , nulli equidem alii , inquam , inscribendum duxi , quam Tibi harum lautitiarum existimatori pereximio ; quique etiam quamplurima in hoc Volumine comprehensa , tam in Academia , quam in aliis nobilium

bilium Cortonensium domibus propriis oculis perlustrasti, admiratusque magna cum laude recessisti.

Cum igitur profiteri possim, atque etiam debeam nihil esse in hisce studiis peculiare, atque exoticum, quod non pertingat vivida acies Genii, atque Ingenii Tui, hinc hisce inductus argumentis Patrocinium tuum implo-ro, abstinens pluribus, ne te inutiliter fatigem. Te interim Deus Opt. Max. servet, & tua cæpta fortunet, ut præstantissimæ Congregationis, cui præsi-des, splendorem magis, magisque pro-pages in Patriæ ornamentum, cui tu omnes tuas curas impendis, atque in publicæ litterariæ rei bonum. Valeas.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

F. M. de Rubeis Archiep. Tharsi Vicesg.

•••••
QUam universus Literarius Orbis in disertissimis Academiae Cortonensis Lucubrationibus agnovit, atque probavit omnigenam eruditionem, acutissimum de rebus difficillimis iudicium, ac elegantiam, nitoremque sermonis, hæc ego omnia miratus sum in opere, quod inscribitur *Museum Cortonense &c.* quod summa legi animi voluptate, id mihi Rmo P. Mag. S. Pal. Apost. demandante. Cum itaque nihil in eo offenderim, quod Fidei, morumque legibus adversetur, existimo Typis esse vulgandum; ut quod Cl., & magni nominis Viri Franciscus Valesius, Antonius Franciscus Gorius, & Rodolphinus Venutus, prælaudatæ Acad. Socii, egregio sane labore in unum congerere, in totius cedat Literarum Reip. bonum.

Fr. Dominicus Vincentius Maria Bertucci
O. P. S. Theol. Professor.

•••••
IMPRIMATUR.

Fr. Joseph Augustinus Orsi Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apostolici Magister.

AD LECTOREM.

CORTONAM antiquum *Corythum* censent eruditi; quem Virgilius sæpe numero in *Æneide* æternis carminibus non solum antiquissimum, verum etiam ante Trojæ ædificationem stetisse, ac floruisse memoriæ mandavit. Dardanum enim ex Corytho Etruriæ prodiisse cecinit Lib.VII. v.207.

Dardanus Idæas Phrygiæ penetravit ad Urbes

Threiciamque Samum, quæ nunc Samothracia fertur

Hinc illum Corythi Tyrrhena a sede profectum.

Neque difficile erit ostendere eandem urbem esse Corythum, atque Cortonam testimonio Silii Italici libro octavo, qui Cortonam domum Tarchontis, & alibi eam nomine Corythi vocatam inter Arretium, & Clusium ponit; quidquid contra dicat Cl. v. Franciscus Marianus, innixus simplici unius auctoris conjecturæ, qui vellet utroque Silii in loco lectionem pervertere, quum omnes quotquot sunt antiquissimi codices *Corythum* habent; & Cortonam *Corythum* fuisse clarissimi viri Philippus Cluverius, Ferrarius Alexandrinus, Baudrandus, Senator Bonarota & Rodulphinus de Venutis in Dissert. i. Tom.IV. Dissert. Acad. Etruscæ, omnesque sanæ mentis, additis quam plurimis Virgilio enarratoribus in hanc rem calculum ferentibus.

Hoc autem insigne nomen a Corytho Etruriæ Rege, atque Dardani ædificatoris parente habuit, ut ait Servius, ad Virgilio locum *Æneidos* Lib.III. v. 167.

Hæ nobis propria sedes, hinc Dardanus ortus:

Jasiusque Pater, genus a quo principe nostrum.

Surge age, & hæc letus longævo dicta parenti

Haud dubitanda refer: Corythum, terrasque require

Ausonias

Ferrarius Alexandrinus vult Cortonam a Corytho Etruriæ Rege vocatam Corythum, quasi Corythonam, & inde Crotonam affini vocabulo, a Græcis: iis enim familiare fuit R literam ante, ac post subiectam vocalem promiscue collocare. Unde nil mirum, si Crotonam, & inde Cortonam postmodum dixerunt; ut ait Dionysius Halicarnassensis.

Sed operæ pretium est animadvertere quot quantique nominis auctores de Cortona verba fecerint; & primo postquam antiquiorem ipsa Troja audivimus Urbem nostram; antiquissimus Historicorum Herodotus, qui vixit circa Olympiadem 84. narrans Pelasgorum in Italiam

Italiam, Etruriamque profectionem, multas ætates ante bellum Trojanum, Cortonæ in Urbe florentissima sedes eos posuisse testatur, atque ibidem adversus Umbros munitionem statuuisse; quare suo adhuc ævo Cortonenses lingua Pelasgica, atque a ceteris Etruriæ pagis dissimili usos fuisse testatur Lib. I. Cap. XVII. Quæ historia a Dionysio Halicarnassensi confirmatur Lib. I. Cap. XXVI. & XXVII. qui eodem modo quo Herodotus Cortonam vocat Urbem Metropolim Etruriæ, atque magnam, & fortunatam. In Herodoto vero non Cortona, sed Κρησῶνα occurrit, & hoc pro Κροῦῶνα ut ait Holstenius, oppido Pelasgorum in Etruria, ὑπὲρ Τυρρηνῶν; itemque Berkelius. Adde ipsam *Crestonam* Italicam suspectam esse, & forte apud Herodotum non Κρησῶνα, sed Κροῦῶνα legendum: quod profecto satis docte ab Jacobo Palmerio in criticis Exercitationibus ad Herodotum ex Dionysio Halicarnassensi demonstratur.

Hoc itaque nomine, sicuti ceteris, quibus varie a Græcis scriptoribus demonstrabatur, etiam a Stephano Byzantino descripta fuit. Κροῦῶν, ἑστὶν ἑτέρα πόλις, Τυρρηνίας Μητρόπολις, καὶ τρίτη Ἰταλίας. *Croton est altera Urbs Metropolis Etruriæ, & tertia Italiæ*: sicuti in verbo Κρησῶν, eandem urbem describit.

Exactis itaque ex Aboriginum finibus iisdem Pelasgis, nihil præter Crotonam urbem vetustissimam reliqui mansisse tradit Dionysius Lib. I. Cap. XXVI. & notandum hanc migrationem Pelasgicam in Etruriam, ut observavit Rykius, & doctissimus noster Academicus Justus Fontaninus, eruditæ antiquitatis decus, & ornamentum, factam periodo Juliana 3186. ante primam Olympiadem, anno 752. adeoque 344. ante epocham Trojæ captæ secundum Eusebii Scaligeriani calculum, ad Erathostenis canones correctum.

Si vero fabulæ a nobis adeundæ sint, liceat ad excidii Trojani tempora mentis aciem convertere, atque ecce Urbem a Lycophrone, ac Theopompo commemoratam. Stephanus Byzantius hic quoque in verbo Γόρτυν, observandus. Θεόπομπος φησιν, ὅτι παραγασόμενος ὁ Ὀδυσσεύς, ἔπερ πρὸς τὴν Πελοπόννησον ἐγνώκως ἀπῆρκε εἰς Τυρσηνίαν, καὶ ἔφθισεν εἰς Γορτυναίαν, ἐνθα καὶ πέλαται. *Theopompus ait, quod rediens Ulysses, & noscens apud Penelopem acta, transit in Etruriam, & habitavit Cortonæ, & ibi mortuus est.*

Lycophron quoque hanc Γορτυναίαν commemorat, ad quam illustrandam Tzetzes ex Theopompo Tyræniæ Γορτυναίαν existimat Cortonam esse Urbem Etruriæ antiquissimam. Quæ nam igitur laus accedere poterit Etruscæ Urbi, quando Ulyssis quoque domicilium atque rogam elargita existimerur, qui suam Ithacam tanti fecisse memo-

memoratur, qui fumum illius ut videret, aut auctor est Cicero immortalitatem dicitur recusasse?

Illud quoque silentio minime prætermittam Lycophronem eo in loco ubi meminit sepulcri Ulyssis, mentionem facere *Pergi* montis, de quo ne verbum quidem fecerunt ejus enarratores, qui, ut arbitror ejusdem montis topographiam ignorarunt. Sciendum igitur est *Pergum*, ad hanc diem ita appellatum, esse montem prope Cortonam situm, ab ejus radicibus exsurgentem, valde amœnum, omnibusque deliciis, & villarum nobilium civium frequentia valde famosum, quæ etiamnum vernaculo sermone *Pergo* appellantur; quare hunc esse illum montem a Lycophrone laudatum nullus dubito.

Incenso postmodum Ilio, Tarchon Rex, Telephi filius, cum in Etruriam venisset, Cortonæ sedem statuere, utpote in magna, atque munitissima urbe voluit, ut ait Silius, qui Cortonam Tarchontis domum appellat.

Hunc advenienti Ænææ in Italiam suppetias tulisse manifestum est ex Virgilio, Cortonam antiquissimo Corythi vocabulo indigitante.

Neque obstat Tarchontem Tarquinii Urbem Etruriæ excitasse, uti ex Stephano liquet, verbo *Ταρχαντίον, πόλις Τυρρηνίας* &c. cur alibi non potuerit habitare, ut putat Cl. Franciscus Marianus in sua Etruria Metropoli? quinimo necesse habuit alibi primo non minimum tempus traducere, quandoquidem novam Civitatem tam cito advena ædificare non potest.

Ad hæc tempora Etruria in δύο, & δέκα ἀρχηγετίδας divisa usque ad Romanam fortunam memoratur, teste Dionysio Halicarnassensi lib. IV. qui deinceps lib. IX. has πόλεις seu Civitates vocat. Sic T. Livius lib. IV. V. & VI. duodecim Populos Etruriæ appellat, inter quos doctissimi homines, & quisquis in eruditione cordatus, Cortonam numerandam esse non it inficias.

Ita Philippus Cluverius, & Lucas Holstenius verbo *περραισιον* ad Stephanum, & Clar. Fontaninus Archiepiscopus Ancyranus de Antiquit. Hortæ l. I. cap. I. Neque tantum unam ex XII. Etruriæ civitatibus, sed ceterarum caput extitisse ex Livio liquet, Decad. III. lib. 2. Sed ubicumque pugnatum est, Romana res superior fuit. Itaque a Perusia, & Cortona, & Arretio, quæ ferme capita Populorum ea tempestate erant, Legati pacem, fœdusque a Romanis petentes, inducias in triginta annos impetrarunt.

Fractis vero Etruscorum exercitibus ad Lacum Vadimonis, diu multumque tranquillam societatem cum Romanorum potentia conjunctam habuisse gavisa est Urbs nobilissima, donec late patentem agrum diversis vicissitudinibus hostili, & Romano sanguine undantem videret. Poly-

Mus. Cort.

b

bis

bis lib. III. Οἷ μὲν Ἀννίβας ἅμα μὲν εἰς τὴν ἀποδοῦν ὡς πρὸς τὴν Ρώμην ἀποῖναι ἔχων τὴν Τυρρηνίαν. διώνυμον μὲν πύλιν ἔχων τὴν ἀποσαγορευμένην τὴν Κορυνίαν, καὶ πάλιν ὅρη. διὰ δὲ τὴν Τρασιμηνὴν &c. Hoc est : Hannibal interea per Etruriam suos ducere Romam versus, habens ad levam Urbem Cortonam, & adjacentes ei montes, ad dextram lacum vocatum Thrasimenum, &c. & Livius III. Decad. Lib. II. Hannibal, quod agri est inter Cortonam Urbem, Thrasimenumque lacum, omni clade belli pervastat, quo magis iram hosti ad vindicandas sociorum injurias acuat. Et jam pervenerat ad loca insidiis nota, ubi maxime montes Cortonenses Thrasimenus subit. Via tantum interest perangusta, velut ad ipsum de industria relicto spatio: deinde paullo latior patescit campus, & colles exsurgunt.

Neque difficile est effusi Romani sanguinis nostro ævo meminisse, quandoquidem ab infueta, ac formidolosa clade feralia remaneant nomina, Sanguinetum, Vallis Proelii, Sepultuaria, Cæsi, Ossaria, ab ossibus ibi cæsorū, ubi positum sequiori seculo hoc distichon affixum legitur.

NOMEN HABET LOCUS HIC OSSARIA AB OSSIBUS ILLIS
QUÆ DOLUS HANNIBALIS FUDIT ET ASTA SIMUL.

Nec mirum est cadaverum aratro effossorum, & elephantum sæpe numero in apricum extrahi a sedulis cultoribus, qui gigantea reperta credentes, exultant, ut ait Virgilius Georgicon Lib. I. v. 495.

*Exesa inveniet scabra rubigine pila;
Aut gravibus rastris galeas pulsabit inanes,
Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulcris.*

Hinc Leander Albertus, & Ughellus in Italia Sacra, Cortonam giganteum conatum appellare non dubitant.

Coloniam postmodum Romanam recepit Cortona, testimonio Dionysii Libro primo. Ἐξ αὖ Κρότωνος πρὸς ἐν Ομβρικοῖς πόλεως ἀξιολόγου, καὶ αἱ δὲ τὴν ἄλλοι Ἀβοεργίνων οἰκιστὴν ἐτύγχανε, καὶ λοιπὰ τῶν Πελασγῶν διεφθάρη πολισμοῖς. ἡ δὲ Κρότων ἄρχει παλῶν διαφυλάξασα, τὸ παλαιὸν χῆμα, χρόνος ἔπολύς, ἐξ ἧς πρὸς ὀνομασίαν, καὶ πρὸς οἰκιστὰς ἡλλάξε, καὶ ὡς ἐστὶ Ρωμαίων ἀποικία, καλεῖται ἡ Κορυνία. Hæc ita interpretata sunt. Nam præter Crotonem Umbria civitatem memorabilem, & si quod aliud tenuerunt Aborigines domicilium, perierunt reliqua Pelasgorum oppida. Croton vero cum diu retinisset veterem formam, non multo ante nostram ætatem, & ciues mutavit, & nomen facta Romanorum Colonia, & Cortona vocata.

Itaque si cui umquam Urbi Tyrrheniæ nomen inditum est, hoc uni Cortonæ congruit ex Hellenico Mirylenæo Herodoti antiquiore, a
tot

tot antiquis auctoribus laudato, ut illustres Socii Palatini adversus Cl. Marianum in Dissertat. Ital. luculentissime demonstrarunt.

Cortoneses Cives *Stellatina* Tribu censos, utpote olim ex Etruria a Stellate fluvio accita, antiqua, quæ apud eos exstant, marmora, atque in Cortonensi solo eruta, diserte testantur, ut

M. SERTORIVS. M. F.
ST. VERECVNDVS
CORTONA
MIL. COHORT. PR. 7. ANNI
VIXIT. ANNIS. XXI.
MILITAVIT. ANNIS. V.
EX. T. F. I.

Quorum illustrandorum spartam non inviti reliquimus Clarissimo Viro Antonio Francisco Gorio Academico nostro, de priscis monumentis, ac præsertim Etruriæ nostræ optime merito. Veteris inscriptionis fragmentum in Cortonensi agro repertum proferre libet; ex quo colligere possumus, Præfectum, vel Correctorem Etruriæ, Cortonæ sedem habuisse: id ita se habet.

ETELLIVS. C. F. STEL. GA	
IIII. VIR.	AED.
METELLIVS. C. F. S.	
IIII VIR. AED. Q.	
ETRVRIÆ IIII VIR.	

Idem confirmatur disertissimo Claudii Rutilii Numatiani testimonio. qui in Itinerario, quod scripsit, imperantibus Honorio, Arcadio, & Valentiniano Augustis anno ab V. C. M C L X I X. tempestate sua Decium optimum, ac doctum virum, Rectorem cum imperio Etruriam gubernasse, atque Cortonæ sedem habuisse, narrat.

Hæc eadem, quum Flaminia regionibus irem,

Splendoris patrii sæpe reperta fides.

Famam Lachanii veneratur numinis instar

Inter turrigenas Lydia tota suos.

Grata bonis priscos retinet provincia mores,

Dignaque Rectores semper habere bonos.

Qualis nunc Decius, Lucilli nobile pignus,

*Per Corythi populos arva beata regit .
 Nec mirum , magni si redditus indole nati
 Felix tam simili posteritate pater .
 Hujus vulnificis Satyra ludente Camænis
 Nec Turnus potior , nec Juvenalis erit .*

Ceteros vero Magistratus, nempe Quatuorviros Juri dicundo,
 VI. viros Augustales, ut in marmore nuper effosso

C. TITIO. CL. CELERI
 DOMO. CORTONA
 VIVIR. AVGV.
 LIBERTI. EIVS.

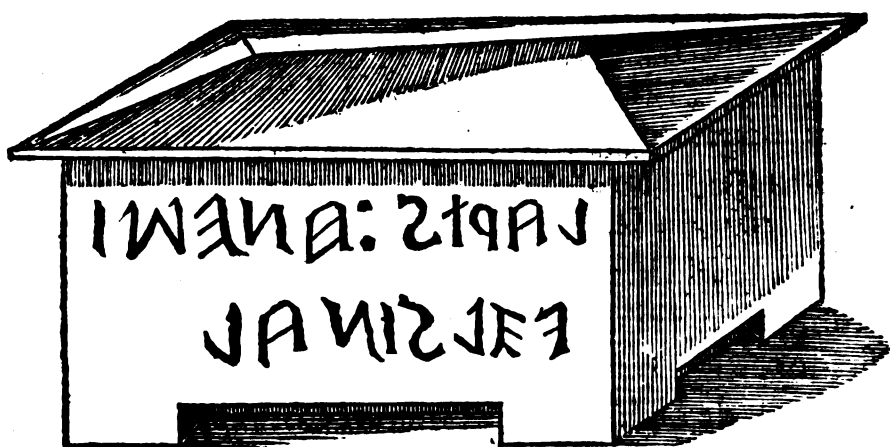
Ædiles, & Quæstores in splendidissima Cortonensium Colonia fuisse, itemque alia honorum genera, quæ Municipiorum, Romanarumque Coloniæ splendorem, & decus augent quammaxime, profecto extra dubitationis aleam, tum alia antiqua monumenta, tum quæ apud nos extant, probare possunt, quæ omnia ab Historicis quoque Tartagli-
 no, & Rondinellio animadversa fuerunt: Alii ex Dissert. XI. tom. I. Dissert. Acad. Etruscæ id apparet, ubi Cl. Nicolaus Vagnucci Patrit. Corton. Dissertationem profert ad Inscriptionem in Museo Capitolino Romæ adservatam, in qua legitur

C. TVTILIO. HOSTILIANO
 PHILOSOPHO. STOICO
 DOMO. CORTONA
 PATRI. OPTIMO
 C. TVTILIVS. IVSTVS
 FILIVS
 TVTILIA. QVINTA
 TVTILIA. QVARTA
 FILIAE

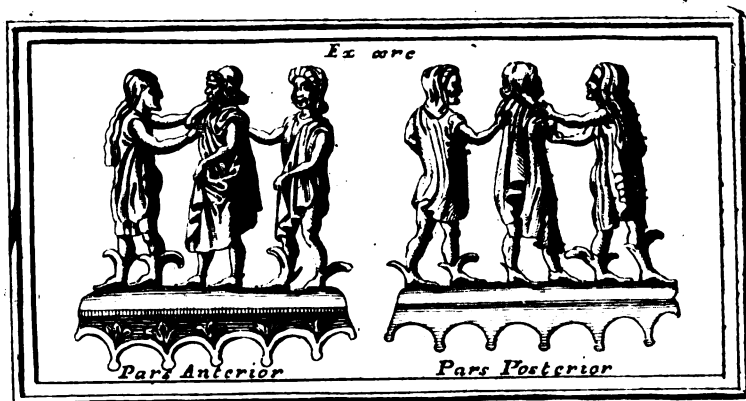
Accedunt rudera magnifici Templi, ubi pulcherrimæ etiam nunc columnæ ex Oriente deductæ visuntur, in loco dicto *Farneta* quarum nonnullæ extant in elegantissimis prædiis March. de Venutis vulgo *Catros* appellatis; Quod reor Baccho dicatum fuisse. Sed perpauca ex his, quæ non ita pridem defossa sunt, antiqua monumenta, operæ pretium est breviter recensere: Anno MDCCXXX inventa sunt vestigia antiquorum balneorum, quorum pavimentum, opere tessellato multa elegancia

tia stratum fuit; inventique ibidem tunc plumbei tubi, qui aquas in ea derivabant. Sub oculis identidem ponam verustissimum Sarcophagum Etrusce scriptum, idque adservatur in Pinacotheca Venutiana; cujus notæ Latinis characteribus ita forsitan interpretari possunt.

LARTS: ANEMI FELSINAL

Id quanti momenti esse possit maximopere intelligitur, cum *Lars*, *Lartes* nomina fuerint Regum Etruriæ, ut *Lars* Tolumnius, atque *Lars* Porfena; quum sæpe sæpius Etrusca nomina desinentia in L reperiantur. Et ex Plinio notum est unum ex Etruscorum Regibus Felsinum Bononiæ Urbis parentem, & conditorem fuisse. Nonnullæ aliæ Etruscorum urnæ in Civium domibus adservantur, ex quibus tantum duæ in hoc primo volumine adducimus, ad specimen earum tantum ostendendum.

*Mimica gesticulatio Etruscorum Histrionum
ad magnitudinem ærei archetypi, CORTO:
NÆ reperti, et ibidem in Academia
ETRUSCA explicati Anno 1728*

Sigillum hoc ad magnitudinem ærei archetypi Cortonæ reperti, tres ex ære Histriones, & procul dubio Etruscos ex cultu, & soccis, ad alarum

rum modum terminantibus, repræsentat, ex quibus deprehenditur mimica gesticulatio Etruscorum Histrionum, de quibus quum cl. Rodolphinus de Venutis Cortonenſis, ſatis luculenter verba fecerit in Academia Etruſca ann. 1728. nihil in præſentiarum addendum puto.

Denique pulcherrimam ex auro armillam intra Cortonæ mœnia repertam una cum compluribus Conſularibus nummis ſub domo Viri Nobilis Dominici de Thomasiis, exhibeo. Hoc Etruſcarum feminarum peculiare, atque elegans ornamentum, a Romanis mulieribus, indeque a militibus, ducibuſque uſurpatum fuiſſe lapides inſcripti teſtantur.

Neque prætereundum duco hic loci errorem, qui eruditos homines tenuit, qui inſignem in Vaticano jacentem Statuam ornatam ſimili armilla quum vidiffent, illam Cleopatrx nomine celebraverunt. Armillam elegantiffimam, de qua paullo ante dicebam, duo angues circumvoluti conficiunt,

Quid dicam de cl. V. Equitis Galeotti Corazzi Ridolphini Muſeo; Jam per Italiam totam pervolat nomen ejus, & plura ejusdem ærea Etruſcorum ſigna inveniuntur in operibus Cll. VV. Antonii Franciſci Gorii, ac Paſſerii, aliorumque. Præter nunc celebratum non aſpernandæ ſunt aliorum nobilium Virorum collectiones, videlicet Equitis Jo: Baptiſtæ Mancini, Canonici Reginaldi Sellari, Nicolai Vagnacci, Philippi Alticozii, & præ ceteris Marchionum de Venutis, cujus domus omnibus, quæ ad litteras, ac bonas artes pertinent, referta eſt.

Lapſo Romanorum imperio, Gothorum, Longobardorumque viciffitudines, fortunæque injurias Urbs noſtra paſſa eſt; quo tempore ajunt D. Leonem P. M. Romæ natum, Quinctiani vero Cortonenſis filium, floruiſſe. Subſequutis autem temporibus libertatem ſibi vindicavit, ſicut ceteræ Italiæ urbes, majeſtatemque Romano more duobus Conſulibus, atque domeſtico Senatu fervavit, etiamſi nihil eorum habuerit quæ dixit in Italia hoſpes Dempſterus Etruſiæ Regalis Lib. V. Cap. IX. Quamplurimos in Hieroſolymitana expeditione nobiles Ephebos Cortonenſes, arma, atque claſſem habentes miſit, qui per multum poſtea tempus nomen ſuum in Creta inſula reliquerunt in Portu Cortonenſi dicto: quæ omnia Abrahamus Ortelius retulit, atque in Tabulis P. Bertii videri poſſunt,

Sita eſt Urbs in excelſo monte, e dorſo ad elatius cacumen porrecta, Planitiem hæbet ad meridiem longe lateque patentem, adeo ut ejus proſpectus e ſummo monte quaquaverſus ſit oculis longe jucundiſſimus: eſt enim humilibus collibus diſſeminata, ut via e longinquo proſpicientibus adſurgere videatur. Ad ortum Solis hæbet Traſimenum lacum, cujus ripæ pulcherrimæ rotundo orbe aquas includunt, colorem maris æmu-

æmu.

emulantes, cladeque Flaminii Consulis Punico bello nobilitatas. Montes, qui a Septentrione latus explicant, a Livio, & Polybio describuntur.

Ceterum & qua ager planus est, & qua montosus, uberrimis segetibus, latis arboribus, olivetis, vineisque nobilissimis abundat. Vinea certe ab Andrea Baccio jure meritoque celebrantur. Sunt & saxi fodinae, ex quibus nobile marmor, etsi minus notum, eruitur ex Jaspidis genere, viride, nigris maculis, amethystique frustulis intertextis. Nec desunt quae naturalem Historiam, Botanicam, Pharmaceuticamque juvare possunt. Urbis moenia immanibus, quadratisque extructa saxis, antiquitatem praesferunt indubiam; ejusdem sane structura est Crypta, quam nostrates Pythagorae appellant, in qua, ferunt, Philosophum olim degisse; Nos vero sepulcretum censemus. Cortonam Viros sanctitate, doctrina, armis insignes omni saeculo habuisse legimus, quos longum esset nunc recensere. Ad Urbis vero ornatum non desunt perpulchra templa Bramantis, Sangallii, Georgii Vasarii, & Equitis Fontanae opera, plurimaque excultissima arte Civium Equitis Radii, Philippi Berrettini, & Antonii Jannelli Architectonices peritissimorum, videntur. Picturas illustrium Civium Lucae Signorelli, Petri Pauli Gobbi, Petri Berrettini, & Lucae nepotis, aliorumque Italicorum artificum videre est in privatis publicisque aedibus. Episcopium, Praetorium, Xenodochia plura, & si quae sunt alia Civium non aspernanda, ex industria praetermitto. Quae de Ecclesia Cortonensi dicenda forent, ex Ughellio, atque ex ejus Adnotatoribus petenda sunt. Illud equidem gloriandum, proximis ab hinc annis, studio, ac solertia nobilium Juvenum, Societatem institutam esse percelebrem, quam Academiam Etruscam vocant. Hi nullis impensis parcentes Museum instructissimum compararunt, publicaeque utilitati exponi jusserunt, ut veterum Etruscorum praesertim colligerentur monumenta, quae in hac potissimum plaga in dies proferruntur. Hinc plurima jam assequuti sunt vetustatis insignia, lapides Etruscae inscriptos, fictilia vasa, & quae ad rem herbariam, metalla, maris frutices, & Opticen pertinent. An referam aliarum rerum supellectilem, numismata, Romanos lapides, excultas gemmas, pondera, anaglypha, signa, & ectypa, iconismos, unde facile possint eruditi Socii haurire antiquitatis notitiam? Ex his aliqua secernimus, additisque aliis praecclaris monumentis, quae in nobilium Urbis domibus adservantur quamplurimis tabulis aereo viriculo exculptis, & publici juris faciendum duximus, cum eruditis, ac perbrevibus cl. Virorum notis, praecipue cl. Francisci Valesii Romani jam aliquibus abhinc annis vita functi, qui eas jam exaravit ineunte saeculo, dum major antiquitatum pars erat penes cl. V. Onuphrium Baldellum Patritium Cortonensem Academiae Etruscae

trusca facile principem, & instauratore. Sed ad Museum Academiae redeundo ne quid deesset, publicam etiam Bibliothecam in eodem Museo dedicarunt, in qua per singulos menses de singulari eruditionis parte aliqua, ab uno Sociorum differitur. Ex his Dissertationibus aliquas selegitur, ac publici juris fecimus, non mediocri Literatorum plausu jam in 4. tomos distributas, cum V. & VI. tomus jam sub prelo sint. At quid plura? illud certe pro Academiae hujus splendore dixisse sufficiat, plurimos Europae clarissimos Viros sese in ea connumerari voluisse, ut qui sperent fructus ex ea aliquando se percepturos, quibus Respublica literaria maximum capiat juvamen, & ornamentum.

INDEX ALFABETICUS

G E M M A R U M,

ALIARUMQUE ANTIQUITATUM.

A <i>Chillis interitum.</i>	Tab. 53	<i>Hercules Cerberum domans.</i>	Tab. 37
<i>Alexander Magnus.</i>	69	— <i>Tripodem aufereus.</i>	38
<i>Anaglyh. marmoreum.</i>	20	<i>Histriones Etrusci.</i>	18. 19
<i>Antinous.</i>	76	<i>Hyenæ caput.</i>	57
<i>Antoninus, & Faustina.</i>	77	<i>Idola Etrusca ignota. s. 13. 14.</i>	15
<i>Amor cycno insidens.</i>	29	<i>Infantis caput.</i>	78
<i>Apollo, & Marsias.</i>	25	<i>Julia Titi.</i>	75
<i>Apollinis symbola.</i>	26. 27	<i>Juno.</i>	6
<i>Aratus.</i>	70	<i>Jupiter Etruscus.</i>	4
<i>Bacchus Etruscus.</i>	7	<i>Juppiter.</i>	23
— <i>Infans.</i>	35	— <i>Ammon.</i>	22
— <i>ex Aere.</i>	8	<i>Leo Nemeus.</i>	39
<i>Bacchans.</i>	10	— <i>Papilionem ore ferens.</i>	40
<i>Baccha.</i>	58. 59	<i>Lucernæ Christianorum.</i>	84. 85
<i>Bonus Eventus.</i>	46	<i>Mars.</i>	33. 34
<i>Candelabrum æreum.</i>	80	<i>Mercurius.</i>	31. 67
<i>Castor, & Pollux</i>	51	— <i>Montanus.</i>	32
<i>Ceres.</i>	30	<i>Mania Urbis Cortonæ.</i>	1
<i>Dea Etruscorum ignota.</i>	12	<i>Miles Etruscus.</i>	17
<i>Dea Cælestis.</i>	24	<i>Milites fidem præstanues.</i>	52
<i>Dedalus.</i>	50	<i>Nero, & Agrippina.</i>	74
<i>Diomedes.</i>	54	<i>Numa Pompilius.</i>	72
<i>Eques Chimeram impetens.</i>	49	<i>Ovidius Naso.</i>	73
<i>Faunus.</i>	9	<i>Patera Etrusca.</i>	79
<i>Faustulus.</i>	55	<i>Pietas.</i>	47
<i>Fortuna.</i>	48. 49	<i>Providentia.</i>	41
— <i>Delphino insidens.</i>	42	<i>Priapi Sacrificium.</i>	16
<i>Fortuna ara.</i>	43	<i>Ptolemaus Soter.</i>	71
<i>Gryphus Etruscus.</i>	21	<i>Roma.</i>	56
<i>Haruspex.</i>	65	<i>Sacrificium.</i>	61
<i>Hasta militaris.</i>	81	— <i>Saluti.</i>	62

c

Sacer-

XVIII

<i>Sacerdos Etruscus .</i>	Tab.63	<i>Triclinium Etruscum .</i>	Tab.82
<i>— Rusticus .</i>	64	<i>Venus .</i>	28
<i>Saltatores Mimici .</i>	60	<i>— Etruscu .</i>	II
<i>Serapis .</i>	66	<i>Vertumnus .</i>	36
<i>Sepulchrum Cortonense .</i>	2. 3	<i>Victoria .</i>	48
<i>Solon .</i>	68	<i>Urna Etrusca .</i>	73

COR.

MUSEUM CORTONENSE.

CORTONENSIS URBIS MOENIA ETRUSCA.

TABULA I.

INTER priscæ Etruscorum magnificentiæ monumenta sedulo me contemplantem ad se rapiunt Cortonensium vetustissimæ, ac nobilissimæ Urbis, quam Livius inter XII. Etruriæ Urbes, & capita Etruscorum populorum recenset¹, Augusta Moenia: quæ licet irruentium temporum injurias, ac bellorum teterrimas clades non effugerint, paucisque in locis pulcherrimam sui speciem ostendent; tamen & diruta etiam, & collapsa valde placent, ut rudera
Mus. Cort. A ipsa,

(1) Lib. VIII. & IX.

ipsa, quorum moles integro olim opere civibus præsidio, atque ornamento, hospitibus spectaculo, hostibus terrori fuerunt, digna sunt ut ab eruditis spectentur, laudenturque. De hujusce inclitæ Urbis origine, summa dignitate, splendore, atque opulentia, quum egerint opulenter clari ejus Cives, quos inter honoris, & eruditionis palinam præripuere nobilissimi Venutii Marchio Marcellus, & Abbas Rodolphinus Romanarum antiquitatum clarissimus Præses², supervacaneum est, ut lucem luce augere, & conlustrare, præter etiam institutum meum, irritò labore coner.

Lapides, quibus Mœnia Cortonensia, quæ adhuc compluribus in locis perennant, ac perstant, & ipsi quadrati sunt, constant vero è vivo saxo. Saxa hæc portentosæ magnitudinis absque calce simul conferta, & conjuncta sunt. Multa enim duodecim Florentina, ut vulgo dicunt, brachia, hoc est pedes Romanos circiter viginti duos longitudine sua excedunt; altitudine vero brachia tria: quod quicumque voluerit, facili negotio deprehendet adhibito circino; nam subiecta scala est, cui lapides omnes adamussim respondent. Eadem Tabula mœnia extensa per spatium brachiorum L. representat, quæ extrinsecus ad Portam S. Dominici spectantibus occurrunt. Hanc portam indicat in eadem Tabula littera A. Eodem ordine, eademque immanium lapidum structura progrediuntur vetustissima mœnia a parte B. longo deinceps locorum intervallo. Hisce mœniis sequutis temporibus adjectum est ad colligendas aquas castellum, quod in eadem Tabula littera C. indicat.

Altitudine sua hæc Etrusci admirandi operis mœnia

(2) Vet. Mon. p.1. cap.8. pag.67. Vid. in Part.II. Inscript. ant. Etrur. Urbium in principio ad Cortonenses adlatas antiquas Inscriptio-

ptiones. Vid. Dissert.1. Inter Cortonens. Academiæ Etruscæ Dissert. Tom.IV.

nia brachia duodecim, vel etiam tredecim equant; sed antiquitus multo altiora fuisse compertum est; hæc enim octo commissorum, suppositorumque lapidum lineas continent. Murus superne adstructus alia redolet tempora antiqua quidem; non ea tamen, quum validæ res essent Etruriæ urbium, ædemque opibus, & viribus florent. Amplissimorum mænium adlato exemplo, aliæ plurimis in locis persimiles reliquæ adhuc perstantes, conspiciuntur, quæ urbem fere totam ambiunt. Miserat, & aliam Tabulam a se accuratissime delineatam, ornatissimus Eques Galeottus Coratius Patricius Cortonensis, in qua expressus cum suis mensuris prospectus mænium Cortonensium, quæ extra urbem ad Portam, quæ *Colonia* nuncupatur, tum ad dexteram, tum ad lævam euntibus sese ostendunt. Sed hanc Tabulam non omnino necessariam duxi; quum antiquissimorum mænium prægrandes lapides, qui supersunt, quatuor, aut quinque lineas ab imo ad summum, & in his, atque in aliis locis non excedant, & eundem Etruscæ structuræ ordinem servant; adeoque cum adlato exemplo omnino conveniunt. Hæc Cortonam, nempe Corythum Urbem validissimam, & munitissimam fuisse clarissime docent, cujus antiquissimam originem complures Scriptores nobilissimi, inter quos Herodotus, aliique plures apud Dionysium celebrant; quæ propter originis, nominis, & opulentiae avitam gloriam a Stephano *Τυρρηνίας Μητρόπολις*, *Tyrrheniæ Metropolis* vocatur.

Gorius.

SE-

SEPULCRUM ETRUSCUM CORTONENSE.

TABULA II. ET III.

OMINIS, & gloriæ propagandæ cupiditate, ac studio adeo Etrusci Lydorum quoque, auctore eodem Herodoto¹, filii, flagrarunt, ut in magnificis operibus, & præclaris inventis ab aliis Nationibus superari puduerint. Quod attinet ad sepulcra, de quibus sermo, Cortonense longe vetustissimum, quod exhibent hæ duæ allatæ Tabulæ, tam perspicue refert antiqui ævi intaminatum, ac simplex decus, ac magnificentia, ut admiratione potius, quam summis laudibus artificiosissimam Tuscanicam structuram, & solertissimi Architecti ingenii profèqui possim. Tota Crypta, sive Hypogæum sepulchrum, constat tantum viginti supra septem ingentibus lapidibus, absque calce, scitissima compagine invicem inter se confertis, colligatisque, quemadmodum ostendit Tabula Prima littera A quæ Ichnographia hujusce insignis Sepulcri exhibet. Hodie ad Occasum versus duo tantum laterales lapides C.C. desiderantur. Spectatu digni sunt omnes lapides scalpro expoliti, & hi præsertim adhuc integri, qui totam cameram, sive fornicem admirando opere constituunt, quorum unum superne eminentem, tectum indicat littera F. In utroque angulo portæ, quæ meridiem respectat (lit. B.) cum superiore, tum inferiore indicia adhuc apparent cardinum; quapropter ostii fores æratas fuisse conjicimus,

(1) Clio lib. I. 93.

mus. Parietum lapides ita invicem colligati, ut quadratæ formæ sex loculamenta, tria nimirum inferiora, & tria superiora, intermedia mensa lapidea conficiant, quæ ossuariis, sive cinerariis urnis recipiendis adsignata fuisse credibile est. Quod autem miror, tota Sepulcri interior area, sive religiosum terrenum (littera H) imitari Christianam Crucem videtur. Latitudine occupat brachia Florentina III. supra dimidium: longitudinem vero IV.³/₄. Ea loculamenta, seu mavis ædiculas indicant litteræ D.D.D. His accedunt alia duo singularia loculamenta superne excisa in utriusque lateris inferiore pariete, atque in eo quod ad Orientem constitutum est, quod littera E declarat. Ea pariter recipiendis urnis cinerariis sublimioris gradus hominum, quod ab humo honoris gratia adtoluntur, dedicata fuisse, si placet doctis viris, non absurde credam. Dignorem, proindeque principem locum obtinuisse crediderim loculamentum illud superne arcuatum, quod sepulcrum ingredientibus, & Deos Manes, ut mos erat, salutantibus, statim in conspectum occurrebat, ac sese offerebat, illudque littera G indicatum a me est.

Huc usque interiorem Hypogæi Sepulcri Cortonensis structuram contemplati sumus: nunc exterior dilucidanda, quam exhibet altera Tabula exteriorem sepulcri hujusce frontem, qua in illud per portam, Meridiem versus positam, patet ingressus, denotat littera A; subjecta in his Tabulis scala cum portæ, tum lapidum mensuram offert. Lapidem, qui longitudine sua totum æquant, & cooperiunt sepulcri fornix, sunt quinque, quos perspicuitatis gratia Barbaricis numeralibus notis nempe 1. 2. 3. 4. 5. indicamus; qui vero tot punctis distincti sunt, injuria temporum

Mus. Cort.

B

labe.

labefactati spectantur. Num. 6. indicantur prægrandes item lapides laterales, qui ambiunt longitudine sua totum sepulcrum. Num. 7. & 8. stipites, ostium constituentes, spectantur. Num. 9. Epistylum, ex integro lapide totum constans, indicatur. Num. 10. lapis, disci medietatem referens, claudens sepulcri frontem, declaratur, cui quinque lapides fornicem componentes innituntur.

In sepulcralibus Romanorum titulis frequens mentio fit itus, aditusque, introitus, & ambitus monumenti. Aditum habuisse sepulcra Etruscorum ostendit hoc Cortonense. Primum igitur occurrit ostium, & ipsum subterraneum, quod indicat littera B præstabantque introitum, & aditum ad ipsum sepulchrum, cujus ostium valvis claudebatur. Ingressi per hoc ostium, viam, sive aditum ingrediebantur, & hunc ipsum subterraneum, quem declarat littera E. Huic ostio superne incumbit epistylum ex integro, ac solido lapide, cujus longitudinem indicat litt. C. nempe brachiorum Florentinorum $IV. \frac{1}{2}$; latitudinem brach. II. crassitiem vero $\frac{1}{4}$. Hinc inde murus adhuc superest, quadratis saxi veterrimo opere Etrusco constructus, quem monstrat litt. D. Primum igitur figura ipsa docet, vestibulum constitutum fuisse ante introitum in Monumentum, quod & in Hypogæo Etrusco Volaterranorum observavi. Idipsum & in Romanorum sepulcris ædificatum adnotavit doctiss. Reinesius². Littera F designat foveam non multis ab hinc annis factam, facilitatis comodique causa ab his, qui subterraneam viam ingredi voluerunt; nam ostium quod in eadem Tab. II. indicatur litt. B. adi-

(1) Syntagm. Inscrip. antiq. Chet. V. n. 14.

aditus proibendi causa, recenti cementitio opere faxis obstructum est.

Neque vero hoc dumtaxat Hypogæum sepulcrum apud Cortonenses fuisse; sed alia etiam eodem admirando opere extructa, constat ex Codice Ms. Rinaldi Baldellii Cortonensis sua tempestate celebris Antiquarii, qui nunc apud nobiles Alticotios adservatur. Is igitur, qui scripsit anno 1570. hæc, quæ mecum communicavit omni cum laude nominandus Galeotus Coratius Eques D. Stephani, adnotavit adlato sepulcro alterum omnino simile sua tempestate adhuc superesse secus viam, qua itur ad *Camuciam*: deinde alia duo enumerat, alterum infra Ecclesiam S. Vincentii conditum, cujus rudera adhuc spectantur in agro olivis confito nobilis Viri Francisci Vagnucci Corneli Filii: alterum vero extare, ubi nunc condita cernitur Ecclesia S. Mariæ Novæ.

Adnotat prælaudatus Baldellius, tria hæc Hypogæa sepulcra, opere Tuscanico extructa, alteri æque adlato simillima fuisse; constasse vero hæc quinque tantum ingentibus lapidibus egregia arte ad regulam expolitis, quarum unus fornicem, reliqui vero latera sepulcrorum quadratæ figuræ constituiebant. Sepulcrum illud prope Ædem S. Vincentii, & alterum ad *Camuciam*, dolet sua tempestate jacere dirutum, fuisseque pene deletum a quodam homine præstigiis dedito, qui in his thesauros se effossurum sponderat; alterum vero tunc eversum est, quum a solo conderetur Ecclesia S. Mariæ Novæ; qua occasione erutum narrat prægrande dolium fictile, in quo vas æneum pulcherrimi operis reconditum egregie sculptum, in quo item aliud vasculum æneum repositum

cine-

cineribus defuncti oppletum. Memorat etiam ibidem effossa arma quædam militaria, vascula item non pauca, & sepulcrales lucernas: quæ omnia Magno Duci Etruriæ dono missa fuere.

Ex his igitur adlatis descriptionibus manifestum est, Cortonense hoc Hypogæum perquaminsigne, quod adhuc perstat extra Portam S. Vincentii, quarto ab Urbe lapide, pro sepulcro inservisse; quod & aditus subterraneus, vestibulum, & interiora ipsa loculamenta excisa in lapideis parietibus, urnis cinerariis servandis destinata, perspicue declarant: idque clarius patebit ex schemate Etrusci sepulcri Falarientis a me alias adducto. Sed apud Cortonenses jamdiu ea invaluit vetus opinio, hanc Cryptam olim incoluisse Pythagoram, postquam in Italiam venit, sæculis quinque fere ultra dimidium ante Christi nativitatem, evitata Polycratis tyrannide; quare vulgus etiam nunc hanc Cryptam appellat *la Tanella di Pittagora*, quod supra memoratus quoque Baldellius Cortonensis silentio noluit præterire; censet tamen rei antiquariæ peritus, sepulcrum fuisse: ita scribens: *Perciòchè quella Celletta di Pietre antiche, chiamate ora dal Volgo la Tanella di Pitagora, doveva essere, come ancora oggi dimostra, una sepoltura antica, di quelle, che si solevano fare avanti l'avvenimento del nostro Redentore Gesù Cristo: & massime che a Cortona si sono trovate delle altre simili &c.* Verosimilius igitur mihi quoque videtur, remotissimis temporibus hoc insigne ædificium pro sepulcro conditum fuisse; nam & cum aliis Etruscorum sepulcris probe convenit, uti in nostro Etrusco Museo jam adnotavimus.

Gorius.

JU.

JUPITER EX AERE

TABULA IV.

Ovis simulacrum vetustissimum, atque in ipsa artis infantia confectum extat Cortonæ in celeberrimo Etruscorum Academicorum Museo. Facile persuadeo, hoc signum referre posse IOVEM SUMMANVM, nempe INFERVM, cui Etrusci nocturna fulmina tribuere¹. Fulmen peculiaris formæ, quod dextera præfert, e genere terrenorum esse videtur; nam rectum tenet SUMMANVS Juppiter²; cum è contrario frequentius obliquum teneat Juppiter fulminator, qui in aliis antiquissimis monumentis representatur. Quod vero Tusci *Summanum* devenerati sint, indicat Mons circa Pistorium, qui ejus nomen retinet, & *Mons Summanus* dicitur³.

Non solum corpore nudus exhibetur Juppiter, verum etiam imberbis, & juvenili specie decorus. Capilli, retro prolixi, atque intonsi, frontem plexu quodam perbelle coronant. Talis forte fuit Juppiter cognomento ANXVR, quem Tusci circa Cæmpaniæ tractum summa religione adorarunt, una cum Feronia Virgine, ejusque tutelæ, ac præsidio ea arva commendarunt, ut docet Virgilius:

..... *Quis Juppiter ANXVRVS arvis
Præsidet, & viridi gaudens FERONIA luco.*

Servius in hunc locum, IOVEM, ex eo ANXVREM appellatum censet, quasi ἀνευξυρῆ, idest sine novacula, quali barbam nunquam rasisset. Plinius vero vult,

Mus. Cort.

C

AN-

(1) Vid. Plin. lib. 2. cap. 3.

(2) Gor. Part. 2. Inscrip. ant. Etrur. Urb. pag. 126.

(3) Lib. VII. Æneid. vers. 799.

ANXVR esse vocem Volscorum⁴, qui Tuscorum Coloni fuere. Idem a Livio⁵ memoratur: ANXVR *fuit*, quæ nunc Tarracinæ sunt. Deinde⁶ ANXVR in Volscis brevi receptum est, quare haud facile dixerim utrum ne Urbs Jovi, an vero Urbi Juppiter nomen fecerit. Sed de hoc Jovis cognomine, vide quæ notat eximius vir Claudius Dausquius⁷.

Gorius.

JUNO EX AERE

TABULA V.

O c Junonis simulacrum, uti credimus, Tusca arte confectum, cætera hujusce generis vetustate superatur. Extat in celebratissimo Museo Cl. Equitis Corazii. Erutum est non procul a Trifimeno, loco Cortonæ proprius, quam Perusiæ proximior. Junonem referre auguror, ac forte Feroniam, quam tum Perusini, tum Cortonenses coluere. Tutulo caput exornatur, collum torque, tunica scutulis, quasi gemmis, & floribus est distincta; & circa brachia parvis bullis, vel fibulis eleganter adstricta. Calcei pulcherrimi sunt, quales Junoni conveniunt, quæ ut canit Virgilius *incessu patet Dea*. Aures grandes habet, oculos quoque, quales Junoni tribuit Homerus, bovi similes.

Juno Feronia in tota Etruria, & apud Sabinos, Latinosque populos, Tempia habuit longe, lateque fama celeberrima, itemque lucos vetusta religione sacros:

(4) Lib.3. c. V.

(5) Lib.4. circa finem,

(6) Idem lib.5.

(7) Tom.2. Ortographic. pag.51. & in Silium Italicum lib. VIII. pag.349.

eros: quos Cluverius, Fabrettus, & Coradinus ex antiquis Scriptoribus luculenter describunt. Duas Ædes insignes recensere libet: illam scilicet, quam in Tuscìa ponit Ptolemæus, in quem locum *Petram Sanctam* successisse adnotat ejus Interpres, & Cluverius¹: alteram in tractu Campaniæ, in Agro Terracinenfi ad Circejos extructam, in qua Juno virgo, quam *Feroniam* dixere, uti proximo in Templo *Juppiter Anxur*, divinos honores, & quidem maximos, accepere. Meminit hujus Ædis Feroniæ Horatius², Plinius³, & Servius⁴.

Gorius.

JUNO EX AERE

TABULA VI.

Æc imaguncula ærea haud facile dixerim, an Junonem referre possit. Hanc lubenter profero e Museo Coratio, ut Deam cernuo corpore effictam, atque Etrusco augustiori diademate coronatam, consideremus. Inventum est hoc parvum signum in Villa Tadei Orfelli Patricii Cortonensis in loco, qui vulgo *il Campaccio* vocatur.

Juno tota Etruria maxime erat culta *Eris*, *Hera*, ab Etruscis dicta, cum corona radiata, bullis, armillis, inauribus ornabatur; quandoque ejus diadema duplici ordine distinctum cernitur. *Cupra* etiam Etrusco nomine vocabatur, & *Sospita*, sive *Sispita*; Templum insigne apud Lanuvinos extabat, cujus ingen-
tia

(1) Geogr. lib.III. c.1. Tab.VI. Europ.

(2) Lib.1. Satyr.V.

(3) Lib.II. cap.LV.

(4) Ad Æneid. lib.VII. vers.799.

tia rudera adhuc cernuntur, ibi Virgines serpentibus in Templo asconditis escam præbebant. Sed quid plura cum in Etrusco Museo omnia quæ ad Etruscam Junonem pertinent satis superque explevimus.

Gorius.

BACCHUS ETRUSCUS EX AERE

T A B U L A V I I.

UPPLICI aspectu delineatum exhibeo æreum Bacchi simulacrum, humana specie, grandibus oculis, proluxa barba, & capillis, atque taurinis cornibus insigne. Id ipsum asservatur in Museo Cortonio in nostra Urbe, traduntque in agro Cortonensi erutum nuper fuisse. Magnificum Bacchi Templum apud Cortonenses fuisse conjicit Cl. V. Marchio Marcellus Venuti Eques D. Stephani, & Patricius Cortonensis¹, ex marmoribus, marmoreisque columnis magni pretii, eximiaque pulchritudinis, quæ visuntur in loco, qui etiam nunc dicitur *Farneta*: Verum quamquam non negem Templum Baccho sacrum ibidem esse potuisse; vero similis tamen crederem, id nomen aliqua in parte corruptum indicare Fanum ARNAE Deæ veterum Etruscorum, quod eo in loco Cortonenses condidere.

Cornua Baccho veteres dederunt, vel ut indicarent summam vini potentiam, vel quod audaciores fiant ebrii; vel etiam, ut parem cum Sole igneam ejus naturam declararent². Alia etiam adduci potest ratio; liqui-

(1) Vide ejus Epistolam a Gorio relatum in Parte II. Inscription. antiq. Etrur. Urb. pag. 370.

(2) Ex Macrobio Saturnal. lib. i. cap. 18. Author. argum. in Oratione Demostenes contra Midiam.

siquidem plures Bacchi memorantur, de quibus eruditissimè discessit vir celeberrimus Mathæus Ægyptius³; tradunt tamen Bacchum ex Jove & Proserpina, live Cere natum, primum ad aratra boves junxisse, quum manibus hominum prius terra exerceretur, & alia ad agriculturam pertinentia commentum esse: quibus beneficiis mortales devincti eum consecrarunt; atque ejus imaginibus cornua addiderunt, ut aratri inventionem indicarent.

Hæc inventa Bacchi, qui est ipse Osiris Ægyptiorum, summis laudibus celebrat Tibullus⁴. Etrusci, Ægyptiorum exemplo, Baccho cornua tribuere, ut cernimus in nummis Megarensium in Sicilia; at in nummis Osco- rum, Civitatumque Etruscæ originis, ut Campanorum, Atellanorum, Nolanorum, Puteolanorum, Calenorum, Suessanorum, & Calatinorum, *Tauriformis* sculptus est Bacchus præter faciem, *Ebonis* nomine.

Gorius.

BACCHUS EX AERE

TABULA VIII.

BACCHUM Etrusci adeo venerati sunt, ut in numerum Deorum Consentium (quod nec Græci, nec Latini fecere) retulerint. Siquidem Bacchus hederacea corona redimitus, sceptrum, sive hastam dextera manu gerens sculptus est. Credibile est Etruscos censuisse eum unum esse e novem Diis, qui, ut docet Plinius ex libris Auguralibus veterum Etruscorum, emit-

Mus. Cort.

D

tere

⁽³⁾ In explicato S. C. de Bacchanalib. p. 25, 26. ⁽⁴⁾ Lib. 1. Eleg. 7. vers. 27.

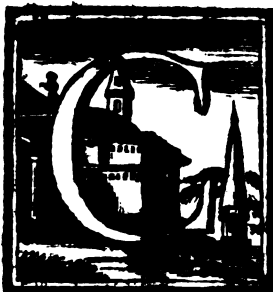
tere fulmina credebantur¹: hi vero Dii Maximi, & Consentes fuere. De Bacchi cultu apud Etruscos, post diligentissimum virum Philippum Bonarrotium quamvis pauca mihi dicenda supersint; scribendi tamen occasionem præbet hoc insigne, & elegantissimum simulacrum forsan ab Etruscis Sculptoribus confectum.

Vultus Bacchi ridentis specie, egregia arte expressus, ob quam oris hilaritatem *Μαυρομύρον*², vel quod stulto similis rideat, in vindemia musto, & ficubus illinitus, & minio, *Μορύχον*³ eum dixere, virum referre videtur; ideoque ejus caput hedera ornatum, capilli etiam breves sunt, quales viris conveniunt.

Gorius.

SATYRI VINDEMIAM AGENTES IN MARMORE

TABULA IX.

UPIS, cophinis, corbibus, omnique comparata suppellectile vindemiali, priorem cæteris curationem vindemiatores habebant in uvis eligendis. Racemi in lacu vinario pedibus calcati subiciebantur, ut mustus exprimeretur: quæ omnia in nostro marmore exhibentur. Romani celebrabant vinalia, & vindemialia: quo Festo novum vinum degustatum Jovi libabant; & omnium quidem nationum consensu tempus vindemiale exactum legitur singulari ostentatione hilaritatis, & rusticorum e lacu torculari exilientium,
ex

(1) H. N. lib. 2. cap. 53. (2) Vid. Athen. lib. 14. cap. 1. pag. 613. & Casaubon. animad. p. 887.
(3) Apud Suidam in voce Μορύχος.

ex cito quodam impuniqué fervore lætitiae. Modo offerunt se nobis Satyrorum imagines; Satyri fuerunt Bacchi comites, & ministri: Οἱ Διονύου διεγέρποντες οἱ Σατύροι dicit Lucianus *ἡ δὲ ὀρχήσεως*. Atque Strabo¹ inter Bacchi ministris numerat *Silenos, Satyros, Bacchas, Lenas, Thyas, Mimallones, Najadas, Nymphas, Tityros*. Eorum varium habitum formamque describit Nonnus². Satyrorum enim varia fuisse genera jam annotavit Jul. Cæsar Scaliger. Vides enim in hoc marmore potius Faunos, quam Satyros, cum non sint capripedes. Audiamus Lucretium³:

*Hæc loca capripedes Satyros, Nymphasque tenere,
Finitimi fingunt, & Faunos esse loquuntur:*

Vides hos Faunos auriculatos, & pellibus hircinis ornatos. Jam si quæras quid Fauni cum Baccho? scias quidem, æque & Satyris, Faunisque aliquando, ac Baccho ipsi, primitias uvarum fructuumque oblatas esse; quibus optime conveniunt ea quæ protulit Ulpianus⁴ hoc est, *Qui Bacchi Festum celebrant, imitatione comitatus ejus id celebrant: alii Satyrorum, alii Faunorum, alii Bacchantium, alii Silenorum habitum imitantes*. Item & Plutarchus⁵ *ἡ δὲ φιλοπασίας* judicat, Bacchanalibus homines aliquando personatos incessisse.

Fæmina stans in basi corôna ornata, uvæ racemum manu præbens, vel Dea ipsa est Vindemia, ornatissimo lebeti proxima, ut facilius invocaretur ad uberiores fructum reddendum, vel Venus etiam esse potest. Cum vinalia essent duplicia, altera vinis degustandis XII. Kal. Martias cum vina pura sunt: quo die Jovi novum vinum libare mos est, quod ex dolio haustum calpate eximebant. Altera, quibus Flamen Dialis vindemiam auspicatus

(1) Lib. 10. Geogr.

(2) In Dionys. lib. 14. v. 130. & seq.

(3) Lib. 3. n. 584.

(4) Ulpianus Rethor. in Schol. ad Demosthen. Orat. advers. Midiam.

(5) Pag. 127.

spicatus maturis uvis, vinum legere, & vindemiam fieri jubet, quibus diebus agnam Jovi immolabant, interque cæsa, & porrecta vinum legit, quo tempore ex Fano Veneris vinum affatim effundebant. Præterea fuerunt Rustica vinalia, quæ Veneri dicata erant, ejusq. tutelæ olitores addicebantur, quibus diebus erant feriatæ, & tempestatibus leniendis solemnibus habebatur, qua novum vinum in Urbem ferre, & in cellis vinariis condere assueverant: Apud Tusculanos lege cautum erat: ne quis novum vinum, antequam vinalia calerent, in Urbem inveherent, atque vino, & novis frugibus, ante quam Sacerdos Veneri libaret vesci noni licebat⁶.

Venutus.

B A C C H A N S

FRAGMENTUM FICTILE

T A B U L A X.

OLUMUS hic Lectorem morari ad omnem veterum Bacchantium, & Orgiorum excutiendam historiam, utpote in hanc rem copiosius exponendam non pauci jam operam collocarunt. Neque enim obscura esse possunt, quæ de hac parte fabulosa sapientiæ ex veteribus collegerunt Natalis Comes, Alexander Rosseus, Banierus, Ger. Jo. Vossius, Bochartus, Jo: Nicolai, Jacob. Herenschmidius, Christoph. Neander, Gyrardus, Dempsterus, alique plures. Vestitus Bacchantis tantum oculos nostros paulisper moretur; Bacchans

(6) Alex. ab Alex. Dier. Gen. pag. 153. n. 2.

chans nempè conspicimus exerto pectore , & brachiis , solum ad humeros caprina pellis pendet , veluti antiquorum tigillum : Equidem in monumentis antiquis sæpe videas Bacchantes feminudos , aut hirsutis vestibus , pellibusque circumdatos. Ovidius Graphice nostrum Bacchantem describit : *Vite caput tegitur ; lateri cervina sinistro velleræ dependent* . Atque ita apud Nonnium legimus alium Bacchantem habuisse in pectore tegumentum pantherarum , alium supra corpus pelles Hiunulorum . Hæc vestis tamen erat propria præcipue Satyrorum , Silenorum , Faunorumque , cum cetera Bacchi cohors haud raro etiam purpureis , & sericis , *vinicoloribusque* , & aliis mollioribus vestibus incesserint , & saltarint . Sic etiam apud Euripidem Pentheus imitaturus , & exploraturus Bacchum Bacchantes jubetur induere *βοαρὶνς πέπλους* , *byssinos peplos* , & *πέντες ποδήρεις* , *peplos talaris* .

Nescimus quare mira , & insolenti interpretatione Mytologiam Bacchi , sive Liberi , non solum ad Noachum , sed & ad ipsum Christum humani generis Salvatorem nonnulli accomodant , eo quod illius *Liberælia* in mero primum vino , & thiasis celebrata , typum dumtaxat gesserunt Liberaliorum , quibus toti generi humano Christus , verus *Liber* , idest populorum protector sanguine suo vitam contulit sempiternam . Huc etiam pertinet , quod ex Bolduco animadvertit Zimmermannus⁴ , cum hic similiter primum Bacchum dixerit fuisse *Noachum* , secundum Bacchum *Melchisedecum* , & nescio quæ tipica Mysteria SS. Eucharistiæ ibi quæsierit .

Venutus.

Mus. Cort.

E

TA.

(1) Metam. lib.6. vers.529.

(2) Lib.14. Dionys. v.38. & seq.

(3) In Bacchis v.819. & 831.

(4) De Orgio Christiano in Anale&. mensr. p.216.

VENUS EX AERE

TABULA XI.

ENEREM, ac forsitan *Murciam* refert per-
parvum æreum simulacrum elegantissi-
mum, a Tusco artifice, ut reor, perexi-
mio artificio exculptum, quod extat in
Museo Cortonio; eaque in Urbe inventum
est, una cum æreo Gryphe Etruscis lit-
teris inscripto, qui etiam in eodem Museo adservatur:
quo monumento duplici schediasmate expresso conji-
cere possumus, Venerem & a Cortonensibus præcipua
religione cultam fuisse. Venus Murcia, *πασίπλος*, tha-
lami amica, ut videmus, jacens efficta est, ac dor-
miens, totoque corpore nuda; nisi quod amiculum
velat dextrum femur, & crus, & sub reliquas partes
internitur, Capilli in fronte concinne dispositi, post
terga soluti visuntur. Caput exornat galericulus cum
præalto tutulo, efformatque in anteriore parte mitel-
lam, sive diadema eximium frontis decus: cum alis
utrimque quasi ad volandum expansis. Describitur a
Pausania simulacrum Veneris *Μορφῆς* *Morphus* apud
Lacedæmones¹, quæ sedere videbatur: habebatque in
capite *καλύπτρον*, galericulum, & pedes compedibus ad-
strictos: quibus innueret erga viros suos, firma fide
conjuges esse oportere. Faciei habitus, & venustas
oris, quæ de ejus impudicitia, ac forma referuntur,
quodammodo mirificè confirmare videntur, nihil enim
quod facere, aut pati turpiter posset foemina infectum
reliquisse dicitur.

Gorius.

TA-

(1) In Laconic. lib.III. cap.XV.

DEA ETRUSCORUM IGNOTA

E X A E R E

T A B U L A XII.

EAM hic incognitam præbemus cum monstroso corpore, sigillum aheneum, inventum in agro Aretino, quod nunc adservatur in Coratio Larario. Pectus, Etrusco more, strophio, nempe fasciis pectoralibus, seu vittis decussatis decoratur, adstringente eos fibula in medio. Incertus etiam hæreo, an dicam Nympham *Marinam*, Crediderim potius *Terrestrem*, quia tunica succincta est; nam Marini Dii, Deæque nudo corpore repræsentantur. Crura ejus in Draconum capita, quæ manibus complectitur, desinunt: quæ etiam cristata, & barbata efficta sunt. Draconum cristas, qui viderit, neminem reperiri notat Plinius¹, Æthiopes Dracones cristatos notat Juba apud eundem Plinium², describitque Ælianus cum barba densa, & crista³: quod genus Draconum haud incognitum Etruscis fuisse hoc Etruscum signum ostendit.

Ægyptiorum, Etruscorum, Græcorumque Hierophantæ, ex quibus religio ad Romanos transiit, Angues salutiferos esse Genios, fortunatosque putarunt, prudentiamque illam portendentes, quæ cum ad bene agenda omnia, tractandaque Divinæ sapientiæ lumine dirigatur, fons est etiam uberrimus, unde Fortuna, & Pax, rerumque copia, felicitasque dimanat. *Gorius.*

TA.

(1) Hist. Nat. lib. x. cap. 37. (2) Lib. viii. cap. xiii. (3) Hist. Anim. lib. xi. cap. xvi.

IDOLA ETRUSCA EX AERE

TABULA XIII.

UBITORIO pallio velatum cernimus præpinguem puerum jacentem in lecto, duobus pulvinaribus innixum. Hæc Ænea icuncula adservatur in eodem Corazio Larario, nuper inventa in agro Cortonensi, loco vulgo *Sepoltaglia* dicto. Mea sententia refert Deum Infantium, vel puerorum præsidem; nescio an eum, quem postea Romani *Stativum*, vel potius *Lallum*, vel *Fabulinum* dixere; cui, quum pueri primum fari incipiebant, vota, & sacra parentes facere solebant.

E regione vides elegantissimum Deæ cubantis sigillum ex ære quod apud me extat. Pallio caput habet obnuptum: dextera credes tenere anguem; ego potius cingulum agnosco: quæ forsitan imago referre potest Junonem cognomento CINCIAM, cujus nomen sanctum habebatur in nuptiis, quod initio Conjugii solutio erat cinguli, quo nova nupta erat cincta, ut auctor est Festus: Arnobius inquit: *Cingulum replicationi CINCIA superest*. Circulum circumplicatum evidentius adparet; nam si anguis esset, in extremo caput ejus non tam exile, sed multo crassius confectum esset.

Gorius.

TA-

(1) Varro apud Nonium de propr. serm. cap. xii. Vid. Th. Bartholinum de puerperio veterum pag. 71. 161. 171.

IDOLUM ETRUSCUM IGNOTUM

E X A E R E

T A B U L A XIV.

CONSERVATU dignum censeo aheneum parvum signum Dei ignoti, in Museo elegantissimo Academiae Etruscorum Cortonae reconditum, quod profero duplici schemate delineatum. Indutus est hic Deaster tunica arctiore, demissa usque ad pedes, quos lunatis calceis ornatos cernimus. Caput ejus capucio, cucullo valde simili, opertum est, quod sub mento revinctum, inde in duas partes divisum, ad umbelicum usque demissum pendet: post humeros, quasi scapulare prolixius recidit, integrum quidem, nec dispertitum. Hoc genus vestis quum a servis adhibitum videam, qui expressi sunt in urnis cinerariis veterum Etruscorum, quique Sponsas in pilentis, sive carpentis deducunt, & comitantur; hac non levi fretus conjectura arbitror, hoc signum referre Deum, in cujus tutela servi familiarum erant; Neque etiam adversabor, si quis censeat representare aliquod Numen rusticorum proprium; nam eo modo cucullati rustici exhibentur in antiquis sculpturis, dum ruris opera exercent, ad arcendas pluviae, aëris, frigoris, & caloris injurias.

Gorius.

Mus. Cort.

F

TA.

(1) Vid. Sponium in Miscellan. erud. ant. sect. ix. pag. 308. num. x. & xi. Venuti in Collect. Roman. antiq. de Servo Rustico.

IDOLUM ETRUSCUM EX AERE

TABULA XV.

ERVAS fœminas fuisse in tutela Junonis Feroniæ¹, cujus Templum Tarracinæ fuit, colligi potest ex verbis Livii², quæ Fabrettus exponit³. Hujus Deæ æream imagunculam, nuper inventam in agro Cortonensi vidi in Museo Corazio. Ancillarum more, quæ in eisdem Urnis Etruscorum ita exhibentur, palliolo, quod totum caput, & corpus operit, amicta conspicitur. Hos, aliosque adsimiles Deos, servilibus vestibus indutos, eos arbitror, quos antiqui ANCVLOS, & ANCVLAS vocarunt, quasi dicas *Ministros*; nam ut auctor est Festus, antiqui *anculare* dicebant pro *minestrare*: ex quo Dii Genii fervorum, & Junones ancillarum, *Anculi*, & *Anculæ* a priscis Latinis adpellatæ, censentur; desumpto forsitan ex Etruscorum lingua hoc vocabulo, quod alibi diligentius expendam. Hinc etiam eodem Festo docente, *anchabrem*, mensam ministeriis divinis aptam: vasa quoque ænea, quibus Sacerdotes utebantur *anchabria* dixere. Eodem Etruscorum exemplo, Vernæ Romani peculiarem Deum coluere VERNANVM, suosque etiam nomine donarunt; cui ædituum, festumque diem quotannis solemnibus celebrandum xvii. Kal. Novembres adsignarunt. Ejusdem DEI VERNANI mentio habetur in insigni lapide apud Antium eruto, qui è Museo Albano translatus, num in Capitolio servatur⁴.

Gorius.

PRIA.

(1) Ex Servio ad lib. viii. Æneid. vers. 564.

(2) Lib. xx. cap. 1.

(3) Inscrip. antiq. cap. 4. pag. 454. 455.

(4) Edidit Cl. Fr. Blanchinus ad Tom. 2. Anastasi pag. cccxi.

PRIAPI SACRIFICIUM

EX MARMORE

TABULA XVI.

PRIAPUS, si Physice consideretur, idem est ac Sol, ejusque lux primigenia, unde vis omnis feminatrix. Ægyptii Hori nomine, eum ita coluere, ut Sacerdotes paterna Sacerdotia accipientes, ei primum imitandos esse censuerint. Humana autem forma effinxerunt ejus simulacrum dextera tenens cornu copiae, sinistra vero manu incurvum caulem sustinens, proprium Vertumni, Silvani, & Priapi, præbens intentum veretrum miræ magnitudinis. Ex copiae cornu quidem frugibus refertum, Solis, ac proinde Priapi impetum, ac potestatem in universum Orbem designarunt: ex erecto pene vim ejusdem Solis generativam: quæ quia est longe maxima, commodissime visa est demonstrari ea membri magnitudine. Priapum varia, ac multiplici specie, pluresque ætatis gradus referentem Antiqui induxerunt: nunc enim videas florida juventute vigentem, ut in elegantissimo Cameo apud Cl. V. Marchionem Marcellum de Venutis in agro Cortonensi paucis ab hinc annis reperto; modo virili; nunc videas ætate provec̃ta, vel in senium vergente, obducta verpa, seu non ita rigente, ut in nostro marmore: quin etiam, ut ejus occultam vim, & latentem declararent, tegillo ex hircina pelle, vel paniculo ejus caput obnupserunt, & veluti Herma in cippo collocatus cernitur. Ante ejus simulacrum ara concin-

(1) Ex Diod. Sicul. lib. 1. pag. 18. 35. (2) Phil. Thomass. de Dorar. cap. 14. pag. 158.

concinne ornata observatur hortensium pomorum copia referta, atque hirci caput ipsis insidet.

Ad custodiam ruris, & hortorum Priapi simulacra, & ithyphalli ponebantur ex antiquis arborum truncis, vel è ficu, vel falice, marmore, & argilla confecti. Quo ad pinum qui a latere est, omnibus palam est, pineam nucem apud Veteres fuisse aurei ævi, & felicitatis symbolum; poma quoque majora, decerpta ex hortis, qui Priapo sacri sunt, declarant ejus fecunditatem, quia horti numquam sunt sine aliquibus fructibus³: immo oleribus ab antiquis præses, & custos Priapus additus, propterea quod horti olitorii cultum, qui uberrimus est in re agresti universa, ejus Dei fecunda falacitate adumbratur. Hircus sacrificabatur Priapo, & Baccho pertinet id, quod Martialis dixit⁴:

Vite nocens rosa stabat moriturus ad aras

Hircus, Bacche, tuis victima grata sacris.

Quamvis ordinarium sacrificium Priapi fuerit Hircus, invenimus tamen eidem aliquando & oves, & fues fuisse immolatos; ideoque Herodotus in Euterpe commemorat, in honorem Bacchi, (quod est idem ac Priapi) *die solemnitatis Dorpiæ, Ægyptios singulos ad fores ædium suarum fues jugulasse.*

Nunc sequitur, ut & illum paulisper intueamur, qui sacrificium offert. Is quidem pietatem suam testatur ante aram stans, dextera manu pateram libantis more præbens, quæ non uti frequens mos est orbicularis apparet, sed ad similitudinem vasis, vel cyati cornei vinum effundentis observatur; ex altera manu racemum uvæ præfert. Caput habet barbatum, & calamistratum Ægyptiorum more. Tres habet tunicas una altera

(3) Vid. Prudent. advers. Symmachum. (4) Lib. 111. epigr. 34.

altera angustior; pectus vero tegitur hircina pelle elegantissime religata, & caput hirci in medio pro-
pendet. Vestis hæc, quæ Sacerdotalis meo quidem
judicio est, nullibi in antiquis monumentis observavi.
Ad demissi animi cultum facit, quod sacrificans nudip-
es conspiciatur; ita reverentiæ causa multis in sa-
cris nudis pedibus incesserunt.

Venutus.

MILES ETRUSCUS EX AERE

TABULA XVII.

ERINSIGNE est, quod exhibeo, Æneum si-
mulacrum Herois, galea, thorace, &
ocreis armati, jaculantis habitu, quod
olim erutum Ravennæ, nunc extat Cor-
tonæ in Museo Cortonio, tum propter
magnitudinem, (altum est enim pedem
unum antiquum Romanum, & circiter uncias tres)
tum etiam propter Etruscam Inscriptionem *Βυσσοπέδωρ*,
in dextro latere insculptum, quæ ejus nomen facile
declarat. Galea altiori tutulo, seu capulo ornata est.

Sub thorace fimbriato pendet subligaculum qua-
dratum, quo pudenda velantur. Illud notandum, quod
nudipedes hi heroes sculpti sunt.

Etruscorum Heroes maxime omnium celebres,
Halesus fuere, qui sacra Junonis ex Græcia in Etru-
riam intulit¹, quique Faliscos, & Alsiū Civitates con-
dedit, quem forte exprimit hoc signum? *Halesus* Rex
Vejentum, Neptuni filius, Saliorum carmine laudatus,
qui Faleriam condidit: *Fontus* Jani filius, *Aunus*, *Ma-*
Mus. Cort. *laeotus,*

G

(6) Jamblich. de Vit. Pythag. cap. 18. (1) Vid. Dempster. Etrur. Reg. lib. 3. cap. 8.

Iacotus, *Rhatus* : qui, propter insignem in gerendis bellis virtutem, atque præclara gesta, Etruscorum Imperium amplificarunt, summaque prudentia tenuere, divinis honoribus post mortem culti, & consecrati.
Gorius.

HISTRIONES ETRUSCI EX AERE

T A B U L A XVIII. & XIX.

ULPITUM non rude, sed longe Etrusco opere ornatissimum lubet animadvertere in parvis sigillis ex ære, duplici schemate, cum antica, tum postica parte delineatis, quæ adservantur in Museo Corazio Cortonæ, ejusque in agro eruta sunt. Tres Mimos, sive Histriones personatos representant, pedibus alatis, vel distortis, inversisque, ad exhilarandos spectatores: quod frequenter fecisse Etruscos, ostendit insignis Vasculi Etrusci pictura apud Dempsterum in Tab. XLVIII., & apud Cl. Maffejum in Museo Veronensi. Obscœnam forsitan fabulam agunt, &, ut reor, adulterium. Constat enim Deorum probra speciosiora, & adulteria, quemadmodum illud Veneris & Martis, Sole auspicante, Mimos in scœna saltasse, & expressisse obscœnis motibus corporis, & gestibus. Prior figura feminam refert adulteram riciniatam, sive capite cooperto rica: ea virum blando gestu completitur, atque ita demulcet, ut eum deosculari se velle videatur: altera figura in medio, est adulter, qui blanditias respuens, nolle se fingit, refugitque injecta capiti,

(1) Ex Luciano de Saltatione. Vide etiam D. Cyprianum lib. II. Epist. II. Cassiodorum lib. IV. Var. Epist. ultima.

piti , quod retrahit, dextera manu. Hunc Lenó, cum ridicula persona immaniter hianti , post humeros , ut auguror , ad adulterium sollicitat , adnotaque manu impellit . Hæc , quod plures agerent personæ, *diverbia* dicebantur .
Gorius.

ANAGLYPHUM ÆGIPTIACUM

M A R M O R E U M

T A B U L A XX.

PRÆCLARUM hoc marmor pugnam inter Leonem , ac Pantheram e specu profilientem, forsân in Libiæ arenis , quod Palma innuere videtur , exhibet . Inter Lucernas a Bellorio editas¹, Leonem e specu profilientem cernitur a Jaculatore insequutum . De his Jaculatoribus , qui ex Africa conducebantur , loquitur Seneca², quando memorat illos Sullæ transmissos a Boccio Mauritaniae Rege in ludis Circensibus ab ipso editis : *Primus L. Silla in Circo Leones solutos dedit , cum alioquin alligati darentur , ad conficiendos eos missis a Rege Bocco Jaculatoribus.*

Leo dicitur , λέων, πρὸς τὸ λαίω , *video* , quod perspicaci præ ceteris oculorum acie polleat . Animalium omnium rex dicitur , propter vultus feritatem , crines , caudamque peregregiam , cum qua consuevere Leones , ut Solinus dicit , si per pulverem iter faciant , cauda verrentes pedum suorum turbare vestigia , ne venatoribus sui itineris præstent indicium . Panthera ex Leæna , & Pardo est genita , ita appellata , quod omni-
 faria

(1) Num. 32. (2) In lib. de brevitat. vitæ.

faria feritate sit prædita, cum nec crudelitatis umquam etiam mansuefacta obliviscatur.

Ceterum Leo est animal soli dicatum, hinc inter sacra Mithriaca enumerantur *Leontica*, sic dicta, quia Mithræ Sacerdotes a Leonino vultu, quo idem Mithra in speleo colebatur, *Leones* appellabantur. Ex his *Leo radiatus* occurrit in numino Juliæ Domnæ a Leontopolitis percussio. In alio Caracallæ radiatus fulmina tenet apud Tristanum; & in anulo Gorlæi³, cum globo cernitur, nullam aliam ob causam, quam quia Sol orbem terrarum radiis suis illuminat, eumque a Gentilibus regi dicebatur; & in gemma, quam se possidere testatur Smetius in Antiquitatibus Novomagensibus cernitur cum spica, quia Sol omnes res calore suo producit.

Venutus.

GRYPHUS EX AERE

TABULA XXI.

AD EM pura, putaque Etrusca Inscriptio, quæ legitur in Chimera Etrusca Musei Medicei, legitur etiam in dextero armo Gryphis Etrusci ænei, quem V. Cl. Galeottus Coratius Eques Divi Stephani amicitia mecum conjunctissimus servat in Museo suo, eximiis eruditæ antiquitatis monumentis eleganter referto. Hujus præclari operis ectypum imaginem ceream idem ad me misit, ut dum hæc scriberem, illam contemplerer, & accuratius incidendam curarem.

Scul.

(3) In anul. LXIII.

Sculptum est cum rostro terrifico , & immaniter hianti , cum lingua exerta , cum alis aquilæ simillimis , ad volandum expansis , cum cauda Leonis retorta , & sursum recurva , ut animalia præsertim ferocia facere solent , si ad iram provocentur . Aures quoque , & crines superne arrecti ; pedes ad currendum , mira in eis indita velocitate , feliciter expressi : quæ omnia ferme cum significatione Etruscæ inscriptionis *VITOMNIT* hoc est *TINMCVIL ad vindictam pronus , sive ad vindictam paratus* , convenire videntur .

Monuit me per Epistolam idem humanissimus Eques Coratius paucis ab hinc annis inventum fuisse hoc perparvum signum in loco dicto *Il Campaccio* prope Cortonam ; quare suspicatus sum pro donario positum , dedicatumque fuisse in Templo vel Apollinis , vel potius Deæ Nemesis , quæ Numina Cortonenses præcipue coluere .

Gorius .

JUPPITER AMMON

IN JASPIDE ÆGYPTIO

TABULA XXII.

PRÆCLARISSIMA Gemma plurimi facienda est , cum peculiarem Jovis Ammonis imaginem exhibeat , nam caput arietinum præbet , corpus humanum , dextera hastam , sinistra fulmen : In numismatibus , anaglyphisque operibus , ut plurimum , cernitur facie virili arietinis cornibus ornata .

Mus. Cort.

H

De

De Jove Ammone plurima apud Q. Curtium , Diodorum Siculum , & Arrianum , qui Alexandri M. de Ammone historiam copiose executi sunt , unde etiam cornua arietina capiti ejus in nummis admota cernuntur , & illum imitati sunt successores . Plinius ab arena , quæ *ἀμμος* vocatur , dictum vult , quod in Lybicus arenis fuerit . Ægyptios Jovem *Ἀμμων* vocare docent Herodotus in Euterpe , & Plutarchus in Iside .

Ingeniosè eruditissimus Bochartus ad Cham , seu Ham filiorum Noë natu minimum refert ¹ , (quamvis Divina Scriptura ad filios Nembroti tribuat , cui omnino credendum est) qui in steriles Africae arenas adlegatus , ibi per multa sæcula sub nomine Jovis Ham , seu Hammonis cultus sit . Universa enim Africa ab Ammone Ammonia vocabatur , & priscis incolis dicebatur *Chamia* , vel *Chemia* , idest terra Cham , quod nomen Cophtitæ in hunc usque diem pertinacissime retinent ; nam teste Kircherio ² Ægyptum *Chemiam* vocant : Urbemque *Diospolim* , Hebræi dixerunt *Ammonis Civitatem* ³ . Simulacrum Jovis cum capite arietino posuisse Liberum Patrem , refert Mela , cum per Lybiam duceret exercitum . Aliam rationem tradit Herodotus , & Pausanias Templum Ammonis vocatum fuisse ait a pastore qui id condidit ⁴ ; quæ omnia hic recensere nimis longum foret . Hastam verò puram , seu sceptrum altera manu gerit Juppiter ad immutabilem ejus soliditatem exprimendam , ut advertit ex Eusebio Clarissimus Fabrettus .

Venutus.

JUPI.

(1) Gen. 10. Ipse cepit esse potens in terra ;
& robustus Venator coram Domino ;
(2) Ex Plutarch. de Isid. p. 286 .

(3) Plin. lib. 6. cap. 29.
(4) Vid. Alex. Polyistor.

J U P P I T E R

INCIS. IN ACHATE

TABULA XXIII.

U P P I T E R finistra manu fulmen gerens ,
ac pacate dexteram expansam protendens
is est , quem Veteres *Milichium* , & *Ice-*
sium , idest placabilem , & supplicem ,
præsidentem dixere , ac Aristoteles , seu quis-

quis fuit Auctor libri de Mundo , inter
varia Jovis cognomina hoc etiam enumerat : Κρόνος δὲ
ἔκ χρόνου λέγεται διήκων δὲ αἰῶνος ἀρτέμονος εἰς ἑπερν αἰῶνα, ἀστραπαῖος
τε, καὶ βρονταῖος, καὶ αἰθρίας, καὶ αἰθέριος, κραυνῖος τε, καὶ ὕπερος δὲ
τῷ ὑπὲρ, ἔκ κραυνῶν, καὶ τῷ ἄλλων καλεῖται, καὶ μὲν Ὀπικάρπιος μὲν
δὲ τῷ καρπῶν πολὺς δὲ δὲ τῷ πόλεων ὀνομάζεται χροῦδλιος τε, ἔκ
ἐρκείος καὶ ἐμάχνης, καὶ πατρίος δὲ τῷ πρὸς ταῦτα κοινωνίας, ἐταίρειος τε,
καὶ φίλιος, καὶ ξένιος, ἔκ σφάπος, ἔκ τροπαῖας, κατάρσιος τε, καὶ παλαμναῖος,
καὶ ικίστιος, καὶ μελίχτος: Is (Juppiter) Crono, id est Satur-
no, ἔκ Chrono idest tempore ortus esse dicitur nimirum
ab ævo sempiterno ad alterum ævum pertinens; vo-
catur ἔκ fulgurator, ἔκ altitonans, ἔκ ætherius, ἔκ
fulminator, ἔκ pluvius a pluviis, utique ἔκ fulmini-
bus, aliisque operibus, ἐ quibus vocabula ipsa dedu-
cta sunt; quin ἔκ frugipotens, ἔκ custos Urbium vo-
citur, ἔκ natalibus, sepitius, gentilitius, ἔκ pa-
trius, videlicet a comunione, quæ divino ipso numi-
ni hiis cum rebus intercedit; ad hæc sodalitus, ἔκ
amicitiæ præses, tum hospitalis, castrensis, trophæa-
lis, expiator, sanguinarius, supplex, ἔκ placabilis.
Hoc nomine simulacrum illi e candido marmore Po-
licleti

(1) Cap. 7. pag. 615. Arist. oper. tom. 1. edit. Paris. 1609.

licleti celeberrimi Artificis opus Argis² in Templo Apollinis Licii dicatum erat, rursus Aram³ trans Cephisum amnem extructa, ad quam Theseus a Phitali posteris de cæde purgatus dicitur. Adstat Jovi Aquila in benignitatis signum, de qua ita Ismenes apud Eustachium⁴:
 τὸ τοῦ Φῆς τὸ αἰετὸν ὀπαμνησθεὶς τὸ τῆς Διὸς προμηθεΐας τὸ τῆς Φιλαιδρωπίας: *ais Aquilam esse signum Jovis providentiæ, & erga homines amoris.*

Valesius.

DEA CŒLESTIS

INCIS. IN CORNEOLA

TABULA XXIV.

OTISSIMUM tota Africa fuit Deæ Cœlestis nomen, eoque in honore habitum, ut Celsus contra Gallienum¹ Augustum a Passieno Proconsule, & Fabio Pomponiano Duce Limitis Lybici Imperator appellatus, hujus Deæ peplo exornatus ab Afris fuerit; ac Asclepiades Philosophus² Juliano Imperante ejusdem Nummis *breve figmentum quocumque ibat solitus erat efferre*. Templum illi vaticinationibus clarum Carthagine extructum erat³, ibique simulacram a Didone Phænissa positum ferebat⁴. Deam hanc Junonem fuisse memorat Apulejus ita eam compellans⁵:
Magna Jovis Germana, & Conjuga, sive tu Sami queru-

(2) Pausanias in Corinthiac. seu lib. 20. pag. 119.

(3) Id. in Atticis, seu lib. 1. pag. 69.

(4) De Amoris Ismeriz & Ismenes lib. 6. pag. 223. edit. a Gaulmino.

(1) Trebellius Pollio de trīginta Tyrann. in Celso n. 28.

(2) Ammian. Marcell. lib. 22. p. 279.

(3) Jul. Capitolin. in Pertinac. p. 239. & in Macrino pag. 224.

(4) Herodian. lib. 5. edit. Henric. Steph. p. 121.

(5) Metamorph. lib. 6. pag. 154.

querulo partu, vagituque & alimonia tua gloriaris, sive celsæ Carthaginis, quæ te Virginem vectura Leonis Cælo commeantem percolit beatas sedes frequentas; nec tantum Juno putabatur, verum etiam Venus, Ceres, Diana, Ilis, ac Proserpina; ideoque Antoninus Elagabalus uxorem quærens Deo suo Elagabalo, repudiata Pallade Ὁὐρανίας, τὸ ἄγαλμα μετέπεμψε Urania, seu Deæ Cælestis simulacrum jussit afferri.

Hujus Deæ imago, eadem ac illa, quæ Gemmæ insculpta est, visitur in nummo a Cartaginensibus in honorem Antonini Caracallæ cuso, quem protulit Baronius, qui enarrat celebre illud ejusdem numinis Templum Arcadio, & Honorio Imperantibus, veteri superstitione repurgatum ab Aurelio Sanctissimo Carthaginis Antistite immortalis, veroque Deo fuisse consecratum.

Valestus.

APOLLO ET MARSYA

IN ACHATE

TABULA XXV.

IN collectaneis Romanarum Antiquitatum alteram Gemmam Marsyæ fatum exhibentem adtuleram; adsimilem quoque refert Eques Maffejus in Gemmis. Hic observatur Apollo intonsus cum lyra, & cultro; Marsyas arbori alligatus cernitur, in quo tibiæ pares suspensæ apparent. Ad pedes prora navis

Mus. Cort.

I

navis

(6) Id. lib. xi. pag. 241.

(7) Herodian. ub. supr.

(8) Tom. 5. ad A. 399. n. 59.

(1) Collect. Rom. Antiq. Borioni.

(2) Le-Gemm. p. 2. n. 43.

navis, ad flumen hujus nominis indicandum. Apameam ad Marsiæ fluvii ostia sitam fuisse, docet Strabo, addens, ex palude utrumque scaturire amnem Marsyam, & Mæandrum. Maximus Tyrius insuper testatur se fluvios vidisse, & unum habere fontem. Sed Xenofonti major adhibenda fides, qui diversos fuisse fluviorum fontes demonstrat. Meandrum enim ex ipsa Cyri Regia ortum, & medium hortorum perlapsum: Marsiæ vero fontes in antro fuisse, in quo Apollo Marsiæ excoriati cutem suspendit; Marsyas per abrupta scopula præcipiti cursu procedebat, Meander vero Regis viridaria irrigans placidissima illa Apameæ, Celenarum, vel Kiboti amoenissima arva irrigabat, usque dum Marsyas in eum sese commiscens confundebatur, novamque Apameæ Urbem Antiochus Soter extruxit. Verba hæc mire illustrantur hac gemma, & ex nummo rarissimo Hadriani a Clarissimo Morellio allato³, in quo Marsyam vides antro insidentem, & fluvium ex ipso scaturientem. Idem confirmare videtur Plutarchus dicens ex fluento Marsiæ sanguine ortos Satyros, & fluvium, cum prius ibi esset Midæ fons.

Nero Imperator in anulo signatorio gemmam habebat Marsiæ fato insignitam⁴, atque in Apollinis vultu propriam effigiem agnoscebatur: Quid! si in nostra Apollinis facie Neronis lineamenta videre nobis visa sint?

Venutus.

APOL-

(3) Spec. rei nam pag. 84. (4) Sveton. in vit.

APOLLINIS SYMBOLA IN SMARAGDO

TABULA XXVI.

POLLINIS symbola quis non videt ? Tripos , Serpens , Corvus , arcus , & pharetra , ac lauri ramum ; omnia sunt trita . Elegans Gemma magni tamen facienda a nobis est , cum sit schema Emblematis . Academiae nostrae . Aliqua hic tantum adferam de Ave , ne prorsus omnia indicta relinquamus . Corvus Apollini est dicatus , quia , ut Martianus refert , Apollo divinandi peritia praeditus esse creditur ; appellatur Corvus a Graeco *κόραξ* inserto *v* consono , quomodo ab *ῥλη* est *sylva* , ab *λεῖος* *levis* ; *κόρας* vero est a *κορος* *niger* ; summa dicacitate humanam vocem imitatur , praecipue ille ex genere corvorum qui *Graculus* , dicitur quasi garrulus . Corvus autem instinctu quodam naturali pluviam , serenitatemque praedicit , voce quandoque clara , quandoque rauca utens , quemadmodum ex Virgilio in Georgicorum libris , ubi de tempestatum signis agit , discere possumus . Putatur enim Corvus multa alia divinare ; quare eo antiqui plurimum in augurandi arte usi sunt ; jure ergo Apollini minister est attributus , quod Ovidius de eo narrat ; idemque dicit Apollinem cum ceteris Diis cum in Aegyptum , ut manus Thyphonis evaderet , profugisset , in Corvum se vertisse . Sed haec jam eruditis viris nimia sunt .

Venutus .

APOL.

APOLLINIS SYMBOLA IN CORNEOLA

TABULA XXVII.

ORVUS in Gemma cernitur insidens pharetra, arcu, sagittisque referta; æquipondium rostro tenet, caput fulmine tegitur. Hæc omnia Apollinis sunt symbola. Corvus apud Græcos, Romanos, & Ægyptios Soli adscribitur; in nostra Gemma per æquipondia signum indicatur Zodiaci. Ælianus *Corvum Apollinis sacram avem*, & ἀκόλυθον vocat, divinationeque *præditum* fuisse scribit: & fabulabantur illum Apollinis famulum ante transformationem fuisse, ut idem¹, & Aristeus Metapontinis dicebat, se quidem illo tempore Aristeum, sed τότε ὅτι εἶπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ *cum Deum sequeretur, Corvum esse*, uti tradit Herodotus². Eustathius³ scribit cycnum Apollini ὡς ἡλίας propter λακότητα dicari, & Corvum ἂν πρὸ νυκτερινῷ μελανίαν, ἥς (ita legendum non, ut in editione Romana scribitur εἰς) οἶα καὶ μητρὸς ἀποχρυσάται: *propter nocturnam nigredinem, ex qua veluti ex matre nascitur*: quod ultimum etiam variis auctoritatibus firmat⁴. Plutarchus libro de Iside recte scribit Græcos censere Columbam sacratam esse Veneri, Draconem Minervæ, Corvum Apollini, Canem Dianæ; hinc est quod in nummis, & gemmis sæpe Corvus cum Apolline conspiciatur, ut in nummo Faustinae apud Patinum occurrunt ara, eique imposita corona, urceus, præfe-

(1) Ælian. lib. 1. cap. 18.

(2) Lib. 1. cap. 47.

(3) Lib. 4. cap. 15.

(4) Ad Iliad. 4. pag. 449.

(5) Ad Iliad. A. pag. 22.

præfericulum , Corvus , & Inscriptio ΠΥΘΙΑ ; in alio vulgatissimo Vitellii tripodi insidet , atque eo nomine *comes tripodum* , uti ab Eruditis observatur , vocatus est a Statio⁶

*Non Comes obscurus tripodum, non fulminis ardens
Vedrorades, flavæque sonos avis unca Minervæ.*

In gemma apud Gorlæum⁷ Apollo nudus tripodi sinistro cubito incumbens, dextera manu ramum protendit ad Corvum adstantem. Ægyptios quoque Corvos habuisse sacros testatur Ælianus⁸, ubi de Urbe Copto, & Corvis binis circa eam videri tantum solitis verba facit: *Templum vero Apollini sacrum eo in loco colitur, cui Corvos sacros esse ajunt.*

Venutus.

V E N U S
INCIS. IN CORNEOLA
TABULA XXVIII.

ENUS Cupidini globum offerens , illud Apollonii Rhodii in mentem revocat enarrantis, Deam hanc, cum in Cælum ascendisset, atque ibi Cupidinem arcu, phœtraque sepositis cum Ganymede talis ludentem reperisset, exorasse, ut in Medeam Aeotæ filiam sagittas jaculatus ad amandum Jasonem inflammaret, pollicita se ei daturam¹

Mus. Cort.

K

Διογ

(6) Lib.3. Theb.

(7) Gemm.3.

(8) Lib.7. c.18.

(1) Argonautic. lib.2. vers.132.

Διὸς ὡφεικαλλὲς ἀδύρμα
 κείνοτοι οἱ πόινσε τροφὸς Ἀδρηστεία
 ἄνζω ἐν ἰδαίῳ ἐπὶ νῆπα κερρίζοντι
 σφαῖραν ἐντρόχαλον τῇ εὐσύγε μείλῳ ἄλλῳ
 χειρὸν Ἡφαιστοιο κατηκτεατίσση ἄρειον

*Jovis eximium munusculum
 Illud, quod ei fecit nutrix Adras tea
 Sphæram volubilem, quam non tu munus aliud
 E manibus Vulcani accipies pulchrius.*

nisi potius globus ille pro mundi symbolo accipiendus sit, cum Venus mundum procreasse putaretur, & procreatum nutrire, ac conservare, & Cupido existimaretur esse vis illa insita rerum naturæ, qua cuncta operatur perpetuo vicissitudinis motu alia aliis subsistens. Veneris quoque simulacrum in Græcia a Canacho Sicionio sculptum fuerat, dextera pomum ferens (& forte in Gemma globus pro pomo effectus est) & ita etiam Venerem descripsit Coluthus, sive quia id pomum fuerit, quod a Paride, cum ejus sententia Junonem, ac Palladem forma superasset, accepit, sive quia illi poma sacra erant, ut ait vetus Aristophanis Scholiastes, ac pro amoris signo accepta, unde frequentia apud Græcos, & Romanos amantium munera poma erant, ut ex Theocrito, Luciano, ac Propertio; & adagium erat apud Græcos ἡμῶν βληθῆναι, *pomo, seu malo ferire*, quod erat ad amorem provocare, quo respexit Poeta, cum scripsit¹⁰

*Malo me Galatea petit lasciva puella
 Et fugit ad salices, & se cupit ante videri.
 Valesius, AMOR*

(2) Orpheus hymn. in Vener. vers. 4. Ovid. lib. 4. Pastor. vers. 93.

(3) Pausan. in Corinthiac. seu lib. 2. p. 103.

(4) De Helenæ raptu vers. 167.

(5) In nubibus act. 3. scen. 3. ad vers. 37.

(6) Idyl. 2. vers. 121.

(7) In Toxari, sive de amicitia.

(8) Lib. 2. eleg. ult. vers. 71.

(9) Suidas in Lexico tom. 2. verb. ἡμῶν & Erasmi chiliad. 2. cent. 4.

(10) Bucol. Eglog. 3. vers. 63.

A M O R C Y C N O

INSIDENS TRIDENTE

DELPHINUM IMPETENS IN CORNEOLA.

T A B U L A XXIX.

N hac elegantissima gemma Amorem, Cycno insidentem forte veteres expresserunt, ut qui lætissimi auspicii foret, præcipue navigantibus, & peregrinantibus¹. Si ex naturæ historia Cycnorum qualitates inspiciamus, mirum profecto, quomodo eorum cantilenam, quæ vel nulla, vel mala est, potuerint veteres laudibus in Coelum efferre: ingruente fatali momento cantu præstare nonnulli commenti sunt²; sed hæ meræ nugæ sunt; & de his late Cl. Morinus in sua de Cycno dissertatione inter Academica monimenta Regiæ Societatis Parisiensis³.

Amor in nostra Gemma Delphinum ferit; nam & ipsi ut Ovidius cecinit sunt Amoris argumentum⁴.

*Quem modo celatum stellis Delphina videmus
Is fugiat visus, nocte sequente, suos;
Seu fuit occultis felix in amoribus index
Lesbidam cum Domino, seu tulit ille Lyræ,
Venutus.*

CE.

(1) Ibid. lib. xii. Virgil. Æneid. lib. i. vers. 397. Pitisc. Lexic. in verb. Cyn. Fabrett. ad Column. Trajan. cap. 4. p. 137.

(2) Vid. Cæl. Rodhig. var. lect. lib. 10. c. 6.

Cicer. 1. Tuscul. quæst. Mart. lib. xiiii. Lucan. de Electr.

(3) Tom. vii. pag. 319, edit. Amstel. 1731.

(4) In Fastis.

C E R E S

I N C I S. I N D I A S P R O.

T A B U L A X X X.

CERES a gerendis frugibus dicta : inspicitur sedens ad stabilitatem indicandam , sinistra manu vestem sustinet , frugesque dextera profert : profecto sub hujus numinis imagine veteres Terram frugiferentem coluere ; idcirco Ceres *ἡρώια θεός*

Dea Terrestris appellata , ac in ejus honorem sacrificia hoc nomine constituta sunt ab Hermionensibus , illique Templum apud Lacedemonios dicatum ; adest effictum ante Cererem providum illud animal formica , sive quia hæc frugilega , & granifera dicta fuit a Poetis , seu quia , cum Soli in Isthmo immolari sole-
ret apposita est pro Solis symbolo , qui sub Osiridis nomine putabatur terram fecundam reddere , apud eos enim qui Bacchus , & Liber Græcus, Osiris erat ; ac Ceres Isis ; existimabant autem Osiridem esse Solem, ac humorem aquarum, Isidem autem Lunam, & siccitatem terrestrem, unde Isiaci Sacerdotes in annuo Deæ luctu ob deperditum Osiridem descendentes ad mare, exclamantesque inventum numen, tellurem frugiferam aqua permiscebant.

Valesius.

MER.

- (1) Arnob. contr. gentes lib.3. pag.119.
 (2) Pausan. in Corinthiac. seu lib.2. p.152.
 (3) Id. in Laconicis seu lib.3. pag.186.
 (4) Ovid. Metamorph. lib.7. vers.614. 629.

- (5) Pier. Valerian. Hieroglyph. lib.8. p.59.
 (6) Plutarch. de Isid. & Osirid. tom.2. oper.
 (7) Idem ibid. pag.366.

MERCURIUS

INCIS. IN CORNEOLA

TABULA XXXI.

MERCURIUS loquelæ, & eloquentiæ præf-
se Veteres commenti sunt ; ideoque ei
linguæ sacra¹ erant, ipsumque cum alato
petaso representabant, ut volucrem signa-
rent sermonem, qui è parte capitis pro-
ficiscitur ; licet aliquando cum simplici
galero, ut in altera gemma, & in nummis Gentis Afra-
niæ² ; addidere aurea peditibus talaria, quibus per æ-
ra ferretur, idque, ut Phornutus ait, *congruenter Ho-
mero, quemadmodum vocavit verba alata*. Læva in-
spicitur virga sustinens, quam angues mutuis nexibus
circumvolvunt, qua re innuitur eloquentiæ vi, etiam
*efferrorum concordiam fieri*³ ; innititur hac parte cor-
poris quadratæ columnæ⁴, hæc nempe eidem uti via-
rum Deo, ipsius superaddito capite dicatæ erant, ac
Hermæ de illius nomine dictæ. Sceptrum, sive hastam
tenet, de qua hæc Justinus⁵ : *Reges hastas pro diade-
mate habebant, nam & ab origine rerum pro Diis
immortalibus veteres hastas colebant, ob cujus reli-
gionis memoriam adhuc Deorum simulacris hastæ ad-
duntur*.

Valesius.

Mus. Cort.

L

MER-

(1) Athenæus Dipnosophist. lib. 1. cap. 14.

(2) Vaillant. num. famil. Rom. tom. 3. tab. 8. n. 3. & tom. 1. p. 57.

(3) Speculatio de natur. Deor. inter Mitho-
log. edit. Lugd. pag. 156.

(4) Bergerius de Imp. Rom. viis lib. 4. sect.
43. tom. 10. Thes. antiq. Rom. pag. 520.

(5) Hist. lib. 43. pag. 244. edit. Planti-
nian.

MERCURIUS

IN ACHATE

TABULA XXXII.

U VENERIS Mercurii effigies inculpta hic visitur, dextera caduceum gestans, additis præterea Gallo, ac testudine ad latus positis. Cur ei gallus a veteribus fuerit adtributus, non una ratio affertur; is enim cantu mane Solis adventum nunciat. Fortasse etiam, quod sæpe antiqui ex ejus cantu tempestivo faustarum rerum auguria capiebant, ex præmaturo autem, aut tardo contraria præfagiebant. Ita enim Bæotii nobilem illam Leucetricam victoriam de Lacædemoniis reportatam præsenferunt, præcedenti nocte tota gallis concinnantibus; nam gallus a rivali victus, conticescit, & aliquo loco se abdit; cum victoriam obtinet, præ lætitia gestit, cantuque ubique suam victoriam prædicat.

Testudo vero eidem, ut Liræ inventori, adscribitur; Idcirco apud Apollodorum legitur, quod Mercurius, qui Apollinis boves pascebat, furto abactis: *Inde in Cyllenem festinanter proficiscitur, pro antri ostio depascentes testudinem invenit, qua perpurgata, & absterfa super ejus testa nervos ex mactatorum boum intestino confectos tetendit, & Lynam conficit.*
Venutus.

MARS

M A R S
IN CORNEOLA
TABULA XXXIII.

MARS altera hastam fert dextera, clipeoque sinistra incumbit, qualem descripsit Homerus *clipeiferum*, *hastaque potentem* Martem vocans. Ab Antiquis effictus est ferox, atque bellicosus; ex quo discimus bella plerumque nasci ex cupiditate Regnorum, ac divitiarum; armatus quoque effingitur, manu hastam, atque flagellum gestans, eumque interdum equo, interdum curru imposuerunt. Homerus ejus currum a duobus equis trahi dicit, quorum unus *Terror*, alius *Timor* appellatur. Alibi non equos eos vult esse, sed comites; quibus etiam *Impetum*, *Furorem*, ac *Violentiam* adjungit; quod Statius imitatur, cum Martem inducit, ad dissidia in duos fratres Eteoclem, ac Polynicem ferenda proficiscentem; posteaquam ejus arma descripsit, thorax auratus, ac terribilibus, & formidandis monstris refertus, clipeus luce sanguinea fulgens, eum circumstare Furorem, & Iram; equorum fræna Terrorem moderari; Famam omnes præcedere, tam veri, quam falsi nunciam; nam ea ex levi interdum rumore oritur, quod paulatim crescens, omnia demum loca complet; Homerus eam Jovis nuntiam vocat.

Valesius.

MARS

(1) Hymno in Martem. (2) Thebaid. lib.8.

M A R S

INCIS. IN GEMMA VULGO GRANATA

TABULA XXXIV.

ARS, tamquam supremum belli numen
 exprimens sinistra hastam puram, dex-
 teraque fulmen gerit: ac profecto fulmen,
 vim illam bellicam significat obvia quæ-
 que prostermentem, idcirco Belli fulmina
 summos duces Poetæ dixere, sic Virgi-
 lius: *Duo fulmina belli Scipiadas* appellarunt, eo-
 demque modo Alexandrum Lucanus, qui tamen po-
 tius ad damna, quæ ille Asiæ intulit, quam ad milita-
 rem invicti Principis virtutem respexit

*Macedonum fines latebrasque suorum
 Deservit, victasque patri despexit Athenas
 Perque Asiæ populos fatis urgentibus actus
 Humana cum strage ruit, gladiumque per omnes
 exegit gentes, ignotos miscuit amnes,
 Persarum Euphratem, Indorum sanguine Gangem
 Terrarum fatale malum, fulmenque quod omnes
 Percuteret pariter populos.*

tum potentiæ, ac victoriæ signum, veteres fulmen pu-
 taverunt; cum enim Mithridati adhuc infanti fulmine in-
 censæ cunæ fuissent eo intacto, adultoque sagittæ, pha-
 retra dimissa, magnam ei fore in rebus bellicis poten-
 tiam Augures prænunciarunt; & Baccho contra Indos
 pugnanti victoriam fulmen portendit.

Valesius.

BAC-

(1) Æneid. lib. xi.

(2) Lib. x. vers. 28.

(3) Plutarch. symposiac. lib. i. pag. 624.

lib. i. pag. 624. oper. tom. 2. edit. Xilandri.

(4) Nonnus Dionysiac. lib. 14. vers. 266.

B A C C H U S
A NUTRICI ULNIS ELATUS
I N A C H A T E
T A B U L A XXXV.

ABETUR in fabulis, sicut Mytologis palam est, Bacchum a Musis Nyfæ, quæ Urbs est in India, fuisse nutritum, atque educatum; a qua aliqui volunt, eum dictum esse *Dionysium*. Alii asserunt a Nymphis educatum fuisse; sed & Musæ, quæ sæpe æedem cum Nymphis sunt Dionysii nutrices fuisse perhibemus. De Bacchi primordiis Virgilius² cecinit, a duobus Satyris, ac Nympha quæpiam elatum, quod forsan in nostra Gemma exprimitur; qui cum in antro quodam dormientem, atque ebrium deprehendissent prope pendente cantharo, propriis cum sertis, quæ ex capite delapsa erant colligarunt, asportaveruntque.

Ex hac fabula ductus Amphitryon Athenarum Rex, ut Athenæus refert³, didicit, aquam cum vino permiscere; quod quidem inventum maximam attulit mortalibus utilitatem; quare ei in Horarum Templo aram posuit: hæ namque cum sint anni tempora, viti augmentum, ac fructus præbent, prope aram Nymphis dicavit, quod admonebat vino temperate utendum: nam Nymphæ pro fontium, ac fluviorum aquis capiuntur, quæ ad potandum sunt idoneæ; sed diutius in his immorari suscepti non est instituti.

Venutus.

Mus. Cort.

M

VER.

(1) Vid. Hygin. Mytol. Ovid. Metam. Natal. Com. Lil. Girol. Bannier. ceterique Mytol.

(2) Eclog. vi.

(3) Dypnosopis.

VERTUMNUS

INCIS. IN CORNEOLA.

TABULA XXXVI.

VERTUMNUM, alterum veluti Protheum, in multas sese formas vertisse putarunt veteres¹. Fuit autem antiquus Tuscorum Rex, qui ob traditam pomiferas arbores ferendi rationem pro Deo cultus est, hortorumque cura ei attributa; ejus simulacrum in vico Tusco² Romæ ad Velabrum positum erat, illique Vertumnalia festa mensē Octobri celebrabantur, & ad ejusdem aram³

*Hic dulces cerasos, hic autumnalia poma
Cernis, & æstivo mora rubere die.
Insitor hic solvit pomosa nota corona
Cum pirus invito stipite mala tulit.*

Vertumnus etiam Deus humanis cogitationibus præpositus credebatur, quique diversas formas induere veteres dicebant; sicuti & homines subinde consilia mutant. Aliqui eum anni Deum putaverunt, qui juxta tempora, varias sumit figuras; atque ideo ejus natura cunctis figuris est opportuna, ut Propertius de eo⁴ dicit, cujus descriptio elegantissima est.

Valesius.

HER-

(1) Ovid. Metam. lib. 14. fab. 16.
(2) Varro de ling. lat. lib. 4.

(3) Propert. lib. 4. eleg. 2. vers. 16.
(4) Idem lib. 4.

HERCULES
CERBERUM DOMANS
IN CORNEOLA

TABULA XXXVII.

E Cerbero nota est Fabula: Hesiodus, ei centum capita tribuit; eumque Plutonis ostiarium appellat, eisque blandiri, qui infera loca ingrediuntur,

Sed remeare gradus

Hoc opus, hic labor est.

nam qui egredi student, continuo ab illo corripitur, atque devorari dicitur; quod quidem ejus nomini congruit; nam Cerberus, quasi *κρᾶβευρος*, hoc est *carnem vorans* dicitur; inde aliqui per eum terram significari dixerunt, quæ cadavera vorat, atque conficit; huic similis erat quidam Eurynomus, de quo ex Delphicis interpretibus Pausanias scribit¹, ipsum inferorum fuisse dæmonem, qui mortuorum carnes absumeret, ita, ut ossa solummodo relinquerentur; colore erat inter cæruleum, & nigrum medio, quales Muscæ esse solent, quæ carnibus insederint; dentes ostentabat, vulturis erat substrata pellis. Quidam censerunt, Cerberum nostrum hoc corpus referre, sicut enim infernum adeuntibus se mitem ostendit, ita & hoc se præbet facile, atque obsequens iis qui genio, ac voluptatibus indulgent; item non secus, maximum facessit negotium iis, qui a vitiis ad virtutes deficere volunt, atque ille in eos insurgit, qui ex inferno exire tentant.

Ad

(1) Hesiod. in Theog.

(2) Virg. Æn. lib. 6.

(3) Pausan. in Delphic. lib. ult.

Ad hanc fortasse significationem Virgilius respexit ⁴, cum fingit, belluam hanc Æneam, hominem scilicet omnibus virtutibus insignitum, primo ingressu allatrantem; quod contrarium videtur iis, quæ de eadem Hesiodus, aliique scripserant; qui volunt eam ingredientibus abblandiri, sed nihil est inter eos discrepantiæ, si rem suis momentis velimus expendere, nam qui ad inferos descendit, hoc intellectu, ut vitiorum cæno sese ingurgitet, is Cerberum in aditu ostendit, qui miris modis ipsum demulceat, hoc enim corpus animi libidinibus magnopere acquiescit, ac oblectatur; quod tamen acriter reclamationat, si quis a tantis sordibus resilire velit; hinc Hercules bellum in vitia movens Cerberum domat.

Venutus.

HERCULES

TRIPODEM AUFERENS

IN CORNEOLA

TABULA XXXVIII.

IN gemmis fabulas quoque sculpsisse veteres Tuscos artifices Scarabeum ostendit. Cernitur Hercules currenti similis, qui Delphicum tripodem in humeris deferens, insequentem Apollinem retortis oculis respicit, clavaque sublata, necem minitari videtur. Apollodorus narrat, pugnam Herculis cum Apolline ob tripodem raptum, Jovis fulmine dirempta fuisse ¹. Venienti ad Oraculum Delphicum Herculi Amphi-

(4) Æneid. lib.vi. (1) Lib.ii. cap.vi. §.ii.

phitruonis filio, tradit Pausanias: Xenocleam Dei interpretem responsum dare recusasse, quod cæde Iphiti erat pollutus: ideoque sublatum e Templo tripodem, Herculem asportasse Phenæum Arcadiæ, cepisseque reddere responsa: demum reddito tripode quidquid volebat a Xenoclea didicisse.

Tripodem Delphicum quomodo Etrusci expresse-
rint, ex hac rarissima gemma, quæ extat in Museo Co-
ratio discimus. Observanda est nota Astri, quæ cum
in medio tripodis sit apposita forsân ad Apollinem re-
ferri debet.

Gorius.

LEO NEMEUS
INCIS. IN CORNEOLA
TABULA XXXVIII.

INTER Pythagoreorum opiniones ea fuit,
Luna alteram Terram esse, ac animalia
decies quinquies nostrorum magnitudi-
nem superantia alere, atque τὸν λέοντα τὸν
νεμαῖον ἐκείθεν πρῶτον μυθολογῶσι: *Leonem Ne-
mæum illinc decidisse fabulantur* in Her-
culis perniciem, & ad inferendam vastitatem a Junonē
immissum, verum immanem illam, ac invulnerabilem
belluam idem Hercules, jubente Euristheo clava con-
fecit, unde Juno apud Senecam exclamabat.

Sublimis alias Luna concipiat feras
postea locatum inter astra leonem finxere in memoriam
Mus. Cort. N pri-

(2) Lib. x. in Phocic. cap. xii.

(1) Plutarch. de Placit. Philosoph. lib. 2. cap. 30.

(2) Achilles in Comment. Aratzis apud Po-
litianum Miscell. cap. 17.

(3) In Hercule furente act. 1. vers. 83.

primi Herculei laboris, & *Ægyptii in Zodiaco consecravere ea cæli parte, qua maxime annuo censu sol calido effervit calore, leonisque inibi signum domicilium Solis appellant*; hinc in gemma ad Coelestem Leonem demonstrandum stellam addidere, & hanc crinitam, forsân quia illi, qui insculpi id iussit, felix aliquid contigerit, comete in hoc signo apparente. Sacrum quoque fuerat Soli hoc animal; ideoque inter vana Basilidianorum amuleta sæpe in gemmis occurrit Leo cum stellis insculptus.

Valefius.

L E O

PAPILIONEM ORE FERENS

IN CORNEOLA

T A B U L A X L.

Eo Solis animal, solarisque naturæ participes ab omni ferme Mythologorum cetu perhibetur. Dianæ tamen, Magnæ Matri Cybele, Cereri, ac Isidi adscriptum fuisse nobis insinuat Menetræjus. Cum Leo apem ore gerat, quæ propria Dianæ est, Dianæ destinatum crediderim ad duplicem Leonis naturam; ejus enim anteriores partes, quia robore ingenti præditæ sunt, coelestia; posteriores, quæ debiliores terrestria referunt. Quæ causæ licet ad confirmationem satis sint, aliam tamen causam ex Arato petere licebit, uti ex Nigidio; refert enim, Leonem, qui in astris locum obtinet jussu Junonis apud Lunam nutritum, educa-

(4) Vetus Comment. Arat. inter Mytholog. edit. Lugdun. pag. 183.

(5) Miscellan. Chiffletian. tom. 6. in Com-

ment. ad Gemmas abraxas tab. 6. 2. 26. 30.

(1) Phænomen.

educatumque fuisse. Porro quid causæ est, quod apem ore ferat? Apum quippe labor, & vita indefessa, Leoni adsimilis, nihil aliud est, quam exemplar Reipublicæ ab optimis legibus, & civili disciplina institutæ. Posset etiam gemmam ad Solis, Lunæque virtutem referri in rebus omnibus producendis, ac fovendis, ostendique nexum, quo terrena coelestibus conjunguntur, a quibus dum commixtionem recipiunt, eadem inter se, & cum coelo aptissime cohærent.

Si vero Leo papilionem ore gerit, quod forsan verosimilius est, gemma genetlyaca est, atque ad animam referri potest, quæ vitam gerit sub Leonis signo.

Vemutus.

PROVIDENTIA

INCIS. IN ACHATE

TABULA XLI.

Orum satis superque est, quantas in Ecclesia Dei turbas excitaverint hæretici illi Basilidiani, & Gnostici, eorumque sætus Valentiniani, & Marcosiani, quæ impiorum hominum colluvies altero sæculo post Christum natum, nostræ Religionis puritatem Ethnicorum fabulis, magicisque superstitionibus temerare ausa est. Utebantur isti pro Amuletis quibusdam imaginibus gemmis incisis, quarum una hæc nostra est, eo majore in pretio habenda, quo alia similis non reperiatur inter tot illas, quarum ectypa protulere Chiffletius¹, & Auctor Prodromi Musei Capelli.

(2) Meneth. de Dian. Ephes. symbol. p. 24. (1) Jo. Chiffletius Comment. in gemm. abrax. tom. 6. Miscell. Chifflet.

PELLI Veneti, Insculpta in parte superiore illius est Providentia orbem dextera, sinistraq. hastam puram gerens, qualem exhibent nummi Alexandri Severi², ac Posthumii³; in adversa vero parte visuntur sequentes litteræ perversè formatæ, ac de industria putandum est, cum hæretici illi ubique doctrinam suam occultare satagerent⁴.

ΙΑΩ Ι'Δ'
ΟΥΧΕΙΔΙΑ
ΔΙΑΝΙΑ
Ω

Distinguendæ sunt voces singulæ, ut sensus elici possit; verum præmittendum est, quod in hanc rem scripsit Chiffletius⁵: *In gemmarum (Basilidianarum) inscriptionibus magica plerumque inest obscuritas, atque affectata barbaries; nec alibi divinationum, aut conjecturarum impuritas major.* Ita legendam verò puto nostram inscriptionem

ΙΑΩ Ι'Δ'
ΟΥΧΕΙΔΕ'Α
ΔΙΑ Η'ΙΑ

*Jaō vide (quod)
non forma
Divina sit Ja*

Ω

Ο

Immutantur duæ tantum litteræ secundi versus, nempe X in α juxta orthographiæ leges, cum sequens vox spiritu leni notata sit, & hic error frequenter invenitur etiam in Numismatibus, ut recte monuit Spanheimius⁶ propter soni similitudinem: I autem in altera voce vertenda fuit in E, ut significationem reciperet. Initium dat Inscriptioni invocatio nominis *Jaō*; quod ab Hæbreo ineffabili *Jehova* effectum est; *Jaō* autem

Gno-

(2) Edit. ann. 1702.

(3) Mediobar. in Numif. Imper. p. 318. 392.

(4) Tertull. contr. Valentinian. tom. 3. c. 1. ex recens. Pamelii edit. Paris. 1590. pag. 524.

(5) Jo. Chifflet. Abraxas Prothæus Miscell. Chiff. tom. 6. pag. 43.

(6) De Præst. & V. Numif. Diss. 2. p. 117.

Gnostici inter majores Cæli Principes constituebant⁷:
 τὰ δὲ τῶν μειζόνων κατ' αὐτῶν Ἀρχόντων ὀνόματα ταῦτα εἶναι λέγουσι
 πολλὰς λέγοντες, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἔραναι εἶναι τὸ Ἰαὼ ἀρχόντα:
majorum porro Principum nomina hæc esse memo-
rant; in supremo inquit orbe residet Jao. De Va-
 lentini vero fabulis, qui *Æonas* confixit, sic Tertul-
 lianus⁸: *Trigesimum autem Æonem Bithim illum vi-*
dere voluisse, & ad videndum illum ausum esse in su-
periora Pleromatis conscendere, & quia ad magni-
tudinem ipsius videndam capax non fuit, in defectione
fuisse, ac pene dissolutum esse, nisi quia missus ad con-
stabilendum illum ille, quem appellant Horon, con-
firmasset illum dicto Jao. Inter autem Marcosiorum ini-
 tiandi ritus post varia initiatus respondebat⁹: ἐσηργμαί,
 καὶ λελύτρημαί καὶ λυτρημαί τὸ ψυχλὸν μου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ πάντων
 παρ' αὐτῶν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰαὼ: *Confirmatus sum, ac re-*
demptus, & anima mea ab hoc sæculo, omnibusque,
quæ ab eo sunt, redimitur in nomine Jao. Ea vero
 quæ in epigraphe sequuntur, nempe *quod forma di-*
vina non sit Jao, referenda sunt ad imaginem Pro-
 videntiae, sub hujus scilicet typo adumbrari numen
Jao, cujus non extaret in gemma divina forma; pu-
 tabant enim Providentiam fuisse ab ipso productam,
 de qua re aperte Tertullianus¹⁰: *Postea Basilides hæ-*
reticus erupit, hic esse dicit summum Deum nomine
Abraxam, a quo mentem creatam, quam græce ὡν
appellat, inde verbum ex illo PROVIDENTIAM, ex provi-
dentia virtutem, & sapientiam, ex ipsis deinde Prin-
cipatus, & Angelos factos. Abraxas autem ille, idem
 erat, ac Mithras, Sol Persarum Deus; ac Jao quoque
 Sol erat, ut ex responso Apollinis Clarii apud Ma-

Mus. Cort.

O

cro-

(7) S. Epiphani. advers. hæres. ex recens.
 Petavii tom. 2. lib. 1. pag. 72. edit. Paris. 1622.

(8) De præscript. tom. 3. cap. 4. pag. 403.

(9) D. Epiphani. tom. 3. lib. 1. p. 255. hæresi 34.

(10) De præscription. t. 3. cap. 46. pag. 401.

crobiū", nisi quod in nominibus tam Abraxæ, quam Mithræ si exprimantur numeri ex litteris illa componentibus afficitur 365. qui numerus respondet totidem Anni diebus, quibus Sol cursum suum conficit, cælisque", quos Basilides somniaverat, assignans unicuique suam virtutem, ac Principem"

A	I	M	40
B	2	E	5
P	100	I	10
A	I	Θ	9
Ξ	60	P	100
A	I	A	I
Σ	200	Σ	200
<hr/>		<hr/>	
365		365	

At si divinare in his liceat, singulis inscriptionis, quæ in gemma est, litteris, si numerus juxta ordinem, quo quæque suo loco in Alphabeto locata est attribuat; quæ numerandi ratio apud Græcos quoque usurpata est, efficitur summa 187.

I A Ω I Δ		187
9 I 24 94	47	187
O Y X E I Δ I A		<hr/>
15 20 22 5 9 4 9 I	85	374
Δ I A H I A		<hr/>
4 9 I 7 9 I	31	9
Ω		<hr/>
24	24	365

Quæ summa 187. si duplicetur fit numerus 374. e quo si 9. subducantur, cum novenarium hieroglyphicum infaustum fuerit, & erat *Symbolum naturæ genia-*

(11) Lib. I. Saturnal. cap. 18.

(12) S. Iræneus lib. I. cap. 23.

(13) Apud Kircher, Oedip. Chiffret. & alios.

(14) Kircher. Oedip. tom. 2. par. 2. class. 7. cap. 3. pag. 32.

genialis a supremo numine, idest Decade deficientis, ut Pherecides scriptum reliquit, dictusque fuit antesignanus agminis a Deo deficientis, & teste Eusebio Ophoneus, idest Dæmon serpentinus, quem Magi placare studebant; redit numerus 365., qui continet Abraxam, & Mithram; & conicere est eos qui hoc amuletum gestabant sperasse ob Jao Abraxæ invocationem ac patrocinium fore, ut omnes anni dies faustos, lætosque transigerent. Hinc considerandum est in quem errorem, scelerumque inum gurgitem miseri homines transversi a propriis vitiis acti dejiciantur, ubi semel a vera Religione deflexerint. *Valesius.*

F O R T U N A

D E L P H I N O I N S I S T E N S

I N C I S . I N A C H A T E .

T A B U L A X L I I .

TERUM spectandum nobis sese exhibet, vanum illud veterum Numen, Fortuna, cui: *omnia expensa, omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortalium sola utramque paginam facit*: Mari vehitur a Delphino, & ad exprimendam maris instabilitatem perpetuo motu agitati, inconstantiæ ipsius Fortunæ parem, & quia hæc putabatur Oceani filia, auctore Homero, ut refert Pausanias: *ποσειδῶν δὲ ὧν οἶδα ἐποίησατο ἐν τοῖς ἔπεσιν Ὅμηρος Τύχης μνήμην ἐποίησατο ἐν ὑμνῶ τῷ ἐς τὸν Διμήτῳ, ἀλλὰς τε τὸν Ὠκεανὸν θυγατέρα* *κα-*

(1) Plin. lib.2. cap.7. pag.2. (2) Pausan. in Messenicis, seu lib.4. edit. Hannovv. pag.273.

καταεὐμήδους ὡς οἰῶν κόρη τῇ Δήμητρὸς παύσειν, καὶ Τύχῃ ὡς
 Ὡκεανὸς πάντῃ παῖδα ἔσταν: ac *Fortunæ quidem* (cui *Ty-*
ches apud Græcos nomen) poetarum primus quod
sciam mentionem fecit Homerus hymno in Cererem,
cum & alias Oceani filias, & Tychen ipsam tam-
quam Oceani filiam ludentes cum Proserpina fecisset.
 Fert tergo Fortunam Delphinus *velocissimum omnium*
animalium, non solum marinorum, ocyor volucre,
ocyor telo. Nam cum fame concitati, & fugientem
 in ima vada piscem insequuti, diutius spiritum con-
 tinuere, ut arcu emissi ad respirandum emicant. Den-
 tibus centum, & sexaginta post rostri cuspidem, os
 communium habet. Fistulam inter oculos gerit, per
 quam & aërem trahit, & aquam reicit; præter com-
 munem piscium modum, palpebras habet, & meatus
 auditorios. Quo ad nostram Fortunam panditur illa
 velum ad excipiendos cujuscumque venti flatus, &
 quo forte impulerint, eo velocissime cursum directu-
 ra, nam ⁴

Fortuna numquam sistit in eodem statu

Semper movetur, variat, & mutat vices.

Idcirco simulacrum ejus, ut inquit Lactantius,
cum copia & gubernaculo fingitur, tamquam hæc
& opes tribuat, & humanarum rerum regimen ob-
tineat. Sol, & Luna lateribus Fortunæ statuebant,
 cum juxta Chaldæos, & Genethliacos *Fortuna crede-*
retur esse Astrorum dispositio.

Valesius.

FOR-

(3) Plin. lib.9. cap.8. pag.96. (4) Aufon. epigram.134.

F O R T U N A

INCIS. IN CORNEOLA.

T A B U L A XLIII.

UAMPLURIMA Templâ Romæ fuere huic falso Numini dicata, videlicet, Stantis, Manentis, Reducis, Bonæ, Equestris, Muliebris, Primigeniæ, Obsequentis, Privatæ, Viscosæ, Fortis, Publicæ, Virilis; at passim, ut in nostra gemma, sub tali specie in nummis describitur. Fortunæ dederunt veteres gubernaculum & alas ad ejus inconstantiam, & instabilitatem ostendendam; videnda sunt ea, quæ refert Cl. Cuperus, & Averanius. Lactantius autem Firmianus, Fortunam nihil aliud esse dicit, quam nomen vanum, quod hominum insipientiam arguit; Ciceroni consentiens, qui in Academicis questionibus sic inquit: *Fortuna efficit nobis multa improvisa propter obscuritatem, ignorantiamque causarum*. Quamquam unam solum haberent Fortunam, nihilominus quandoque duas effinxerunt; Bona candido vultu, mala atro erat prædita. Præneste ubi ea celeberrimum Templum habebat sub duarum sororum imagine colebatur, ut Alexander Neapolitanus refert; ob eandemque causam Pindarus, quemadmodum Plutarchus testatur, eam duos Temones moderantem effinxit.

Valesius.

Mus. Cort.

P.

FOR-

(1) Publ. Viç. & Sex. Aret. Viç. de Region. Urb.

(2) Oysel. Numif.

(3) In Apotheos. Homer. pag. 45.

(4) Dissert. 81. n. 5. 6. in Antholog.

(5) Hier. Genial. Suarez de Fortuna Prænest.

(6) De Fortuna &c.

F O R T U N A

INCIS. IN CORNEOLA.

T A B U L A XLIV.

*Fortunam culpant omnes, probrisque laceſſunt,
Cum tamen hæc magnum potius mereatur honorem.*

IBET mihi ab his Dantis Aligherii versibus Fortunæ tractationem auspicari; ei namque nos mortales quidquid extra sententiam cadit, acceptum ferimus, illud moleste ferentes, ex quo potius magnam lætitiā suscipere deberemus, videmurque rei familiaris, & honorum comparationem, eorum rursus jacturam, ac rerum omnium vicissitudinem ab ea pendere, arbitrarique. In Gemma nostra, in qua Fortuna cum copię cornu, & gubernaculo visitur, belle facit Lactantii⁽¹⁾ de Fortuna testimonium: *nam simulacrum ejus, ait ille, cum copię cornu, & gubernaculo fingitur, tamquam hæc opes tribuat, & humanarum rerum regimen obtineat.* Hanc ob causam Fortunam cæcam, instabilem, dementem, malis potius, quam bonis amicam dicimus, ut est in quodam Epigrammate, quod inter Virgiliti opuscula recensetur; id est ejusmodi

*O Fortuna potens, quam variabilis
Tantum juris atrox, quæ tibi vindicas,
Evertisque bonos, eligis improbòs:
Nec servare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus*

Fortu.

(1) Lib.3. c.29.

*Fortuna innocuos cladibus afficit.
 Justos illa viros pauperie gravat.
 Indignos eadem divitiis beat.
 Hæc aufert juvenes, & retinet senes,
 Injusto arbitrio tempora dividens.
 Quod dignis adimit, transfert ad impios:
 Nec discrimen habet, rectaque judicat:
 Inconstans, fragilis, perfida, lubrica
 Nec quos clarificat, perpetuo fovet
 Nec quos deseruit perpetuo premit.*
Valesius.

A R A F O R T U N Æ

IN GEMMA VULGO NICCOLO.

T A B U L A XLV.

ANTAM veteres vana religione ducti po-
 tentiam, & auctoritatem Fortunæ detu-
 lere, ut dixerit Plinius⁽¹⁾: *toto quippe
 mundo, & locis omnibus, omnibusque
 horis, omnium vocibus Fortuna sola in-
 vocatur, una nominatur, una accusa-
 tur, una agitur rea, una cogitatur, sola arguitur:*
 idcirco: *simulacrum ejus, ut inquit Lactantius, cum
 copia, & gubernaculo fingunt, tamquam hæc, &
 opes tribuat, & humanarum rerum regimen obti-
 neat:* unde Ara, quæ in Gemma conspicitur, Fortu-
 næ, cujus insignia superius sunt, dicata apparet: ob-
 longa ea est, qualem in Græcia Parcarum fuisse refert
 Pausa-

(1) Plin. lib.2. cap.7. edit. Venet. 1571.
pag.3.

(2) Lactant. Divin. Instit. lib.3. edit. Plantin.
pag.588.

Pausanias³ ; *πλείστον δὲ καὶ μοιροῦν βωμός ἐστιν Ἰππιμηνος* : *juxta vero etiam Parcarum ara est figura oblonga*, & Fortunam sane ex Parcibus unam veteres putavere⁴ : *ἐγὼ μὲν ἐν Πινδαρῳ τὰ τε ἄλλα πείθομαι τῇ ᾠδῇ, καὶ μοιροῦν τε εἶναι μίαν τὴν τύχην, καὶ ὑπὲρ τὰς ἀδελφὰς πικρύνει* : *Facile autem mihi Pindarus in suis canticis, cum alia multa persuadet, tum vero unam esse Parcarum Fortunam, & quidem potestate sororibus antecellere* ; hæc vero ea fuit quam Lachesis, hoc est sortem Græci dixere. Exornatur vero Ara duplici sydere, cum juxta Chaldeos⁵, & Genethliacos Fortuna crederetur esse syderum dispositio. Adstant hinc inde Locustæ, quæ moderationem, ac temperantiam significant, uti legitur apud Pierium Valerianum⁶ : *Ophiomacum, quem alii Stellionem, nos terrestrem Locustam esse comperimus* ; per hanc Ægyptii modestiam, temperantiam, atque continentiam intelligebant, quippe quæ nequitia virtutes oppositæ sunt, ea siquidem serpentem oppugnat, voluptatem quippe Terræ ad serpentem allidit. Ipsa autem crura habet, quæ corpusculum alte tollat ab humo, a terraque interim eorum nixu resiliat, & feratur in sublime, collisoque serpentis capite intellectus proximior fiat, qui quidem terrenis obrepere nescius ab iis disjungi, ab alienarique assidue meditetur.

Autumare itaque liceat, illum qui gemmæ gubernaculum navis, copiae cornu, aram, ac locustas incidi jussit, illud designare voluisse, iis nempe quibus Fortuna favet maxime moderationem præstare, cum plerumque sit⁷ :

*Nescia mens hominum fati sortisque futuræ
Et servare modum rebus sublata secundis.*

Valesius.

BO-

(3) Pausan. in Eliacor. l. 5. p. 315. ed. Hannov. lib. 2. cap. 43. tom. 1. pag. 545.

(4) Idem in Achaic. seu lib. 7. pag. 451.

(6) Hieroglyph. lib. 28. p. 202. edit. Basil.

(5) Vossius de Origin. & progress. Idolol.

(7) Virg. Æneid. lib. x. vers. 46.

BONUS EVENTUS

IN JASPIDE.

TABULA XLVI.

DE Bono Evētu pauca dicam. Ejus simulacrum Romæ, in Capitolio una cum Bona Forruna positum erat; ejus effigies, ut Plinius meminit, ¹ erat adolescentis pallio ad humeros pendente; dextera pateram, sinistra spicam, ac papaver tenentis, Fortunæ enim favor adjungi potest, qui a veteribus etiam Deus est habitus; nam hic ab illa plerumque oriri videtur; licet a pulchritudine sæpe nascatur, interdumque a virtute; nam omnia quibus grati hominibus reddimur, nobis quoque favorem conciliant.

Bonus Eventus etiam inter rusticos Deos recensetur, qui agriculturæ præerat, uti in nostra Gemma exprimi videtur. In nummo Galbæ ² nudus depingitur dextra pateram, læva spicas, ut ejus simulacrum ab Euphranore factum testatur Plinius. ³ In Galbæ Nummis videtur signatus ob agriculturæ studium, quo ille delectabatur; quum in villa natus & educatus sit, & Fundis prope Terracinam sæpe moraretur. In Nummo Vespasiani inscribitur PACIS EVENTVS. ⁴ Nam inter consentes Deos erat cultus; Illius statua a Praxitele facta similis erat illi figuræ, quæ sub epigraphæ *Pacis Eventus* dicitur. Demum observandum est Pescennii rarissimum Nummum, ⁵ in quo epigra-

Mus. Cort.

Q

phen

(1) Plin. lib. 35.

(2) Vaill. num. præst. pag. 70.

(3) Loc. cit.

(4) Vaill. num. præst. pag. 88.

(5) Idem pag. 102.

phen BONI EVENTVS habetur, figura vero muliebris stans cernitur dextera canistrum, sinistra spicas, ad innuendam forsân amplam messem Boni Eventus Dei auspiciis collectam, cui sacra Pescennii jussu facta fuerant.

Venutus.

PIETAS

IN CORNEOLA.

TABULA XLVII.

ULIER stolata in farda incisa videtur columellæ innixa, supra quam tripus, manibus velum protendit, Ciconia ad pedes adstat. Quid? si Gemma Pietatem erga Deos innuere videatur, non solum ex adposito tripode, veluti Religionis instrumentum, quod & in Numismatibus observatur, veluti ad instrumenta sacrificalia PIETATIS epigraphen est adposita; sed etiam ex expanso velo, cum quo caelestes effluvios accipere videtur; idem dicendum de Ciconia.

Metellum Pii cognomen apud Romanos primum promeruisse creditur, quod assiduis apud Senatum lacrymis Patrem ab exilio revocaverit; & L. Antonium, qui Consul fuit cum P. Servilio A. U. C. 713. ob eximiam in M. Antonium Triumvirum sui fratrem pietatem exercitam *Pietatis* nomine appellatum, ut unus, & alter denarius argenteus cum epigrapha PIETAS addita Ciconia pietatis symbolum habetur. Quandoque

(1) Vid. De Bie, & Oysell. Numif. (2) Dio lib. xlviii. (3) Fulvius Ursin. in Austr. Gente.

doque ultima liberorum in Parentes caritas præcipuo quodam jure pietatis nomine insignita est ; Ideo Antoninus ille Romanorum Imperator Clarissimus hac de causa præsertim *Pius* est nuncupatus , quod Hadriano⁴ magnos honores post mortem detulerit. Aufonius in gratiarum actione pro Consulatu inter cetera *Piissimi* nomine laudat Gratianum, quod patrem suum Valentinianum inter Deos retulerat . At multo, quam cæteri , justiori de causa meruit hanc nominis prærogativam ille Cimon Miltiadis filium , qui patrem ob crimen peculatus in Carcerem conjectum, ibique defunctum translatis in se vinculis ad sepulturam redemit. Idem dicendum de Foemina illa Romana, quæ Patrem fame damnatum in Decemvirorum carcere proprio nutritivo lacte ; unde Plinius ; *locus ille eidem consecratus est Deæ Pietati C. Quintio, M. Acilio Coss. Templo Pietatis extructo in illius carceris æde, ubi nunc Marcelli Theatrum est . Livius* ; *Ædes duæ dedicatæ sunt eo anno ; altera in Foro Olitorio Pietatis. Eam Ædem dedicavit M. Acilius Glabrio II Vir , statuamque auratam , quæ prima in Italia statua aurata est , Patri Glabrioni posuit. Is erat qui ipsa eam Ædem voverat , quo die cum Rege Antiocho ad Termopylas depugnasset , locaveratque idem ex S. C.*

Venutus.

WILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VICTO.

(4) Spartian. in Hadriaco 24. (5) Justin. II; in fin. Plin. H. N. lib.7. cap.36. (6) Lib.40.

V I C T O R I A

I N A C H A T E.

T A B U L A XLVIII.

VICTORIA, ut plurimum ab antiquis ala-
ta, ¹ volans, ² virginis pulchre speciem
referens, altera manu lauream, aut
oleaginam coronam præbens, altera
palmam, vel parazonium tenens effin-
gitur; ut in Numismaribus, gemmis,
& marmoribus quam sæpissime cernitur; sed eandem
interdum solam coronam habentem, aliquando cum
sola palma videmus. Romani ei quandoque laurum
in manibus posuerunt; nam eam victoriæ signum du-
cebant, eamque cum laureatis litteris conjungebant,
quibus scilicet Victoria annunciabatur. Itemque cum
publica esset in Urbe lætitia de aliqua victoria nuper
nunciata, hujus arboris folia in Jovis Opt. Max. gre-
mium conjiciebant. Nostram Gemmam graphice de-
scribit Prudentius contra Symmachum Victoriæ simu-
lacrum deridens, atque illos qui eam colerent, dum
inquit; ³

*Vincendi queris dominum? sua dextera cui-
que est.*

*Est Deus omnipotens, non pexo crine virago,
Nec nudo suspensa pede, strophioque recincta
Nec tumidas fluitante sinu vestita papillas.*

Ex quibus verbis Victoria nostra cernitur: Quoad
strophium, est cingulum aureum, *strophos* enim dici-
tur

(1) Apud Schol. Aristoph. in Avibus im-
press. Basil. 1547. pag. 391.

(2) Pausan. lib. 1. pag. 39. lib. 3. pag. 89. &

lib. 5. pag. 240. Vid. Authol. lib. 4. cap. 21. ep. 1.

(3) Prud. lib. 2. contr. Symm. h.

tur convertere; ⁴ hinc dictum strophium, & quod a posterioribus ad anteriora convertitur; hinc Novius eum vocat, brevem fasciam, quæ virginalium papillarum tumorem cohibet, unde Catullus

Non tereti strophio lactantes vincla papillas.
Valesius

E Q U E S

CHIMERAM IMPETENS

IN CORNEOLA

TABULA XLIX.

UM hujus præclarissimæ Gemmæ eques mulieris effigiem representet, conjecturam faciunt viri sagaces, non posse alterius, quam Amazonis esse eam effigiem. Arrianus ¹ Amazones hominum ritu armatas prodiisse in bellum refert; quin primas omnium equum conscendere Orator Lyfias testatur in funebri oratione *εις τῆς τῆ Κορινθίων Βονθῆς*; & primas quoque armis ferreis corpus texisse; ita: *Etenim Amazones ab antiqua origine Martis filiae erant: Juxta autem annem Thermodonta habitabant, solæ omnium illius temporis ferro armatæ. Primæ enim omnium equis conscensis hostes fugientes præter spem, & ob ipsorum imperitiam, interficiebant; qui autem persequabantur, eos cursu longe post se relinquebant. Hippocrates præter equos, sagittas his tribuit, & hastam, dum sic de iis scribit; Equitantque & arcu sagittas*

Mus. Cort.

R

excu-

(1) Arrian. in Petipl. (2) De art. locis aqu.

excitant, ac hastas manu torquent. In nummis Heraclejæ Ponti Amazon eques cernitur pugnans cum Hercule³; in aliis vero Jeropolitanorum, & Mosthenorum Lydiæ sola Amazon equitans cernitur arborem ante se habens,⁴ ut in hac præclarissima Gemma.

Amazon monstrum hasta impetit, quod quidem monstrum est penitus fabulosum, juxta Homeri, ac Lucretii descriptionem.

Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimera.

Ex ore maximam flammarum vim evomebat, quod & Virgilius testatur, cum Chimeram in primo Inferni aditu, una cum aliis monstris collocat. Sed res facile ita se habebat. Mons erat in Lycia ignivomus, in cujus cacumine Leones habitabant, in medio autem ubi pascuis abundabat, Capræ, in radicibus autem serpentes; & quoniam tam Bellerophon, quam Amazones, quæ Mylasam in Lycia fundarunt,⁵ montem forsan habitabilem reddiderunt, Chimeram fingitur occidisse. Omnibus innotescit celebriorem eorum sedem, quæ in Cappadocia juxta Termodontem fluvium erat, ad quem civitas fuit nobilis Themiscyra ab iis habitata, non longe a Caucaſo monte⁶, in quo Chimerae symbola quoque observantur.

Venutus.

DE-

(3) Petit. de Amaz. p.134.

(4) Idem pag.286. 289.

(5) v1. Æneid.

(6) Id. Petit. de Amazon. pag.291.

(7) Strab. lib.xii.

D E D A L U S
I C A R O A L A S I M P O N E N S
I N C O R N E O L A

T A B U L A L.

ÆPE in Gemmis Dedalum alas efforman-
tem observavimus, aliaque est in no-
stra Academia, quam, Deo dante, pu-
blici juris faciemus in secundo volumi-
ne Cortonensium antiquitatum. Simil-
limum, quam damus, exhibuit in suis
voluminibus Cl. Gorius noster Academicus. Omnibus
notum Dedalum Mycionis filium, ac Icarī patrem ex-
titisse Athenis ortum. In Cretam ad Minossi Regiam
deductus, ubi celebre Labyrinthum extruxit, in quo
postea detentus a Rege fugam arripuit cum filio Ica-
ro, alas, cera illitas, ut Poetæ fabulantur, sibi, illi-
que additas ad avolandum; sed cum Icarus proximior
Soli sese offerret, cera liquata, in mare decidit, at-
que¹

• *Icarus Icarias nomine fecit aquas.*

Ex Diodoro percipimus: Dedalum navem effe-
cisse ad aufugiendum forsān velociorem, filiumque
in mare decidisse. Dedalus quoque statuarius extitit.
De hoc artifice fidem quoque facit ingens quoddam
simulacrum, cujus altitudo ad triginta cubitos perve-
nit, quod Pausanias³ in quadam Laconiae parte refert
Apollini positum; hæc statua perquam antiqua vide-
batur,

(1) Ovid. Metam.

(2) Diod. Sic. lib. 5. c. 16.

(3) Pausan. in Lacon.

batur, eoque tempore exculpta, qua nondum homines arte earum scalpendarum callerent; nam ante Dedalum, qui omnium primus statuarum membra cæpit distinguere, ut Suidas est auctor¹, statuarii rudēs, ac informes statuas effingebant.

Venutus.

CASTOR ET POLLUX

INCIS. IN CORNEOLA.

TABULA LI.

ASTOR, & Pollux gemini Ledæ filii, forma adeo simili fuisse perhibentur, ut internoscere eos nec Apollo posset², nam

³ *Chlamis hinc, Chlamis ardet
& illi,*

*Ambo hastile gerunt, humeros exertus uterque
Nudus uterque genas, simili coma fulgurat
astro.*

Qui autem in gemma conspiciuntur, non tectum caput habent pileis illis Laconicis, quo capitis tegmine effinxere vulgo veteres, sed galeati sunt, quales in scœnico-apparatu se Chorinti vidisse memorat Apulejus⁴: *Castor, & Pollux quorum capita cassides ob-
batæ stellarum apicibus insignes contegebant.* Stellas autem in eorum capita decidisse refert Diodorus⁵, quando Argonautis, inter quos illi erant, gravi tempestate jacta-

(1) Suid. in Lexic. in voce Dedal.

(2) Lucianus Dial. Deor. Dial. Apollin. & Mercur. t. 1. pag. 184. ex recens. Jo: Benedicti edit. Salmur. 1619.

(3) Statius Thebaid. lib. 5. vers. 438.

(4) Metamorph. lib. x. p. m. 230.

(5) Bibliothec. lib. 4. p. 245. ex recens. Rhod. edit. Hannoviæ 1621.

jaclatis, ac jam salutem desperantibus Orpheus pro omnium salute Samothracibus Diis vota fecit, & mox inare pacatum redditum est; idem cecinit Valerius Flaccus de Jove loquens:

*Ingenti flammantem nubila sulco
Direxit per inane facem, quæ puppe propinqua
In bifidum discessit iter, fratresque petivit
Tyndareos, placida & mediis in frontibus hæsit
Protinus amborum, lumenque innoxia fundit
Purpureum, miseris olim implorabile nautis.*

Nec solum Dioscurorum stellæ procelloso mari visæ, tranquillitatem, sed etiam tranquillo victoriam protendere putabantur, quod Lyfandro accidisse fertur, cum Peloponesiorum Classẽ contra Athenienses duceret; hinc in nummo C. Vibii Pansæ ad latera navium expressi Castrorum pileis, cum astris, non tantum ut *Classis Romana a tempestate servaretur*, quod observavit Vaillantius, verum etiam ad Victoriæ omen. Vetusta insuper eorum simulacra Δόκανα¹ appellata ad fraterni amoris exemplum designandum colebant Spartani, cum enim mortalis Castor obiisset, Pollux a Jove impetravit, ut cum fratre immortalitatem comunicaret, ideoque

*ἄλλοτε μὲν Ζῶας ἐπερήμυοι, ἄλλοτε δὲ αὖτε
τεθναῶσιν, τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἴσα θεοῖσι*

Interdum quidem vivunt alternis diebus, interdum rursus

Moriuntur, honorem autem sortiti sunt æqualem Diis.

Denotarunt autem hac re veteres Philosophi Hemisphaerio

Mus. Cort.

S

pherio

(1) Argonauticor. lib.1. ver.567.

(2) Plutarch. in Lyfandro operum tom.1. pag.439. Patin. in Panegy. ad Theodosium de Pauli Æmilii victoria advers. Perseum Regem Macedoniæ. Vid. Lancis. Diss. de Dioscur.

(3) Numm. Famil. Roman. tom.2. pag.538. & tom.3. tab.145. n.3.

(4) Plutarch. de Fraterno amore oper. to.2. pag.498.

(5) Homer. Odif. lib.x. vers.232.

pheriorum constitutionem: καὶ τὰς τυνδαρίδας δὲ φασὶ τὸ
 Διοσκύρον δόξαν ὑπελθεῖν πάλιν νομιζομένων εἶναι θεῶν ζαγὰρ δύο
 ἡμισφαίεα, τότε ὑπὲρ γῆς, καὶ τὸ ὑπὸ γῆς Διοσκύρους οἱ σφοῖ τ
 τότε ἀνθρώπων ἔλεγον: *Sed etiam Tyndaridas rursus usur-*
passe gloriam Dioscurorum, qui putabantur esse Dii,
duo enim Hemispheria, nempe, & id quod est desu-
per terram, & id quod est sub terram sapientes ejus
temporis homines Dioscuros, idest Jovis filios dice-
bant. Præcipuus Dioscurorum cultus apud maritimas
 Urbes erat, ut videre est in Tripolitanorum, Ortho-
 nienfium, aliarumque Urbium apud Vaillantium Num-
 mis².

Valesius.

M I L I T E S

FIDEM SESE MUTUO PRÆSTANTES

I N A C H A T E.

T A B U L A L I I.

UO Milites in hac eximia Gemma obser-
 vantur, ambo, heroum more, nudi,
 barbatus, senexque unus, alter vultu ju-
 venili, ambo mutuo manibus polli-
 centes; ambo galea cristata Græcorum
 more, clypeoque armati, quorum unus
 Medusæ vultu est insignitus; sub eorum manibus
 parvula surgit ara, in qua vas insistit. Equidem diffi-
 cile est aliquid certi de hac gemma promere; sed si
 conje-

(1) Sex. Empiricus contra Mathemat. lib.8.
 pag.315. ex recens. Herveti edit. Colon. Allo-
 brog. 1621.

(2) Noris Dissert.2. §.4. pag.100. edit. Li-
 psiens. Vail. Num. Popul. & Retium,

conjecturis dandus est locus, dicerem forsan exprimi Achillis cum Agamemnone concordiam.

Achilles post Patrocli mortem accepta a Thetide arma induit, nam ut Homerus ait :

At postquam omnia arma elaboravit inclytus Vulcanus

Coram matre Achillis posuit attollens.

Quibus illa acceptis ad naves Græcorum regressa est, &

Τὰχὶ ἔδραμε

Γεγάει Ἀχιλλῆα

Arma posuit

Ante Achillem.

Armis igitur receptis Achilles Græcos in concionem vocavit, & concordiam iniit cum Agamemnone, & foedere icto sanciant in posterum in amicitia perstituros, quod ex manuum conjunctione ab antiquissimis usque ad nostra tempora in usu est, & quotidie observantur in gemmis manus conjunctæ, & in nummis cum epigraphie FIDES MILITVM. Sed redeundo ad Achillem, inita pace cum Agamemnone, restituta Briseida, acceptisque donis, tunc demum a Minerva nectare, & ambrosia refocillatus sese armis induisse memoratur. Quid si amphora, quæ in basi observatur est illa plena Ambrosiæ, & nectaris? Ceterum Agamemnon senex est prorsus nudus, veluti jam heros, Achilles adhuc palliolo induitur, veluti aliquid humanum in se retinens, quod decidet forsan, postquam hauriet divinam illam potionem: sed nihil certi est quod asseram in re tam obscura.

Venutus.

ACHIL-

ACHILLIS INTERITUS

IN CORNEOLA.

TABULA LIII.

OSTQUAM Achilles pluries victor fuit,
tandem jacuit ; ut Hector ei prædixe-
rat¹. De ejus morte ita graphice ad
nostram gemmam explicandam cecinit
Quintus²:

*Inter nubes conspectum sui recondit Phæbus
Aeraque prætendens inimicum immittit te-
lum,*

*Et continuo eum sauciat in malleolum pedis
Statimque ægritudo cor subit, & subvertitur
ad modum turris.*

Consentiunt hæc cum marmore Ilyaco Capitoli-
no, in quo cognoscitur, quod nemo mortalium tantæ
cædis gloriam sibi vendicat ; consentiunt & cum So-
phocle in Philoctete, ubi ex persona Neoptolemi
Achillis filii³;

Τέθνηκεν ἀνδρὸς Θεῶ ἢ ὑπο

ποτρυτὸς ὡς λέγουσιν, ἐκ φοίβης δαμείς :

Occidit hominem nemo, sed sub dio

Sagittis impetitus, ut ajunt, a Phæbo domitus.

Idem tradit & Libanius Sophista⁴, quamquam
Hyginus⁵ ab Apolline sub Paridis specie id factum ;
Servius autem⁶, manu Apollinis vulneratum, a Pari-
de autem occisum asserit.

Sed Trojanis Achilles ne læthaliter quidem sau-
cius

(1) Il.X. v.399.

(2) Lib.3. v.60. & seq.

(3) Sophoc. v.333.

(4) Narrat.2111.

(5) Fab.cvii. & cxiii.

(6) Ad Virgil. lib.3. v.85.

cuius pepercit; rursus enim surgens Orythaona confodisse, Hipponoum profligasse, Alcithoum transverberasse memoratur. Tandem cum artus frigerent, & spiritus avolaret, hastæ incubuit, paventibus inde, & fugientibus Trojanis; denuo cecidit, & mortuus est: Trojani autem ex Homero¹:

Φοβέοντο, καὶ ἔκ τε' εἶναι Ἀχίλλεα.

*Formidabant Achillem etiam non amplius
superstitem.*

Cum Paris autem Trojanos incitaret ad rapiendum cadaver, nonnulli processisse memorantur, sed nonnulli confossi, ab Ajace præsertim, & Ulysse in Urbem rejecti sunt. De Ajace idemmet Homerus²:

*Ejus curam non posthabuit Ajax Diis æqui-
parandus*

*Quin subito propugnaret. Omnes igitur lon-
ga hasta*

Reppulit a cadavere.

De Ulysse vero idemmet loquitur Poeta his verbis latine redditis³:

*Et prope Laertæ prudentis egregia soboles
Cum hostibus manum conferebat, & valde
eum*

Formidabant Troium agmina.

Hinc in nostra Gemma Achilles fato cedens cernitur, Ulyssesque vero, & Ajax Clypeis corpus protegentes; omnes corpore nudi, veluti Heroes, scuto, & parazonio tantummodo armati, cum Achilles galeam capite gerat.

Venutus.

DIOMEDES

IN CORNEOLA.

TABULA LIV.

LYSSEM, & Diomedem Palladium Trojanis eripuisse ex Tabula Iliaca Musei Capitolini constat. Suffragatur Virgilius¹:

Impius ex quo

*Tyrides fatale aggressi sacrato avellere templo
Palladium, cæsis summæ custodibus arcis,
Corripuere sacram effigiem, manibusque
cruentis*

Virgineas ausi Divæ contingere viçtas.

Idemque dicit Q. Smyrneus²:

ὥς τε οἱ ἐννεσίῃσι κρατερῶ τυδείος υἱὸς
Ἐπιδρύς Ὀδυσῆος ὑπὲρ μέγα τεῖχος ὀρέσσαι,
Ἀρπάζας ἐδέλυσαν εὐφρονα Τειτοχρῆαν.

*Ut denique ejus instinctu robusti Tydei filius
Comitante Ulyssæ super ardua irrumpens
mœnia*

*Sapientis Minervæ simulacrum non invitum
abstraxerit.*

Multi tamen Diomedem solum memorant, quod etiam videri potest in quamplurimis Gemmis jam editis.

Venutus.

FAUS.

(1) Æneid. II. vers. 163. (2) Lib. x. vers. 350.

F A U S T U L U S

INCIS. IN CORNEOLA.

T A B U L A LV.

U P A M Romanæ Urbis conditoribus ubera ad alimenta præbentem miratur Faustulus superveniens pastoritia pelle tectus, quo vestis genere indutum etiam Paridem oves in Ida pascentem describit Coluthus¹:

καὶ πρὸς ὄρεσιν αὐλοῖο δὸρὴ μετοπὶ δεξιμαίρης
ἐκκρεμὲς ἠώρετο, καὶ αὐτὴ ἀπτετο μνηστῶν.

*Et a tergo ejus pellis montana capellæ
Dependens suspensa erat, & ipsa contingebat
femora.*

Prope visitur ficus Ruminalis, quæ textit infantes; quo autem loco fuerit arbor, & an eadem sit, ac illa, quæ *Navia* ab Actio Navio Augure dicta est, dissentiunt Auctores. In Comitio sane fuisse aperte dicit Tacitus² narrans Nerone tertium, ac Valerio Messala Coss. *ruminalem arborem in Comitio quæ supra octingentos, & quadraginta annos* (mendum est in numero, & legendum triginta) *Remi, Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus, & arecente trunco demirutam prodigii loco habitum est, donec in novos fœtus revivisceret.* Verum hanc non Ruminalem, sed Naviam fuisse contendunt Ursinus³, Salmasius⁴, aliique. Scaliger⁵ cum Pompejum Festum ederet,

(1) De Helenæ raptu versu 105.

(2) Lib. 13. Annal. in fin.

(3) In not. ad Marlian. Theſ. Antiq. Rom. Grevii t. 3. p. 102.

(4) Castigat. Plinian. in Solin. tom. 2. c. 53. edit. Traject. 1689.

(5) In Castigat. ad Sex. Pomp. Fest. g. 104. edit. Paris. 1576.

ederet, atque Auctor ille narrasset Actium Navium Augurem novacula cotem præcidisse, ut dicti sui fidem Tarquinio Regi commonito, ne quid novi absque augurio ageret, ostento probaret, ac eodem Rege jubente defossam in Comitio cum cote novaculam, inde ex reliquiis verborum Festi sententiam explens affirmat ficum prope positam, ac Naviam dictam Ruminalem fuisse, quæ ex alio loco Augure procurante sponte migraverit in Comitium. Adducitur in hanc rem vexatus Plinii locus, qui ita vulgo legebatur: *Colitur ficus arbor in Foro ipso, ac Comitio Romæ nata sacra fulguribus ibi conditis, magisque ob memoriam ejus, quæ nutrix Romuli, ac Remi conditoris appellata, quoniam sub ea inventa est Lupa infantibus præbens rumen* (ita vocabant mammam) *miraculo ex ære juxta dicato tamquam in Comitium sponte transisset, adactò navigio illico arefcit, rursusque cura Sacerdotum seritur.* Mendum esse in Plinii textu nemo dubitat: at quis hanc vomicam sanaverit: primus medicam manum apposuit Turnebus¹, inde aliter emendavit Scaliger², aliter Salmasius³, quem sequitur doctissimus Harduinus⁴, ita enim legitur: *Colitur ficus arbor in Foro ipso, ac Comitio Romæ nata sacro fulguribus ibi conditis, magisque ob memoriam ejus, quæ nutrix fuit Romuli, & Remi conditoris appellata, quia sub ea inventa est Lupa infantibus præbens Rumen* (ita vocabant mammam) *miraculo ex ære juxta dicato, tamquam in Comitium sponte transisset Attio Navio Augure, illic arefcit, rursusque cura Sacerdotum seritur.* At qui locus sic emendatus, nec plane satisfacit, nec contentiones tollit,

(1) De verb. significat. V. Navia p. 115.

(2) Lib. 15. cap. 18.

(3) Adversarior. lib. 27. c. 17. p. 961.

(4) Ubi supra.

(5) Ubi supra.

(6) In Plinii edit. cum not. lib. 15. cap. 18.

lit, quis enim veterum hanc Ruminale arboris in Comitium migrationem scripsit; hoc enim indicant superiora Plinii verba; nam si alicubi altera arbor vere Ruminale fuisset, non ille indictam reliquisset; num portentum hoc ignorasse, aut omisisse putandum Livium¹, Dyonisium², Ciceronem³, Lactantium⁴, qui cotis a Navio dissecatæ meminerunt; immo Livius eodem loco sua ætate arborem fuisse scribit, quo infantibus umbram præbuerat: *Ita velut defuncti legis Imperio in proxima alluvie, ubi nunc* FICUS RUMINALIS *est* (romularem vocatam ferunt) *pueros exponunt*: Idem innuit Ovidius⁵:

*Arbor erat, remanent vestigia, quæque vocatur
Romula nunc ficus, Rumina ficus erat.*

Præterea æneum illud Lupæ signum, cujus mentionem facit Plinius apud Ruminalem arborem positam fuisse a Gn. & Q. Ogulniis Ædilibus ex pecunia multaticia aliquot foeneratorum dicit Livius⁶. Una igitur eademque arbor Ruminale numquam loco mota, ac Navia fuit, neque prior ad Germalum, ripamque Tiberis quærenda, uti scripsere Salmasius, & Harduinus;⁷ cum enim in Comitio fuerit post Tacitum diserte dicit P. Victor: *⁹ ficus Ruminale in Comitio, ubi & Lupercal*; ad ripam Tiberis fuisse etiam dicendum est, cum hucusque ad radices nempe Palatini Montis stagnantes hibernæ fluminis aquæ pervenirent, sic enim Ovidius de illis loquens qui Amulii jussu pueros ad flumen exponebant.¹⁰

Hic ubi nunc Fora sunt lintres errare videres
Mus. Cort. V Qua-

(1) Lib. 1. pag. 18. 25.

(2) Lib. 3. Rom. Antiq. in fin.

(3) De Divinat. lib. 1. p. m. 181.

(4) Divin. Instit. lib. 2. pag. 9. edit. Antwerp.

1587.

(5) Lib. 1. pag. 20.

(6) Fastor. lib. 2. vers. 410.

(7) Lib. 10. p. 18. 299.

(8) Ubi supra.

(9) In descript. vit. Reg. 8.

(10) Fastor. lib. 6. vers. 401.

*Quaque jacent valles maxime Circe tuæ
Hic ubi venerunt neque enim procedere possunt
Longius &c.*

Idem refert Sex. Aurelius Victor¹ : *tum illi quibus id imperatum erat impositos alveo pueros circa radices Montis Palatini in Tiberim, qui tum magnis imbribus stagnaverat abjecerunt*. Germalum autem a Germanis Romulo, & Remo appellatum, ut post Varonem, ² Plutarchus, ³ fastigium Palatini erat, subiectoque loco nomen dabat, ideoque recte dicitur ficus Ruminalis fuisse in Comitio apud Germalum, & Lupercal, ut monuit Nardinus, ⁴ qui tamen Scaligeri verba Festi textum suppletis tamquam ipsius Festi proferens alteram a Ruminali arborem, Naviam scilicet in Comitio inveniendam frustra proponit, cum potius dicendum sit Ruminalem ficum aliquando Naviam etiam dictam ob portentum dissectæ novacula cotis ab Augure, & apud illam defossæ, ac propter Navii statuam capite velato positam⁵ in Comitio in gradibus ad lævam Curiae.

Insidet arbori Picus Martia Avis, quam Plutarchus scribit *παρεῖναι σὺν ἐκτρέφοντι καὶ φυλάττοντι*, *nutriendis, ac servandis pueris presto fuisse*. Eodem modo ac in Gemma visitur Faustulus a Lupa nutritos infantes admirabundus conspiciens in Nummo Sex. Pompeii Fostuli apud Vaillantium, ⁶ qui Sex. Pompejus existimatur vulgo Consulatum gessisse cum L. Cornificio A. U. C. 117. ac ut ad pastorem illum genus se trahere denotaret, ejusdem imaginem in Nummo cudit.

Valesius.

RO-

(1) De orig. gent. Rom. in ep. tom. Hist. Rom. p.18. 232.

(2) De ling. latin. lib.4. pag.14. edit. Lugd. Batav.1601.

(3) In Romulo oper. tom.1. p.141.

(4) Lib.5. cap.3. p.225. primæ edit.

(5) Luc. lib.1. p.25.

(6) Ubi supra.

(7) Num.antiq.Famil.Roman. tom.2. p.262. & tom.3. tab.113.n.6.

R O M A

I N C O R N E O L A.

T A B U L A L V I.

Uis non agnoscit in Gemma excisam esse Romam? Mulier insidens armis, hasta, peplo, galea ornata, victoriolam globo insistentem manu gerens, avibus circumdata, ad auguria felicia indicanda, demum ad' pedes Lupa cum lactantibus puerulis, omnia sunt ad Romam ostendendam peculiaria, cunctisque notissima. Smyrnei Romæ cultum forsan primi præstitere, eosque Tautus in Senatu loquentes inducit, *se primos Templum Urbis Romæ statuisse M. Porcio Consule*. Alabaudenses quoque, Urbis Cariæ populi, quæ Minoris Asiæ est Regio, eundem sibi tribuebant honorem, de quo Livius: *Alabaudenses Templum Urbis Romæ se fecisse commemoraverunt in Senatu, ludosque anniversarios ei Divæ instituisse*. At Romæ Templum in Urbe fecit Hadrianus, eique Templum Veneris adjunxit; nam ea, quæ in Nummis Tiberii, & Claudii insculpta cernuntur, in Provinciis Imperii Romani condita fuere. Audiamus Dionem in Hadriano: *αὐτὴς μὲν γὰρ τῆς ἀφροδίτης τῆς τε πρώτης καὶ δευτέρας αὐτὰ πέμψας*; quod male vertit Interpres; *descriptionem, & formam Templi Veneris, quod Romæ fabricaverat, ad eum misit*; vertendum enim fuerat: *Ipse quidem Hadrianus, descriptionem Templi Veneris, & Romæ ad eum mittens, Apollodorum insignem Architectum; quippe significans, pergit*

(1) Liv. Dec. 5. lib. 111. (2) Tacit. lib. 4. Annal.

git Dion, sine illius opere, & ministerio etiam ingentia ædificia extrui posse. Sed de his satis. Tantum similem, eandemque Gemmam extare apud V. Cl. Bar. Philippum De-Stofsch nostræ Academiæ socium præclarum.

Valesius.

HYÆNÆ CAPUT

INCISUM IN TOPATIO.

TABULA LVII.

HYÆNAM ferocissimum animal, ac ipsius Pantheris metuendum Africa gignit: putabatur singulis annis sexum renovare,² ac alternare vices, & quæ modo foemina, tergo passa marem est, nunc esse marem miramur Hyænam, quam fabulam explodit Aristoteles.³ Eandem fidem meretur vis illa, quam huic Animali tribuere Magi, &⁴ *in maxima admiratione posuerunt, utpote cui, & ipsi magicas artes dederint, vimque qua alliciat ad se homines mente alienatos*; idcirco in boni ominis,⁵ felicitis eventus, & Victoriæ signum conspicitur illius caput. Si ceræ gemma imprimatur ad dexteram deflexura; hoc si in venatione successerit, tunc⁶ *alienari mente, ac vel ex Equo hominem decidere; ac si in lævam de-*
torse-

(1) P. Castell. exetesis de Hyæna apud Jonston. in Hist. Animal. vol.2. pag.151.

(2) Ovid. Metam. lib.15. vers.410.

(3) Arist. lib.6. de Hist. Animal. cum comment. Mauri tom.3. pag.93.

(4) Plin. lib.24. cap.8. edit. Venet. 1571. pag.319.

(5) Pierius Valerianus Hieroglyphic. lib.xi. pag.82. in fol. edit. Basileens.

(6) Plin. ub. supr. *Dabuh* arabis, Africanis *Seseph* dicta, magnitudine, & forma Lupum referens, quæ etiam sepulta cadavera eruit: Forte est eadem cum veterum Hyæna, quod & Gesnero placuit. Sanguis hujus feræ pro potu venatoribus inservit; & melle rarissimo conditus in pompis nuptialibus propinatur. Charleton. exercit. de Animal. pag.15. edit. Oxonien.

torserit , deficientis argumentum esse , celeremque capturam .

Hyænæ icon visitur in Nummis Philippi Senioris ; & Gallieni quos protulit Spanhemius ; & Philippus quidem cum ludos Sæculares celebraret decem *Belbos* , seu Hyænas , ut inquit Capitolinus ¹ , populo exhibuit .

Valesius .

B A C C H A

INCIS. IN ACHATE.

TABULA LVIII.

ESTITUS Bacchantis in nostra Gemma insculptæ paulisper oculos nostros moretur. Baccham nempe conspiciamus tunica molli, eaque talari, sed exertis brachiis indutam, & *μίτρα*, sive fascia circa illius tempora cinctam. *Bacchantium indumentorum* meminit Tertullianus de Pallio ³ ad cujus verba Salmasius ⁴ scripsit Bacchantium indumenta vocari sericam , & purpuream vestem . Equidem in monumentis antiquis sæpe videas Bacchas seminudas , aut hirsutis vestibus , pelli- busque circumdatas : qualem Procne Bacchicis ritibus instructam describit Ovidius ⁵ :

*Vite caput tegitur , lateri cervina sinistro
velleræ dependent ; humero levis incubat hasta .*

Atque ita apud Nonnum ⁶ legimus , aliam Bacchantem habuisse in pectore tegumentum pantherarum,

Mus. Cort.

X

aliam

(1) Spanhemius de Præst. & usu numif. edit. Oxonien. Dissert. 4. pag. 207.

(2) Capitolinus in vita Gordiani III. edit. Paris. 1544. pag. 332.

(3) Cap. 3.

(4) In notis p. 328.

(5) Metamor. lib. 6. vers. 592.

(6) Lib. 14. Dionys. v. 38. & seq.

aliam supra corpus ad tegilli formam pelles hinnulorum. Interim tamen haud raro etiam purpureis, & sericis, *vinicoloribusque* & aliis mollioribus vestibus incesse-
runt, & saltarunt. Sic enim apud Euripidem 'Pentheus imitaturus, & exploraturus Bacchas bacchantes jube-
tur induere *βυσσίνες πέπλος Bissinos peplos*, & *πέπλος ποδήρεος, peplos talaes*; quarum vestium plicæ usque ad talos tendebantur, ut ibidem legimus'. Unde & Propertius 'ubi de Baccho loquitur: & *feries*, inquit, *nudos veste fluente pedes*. Talis vestis fuit etiam *Bassara* dicta. Ita nempe Hesidio *βασσάραι* dicuntur *χιτῶνες ἕς ἐφόρον αἱ Θράκες βάκχας*; hoc est tunicæ, quibus utebantur Bacchæ, Thracicæ; cum quo confertur Scholiastes ad Persii Satyram *Bassarides* inquit *Bacchæ*; quibusdam videntur dici a genere vestis, qua Liber pater utebatur, demissa ad talos, quam Thra-
ces *Bassarini* vocant. Præterea etiam Bacchantium vestis *προκωπὸς* appellatur. Ait enim Scholiastes ad Aristophanem: *Crocota est Bacchica vestis, aut muliebris ex serico*. Vide ergo an non & ad nostræ Bacchæ formam habitumque conveniat?

Bacchum ipsum legimus apud Nonnium 'in virginem mutatum: *Muliebria pepla ferens, tamquam copulam virginitatis purpuream illis aptavit circularem fasciam*. *Μίτρα* enim non capitis solum, sed & iliorum fuit cingulum; ita enim apud eundem Nonnium 'Botris filius Bacchi dicitur *paternam, & superbam mitram circa lumbos conjicere*.

Valesius.

BAC-

(1) In Bacchis ver. 819. 831.

(2) Vers. 934.

(3) Lib. 3. eleg. 17.

(4) In Oisios ver. 145.

(5) Lib. 14. ver. 164.

(6) Lib. xx. ver. 106.

B A C C H A
I N C I S. I N A C H A T E.

T A B U L A L I X.

ELEBERRIMA fuere Athenis Eleusinia sacra in honorem Cereris, ¹ dieque sexta Mysteriorum, ac vigesima Boedromionis mensis, qui Augusto respondet, deducebant noctu a Ceramico Eleusim Bacchi statuam manu tædam gerentis; putabatur enim cum Cerere Proserpinam raptam quæsisisse: comitabantur pompam, sequente multitudine, matronæ, quarum una referre videtur imago Gemmæ incisa Baccharum more succincta; & hæc sacra quidem cum plausu, cantu, choreis, & æris sono peragebantur, unde Pisistratus, ² Megarenses deleturus, quos noverat conscensis navibus Athenas venire, ut Eleusim pergentes Matronas noctu opprimerent, juventutem in insidiis locavit *jussis matronis solito clamore, ac strepitu, etiam in accessu hostium, ne intellectos se sentiant, sacra celebrare*; ac de æris sono diserte Vellejus ³ loquens de Calcedonensium classe, *cujus ajunt cursum esse directum, alii columbæ volatu, alii nocturni æris sono, qualis Cerealibus sacris cieri solet*; ideoque imago cernitur dextera tenens discum, seu vas æreum, alterumque simile conto affixum est, quem sinistra fert, non enim thyrsus dixerim, cum hedera non sit exornatum, hæc autem æra Bacchæ illæ insimul percutiebant. ⁴

Con-

(1) Jo: Meursii Eleusinia cap. 26. pag. 77.

(2) Justin. Hist. lib. 2. pag. 12. edit. Plan-
tin.(3) Vellejus lib. 1. pag. 117. edit. Plant. in
epitom. Histor. Roman.

(4) Ovid. de arte amandi lib. 2.

*Condita si non sunt Veneris Mystéria cistis
Nec sacra vesanis ictibus æra sonant.*

Primus autem hierophanta postquam Proserpine nomen invocasset, pulsabat, ut docet Theocriti scoliaſtes¹ explicans illud τὸ χαλκίον ὡς τὰχος ἄχει: Φασὶν Ἀπολλόδορος ἀθηνῶν τῷ Γερόφαντῳ τὴν κόρης Ἑπικαλεμένης Ἑπικρῆν τὸ καλεμένον Ἡχείον: *dicit Apollodorus Athenis sacrorum Antistitem invocata Proserpina pulsare ἢ χείον appellatum*. Simili vase æneo, parumque concavo ad lebetis formam, sed graviore, ac magis amplo, quod nempe parieti appendebatur, veteres utebantur in Balneis ad indicandum ludentibus sonitu lavandi horam instare.²

Redde pilam sonat æs Thermarum; ludere cesses? Illiusque formam affert Nicasius Fabrius.³ Mitra insuper textili, quam mitellam grajam dixit Ovidius:⁴ Baccha nostra caput opertum habet, eodemque fere capitis tegumento efficta est Ceres in celebri vasculo onychino Brunsvicensis Principis⁵, & Bacchæ sane mitratæ erant, ille enim, qui apud Euripidem⁶ Pentheum in muliebrem Mænadam morem exornaturus erat, ut ignotus cætui illarum adesset, ita affatur:

κόμῳ μὲν σὼ κρατὶ παναδὸν ἐκτενῶ
πεν. τὸ δεύτερον δὲ χῆμα τῆς κόμης τίποι;
αγγ. πέπλοι ποδῆρεις. Ἐπὶ κάρᾳ δὲ ἔσαι μῦθα

Prolixam capiti tuo inducam comam
Pent. Altera ornatus species quænam erit mihi?
Nun. Pepli talares, in capite autem erit mitra.

Cum autem dimissos, ut alibi inquit Poeta⁷ in humeros haberent capillos, quos frequenter instabant foeminae in Orgiis, nostra hæc vero absque capillis appa-

(1) Idyll. 2. vid. Corsin. in Fast. Atticis.

(2) Martial. lib. 14. num. 163.

(3) Miscell. Chifflet. Tom. 6. par. 2. pag. 29.

(4) Eleg. de Cop. vers. 1.

(5) Thesaur. Antiq. Græc. Tom. 7. pag. 62.

(6) In Bacchis vers. 328.

(7) Ibid. vers. 694.

pareat, conjicere licet referri mulier recens nupta, nam Virgines Aoniæ nupturæ, Junoni Jugali, Dianæ, ac Parcis quasi præinitiabantur, & comam præfectam dicabant, atque Athenienses puellæ precipue Dianæ

Hic more parentum

*Jasides thalamis ubi casta adoleverat ætas
Virgineas libare comas, primosque solebant
Excusare thoros.*

Nec tantum comæ partem, sed integræm deponebant, cum Hesichius² referens nuptiarum ritus, enumeret etiam τριχῶν ἀφαιρέσεις comarum ablationes.

Valesius.

SALTATORES MIMICI

IN CORNEOLA.

TABULA LX.

NSCULPTA videtur in hac præclarissima Gemma Cymba natans in flumine, cujus ad ripam flores, avesque elegantissimi observantur, in Cymba adest remigans ad proram gubernaculum ducens, ad puppim adest braccatus vir sedens, manibusque pares inflans tibias, ambo pileati sunt; in medio pulpitus assurgit, in quo duo saltatores nudi cernuntur, tantummodo acuminato pileo, vel mitra barbarica caput coopertum gerentes, qui saltus promentes ad regularem cymbæ motum, fistularumque sonum, pares regulas æreas, vel ligneas manibus tenentes, pulsantesque.

Mus. Cort.

Y

In

(1) Statius Thebaid. lib.2. vers.253. (2) Hesichius *γλῶσσ. 19^a* edit. Hack. pag.209.

In collectione veterum lucernarum a Bellorio⁽¹⁾ peracta, iidemet Saltatores observantur adunco naso, capillisque per aëra volitantibus, & ipsi pileati par regularum pulsant, vel quatiunt, aliquem reddentes sonum. Saltatores adsimiles observavit idemet Bellorius⁽²⁾ in veteri tessellato pavimento reperto in vinea Cl. Corfinorum Familiæ prope Portam Aureliam. De his Saltatoribus Pollux loqui videtur, cum de spectaculis saltationum agatur, ubi inquit: *Erat enim fissilium trahere ligna Choricæ saltationis species*. Nostra saltatio ex Pantominis est; at cum variæ, & celebres saltationes fuerint, nulla illustrior, aut gratior fuit saltatione Pantomimica; quam licet Suidas sub Augusto natam velit, multo tamen ante fuisse constat, cum Lesbomax auctor vetustissimus *ορχιστὰς χερσοόφους* appellavit eos, qui manuum agitatione, aliquem promunt sonum, resque gestas imitantur: quia per sonos, motus, ac gestus imitantur, & motus, & affectus, & actiones. Lucianus ait Deli puerorum choros, ac choreas fecisse in quibus optimi quique iudicum arbitrato, saltatione res imitabantur, quæ difficilius redditur ad sonum, cymbæque motum. Emicuit ea ars Romæ sub Augusto, ut diximus Bathyllo, & Pylade ducibus, quos Paris, Hylasque sequuti sunt; atque ut plurimum paria Saltatorum prodire. ⁽³⁾

Agebantur, hi ludi in Theatro, in Convivio, in funeribus. Cur in anulis, lucernisque sepulchralibus hoc genus saltationum reperiatur? Dionysius Alicarnassensis ita explicat: *Quia etiam in illustrium virorum funeribus præter alias pompas vidi & Satyricas*

(1) Delle Lucerne tab. 44.

(2) Ibid. tab. 45. Ficor. delle Maschere.

(3) Onomast. lib. 4.

(4) Plutarch. c. ult, lib. 9. sympos.

(5) Dialog. de Saltator.

(6) Senec. lib. 3. controver.

(7) In libr. de Funeribus.

cas choreas qui lectulum præcedebant & firinnam saltationem saltabant.

Venutus.

SACRIFICIUM

IN CAMEO.

TABULA LXI.

LEGANTISIMA hæc Gemina, non solum artificio, sed ex ipsa re summæ est raritatis. Observantur duo viri nudi, unus barba ornatus, leonina pelle super humeros induta, manibus tenens facem, & lituum; ex vultus lineamenti M. Aurelium Aug. agnoscimus. Alter prorsus nudus, juvenili apparet ætate serpentem per flammæ super aram impositum trajicit, & ipse Commodus Cæsar videtur; ante aram columella infidet super quam est galea. Hi duo viri Marti sacrificare videntur, forsan ante quam ad aliquod bellum procederent. Fuit M. Aurelius a teneris unguiculis, si quis alius, genuinæ superstitionis cultor observantissimus, quippe *qui (ut ait Capitolinus) octavo suæ ætatis anno ab Hadriano in Saliorum collegium relatus est, & in Saliatu functus est sacerdotio, & præsul, & vates fuit, & magister, & nonnullos inauguravit, & exauguravit, nemine præeunte, quod ipse carmina omnia didicisset.* Qua sui in Deos cultus fiducia, cum Faustina per litteras, eum ad vindicandam Cassii, & Cassianorum conspiracy excitaßet, inter alia hæc rescripsit: *Esto igitur severa,*

(1) Capitol. in vit. cap. 7.

ra, Dii me tuentur, Diis pietas nostra cordi est.
 Quod refert Vulcatius in vita Cassii. Quin & Antoninus Pius M. Aurelium adhuc adolescentem inter ceteros attributos honores; *In Collegium Sacerdotum, jubente Senatu, recepit.*

Venutus.

SACRIFICIUM SALUTI

IN JASPIDE CANDIDO.

TABULA LXII.

HYGEAM inter Æsculapii liberos recenset Scholiastes Aristophanis ad Plutum³. Æsculapio multi fuere liberi: Podalirius, Machaon, Jaso, Panacea, Hygea: Plures quoque enumerat Suidas, sub voce *Ἡγίαν*. At sicuti, docente Scholiaste Aristophanis loco citato, ceteri liberi Æsculapii, ita & Hygea, a Patris munere, sua invenerunt nomina; dicta enim est *ἡγία τὸ ὑγείαν παρέχειν*; Latinis audiit SALVS. Ad hanc putatur sacrificatum iri puella in Gemma insculpta, quæ succinta tunica, genibusque flexis, anguem per caudam arreptum, spirisque contortum in quoddam manubriatum vas, forsan mysticam cistam, injicere videtur. Æsculapius, & Hygea, aliorum Deorum more, mystica utebantur Cista, ut ex Panellio constat.⁴ Anguis istis Numinibus peculiaris erat: Sic ubi Livius narrat,⁵ quemadmodum Æsculapius delatus sit Romam, refert, anguem ex Templi Epidaurorum aditis prolapsum, tan-

(1) In vita Cassii cap. x1.
 (2) Capitol. in vit. cap. 6.
 (3) Vers. 639.

(4) Vid. Panell. de Cistophor. & Lamius in Differt. de Cistis Myst. inter Acad. Corton. t. 2.
 (5) x1. 13.

tandem Romanorum Navem ascendisse, sacerdotesque clamitasse: Numen esse, & salutare semper ostento, non numquam hac anguis forma conspici. Hinc & circa baculum Æsculapii serpens volutus fingeatur, & in manibus Hygiæ, semperque fere cum his Divis comitari perhibebatur; unde & Æsculapium cognomen Συγασπς, & Οφισχς, idest *Serpentarii* retulisse constat. Forsan vas, in quo serpens injicitur, aqua erat oppletum lustrali, vel sacra. Commemorat Pausanias in Corinth. *Lavacrum Æsculapii*, cujus aquæ sine dubio salutare habitæ fuerunt. Erat & Pergami, in Templo medio Æsculapii, fons sacer, cujus divinas scilicet vires peculiari oratione extulit Aristides. At vero ibi, aquam illius fontis è salutare loco profluere, quippe quæ a Templo, & Servatoris Æsculapii pedibus dimanarit. Quid vero? *Multi*, inquit Aristides, *cum ex hoc fonte lavassent, visum recuperarunt, multi ex aqua cum bibissent, pectoris sanitatem recuperarunt. Multorum etiam pedes, & membra sunt correctæ. Quid? quod ex muto loquens factus est.*

Quo vero ad Hygeam, vel Salutem duo supersunt veteres Hymni huic Deæ dicati, quorum alterius auctor fuit Ariphron Sicyonius, qui extat apud Athenæum; alter inter hymnos, ut dicuntur, *Orphicos* legitur; cujus tantum partem latine versam hoc loco repetere liceat ex interpretatione Meibomii.

*Suavis amata virens, lætum, super omnia
regnans,*

*Diva SALVS, opibus pollens, audi, inclyta
Mater.*

*Tu morbos miseris prohibes mortalibus: omnes
Mus.Cort. Z Per*

(1) Pag.174.

(2) T.1. pag.440.

(3) Deipnos. lib.xv. p.772.

(4) Pag.175. edit. Eschenb.

*Per te ædes florent, in te lætantur; amænæ
Per te artes augent. Te Reginam expetit
Orbis,*

*Te violens odit Pluto, cui funera curæ.
Exoptata, vicens hominum prædulce leva-
men.*

*Te sine in humana prorsus nihil utile vita.
Valesius.*

SACERDOS CERERIS

IN ACHATE.

TABULA LXIII.

MUSEO Coratio prodit anulus aureus, Etrusco opificio, insertaque in eo gemma, Achatî saphirino insculpta, valde insignis, & singularis. Tum anuli, tum gemmæ, quæ parvum olivæ folium refert, schema exhibeo. Aurum pendit scrupulos quindecim: pastor quidam apud Fascianum in agro Cortonensi invenit. Figura, quam præfert gemma, ab eximio Etrusco sculptore incisa, vel Cere-rem, vel ejus Sacerdotem refert, dextra Facem, vel si mavis, aspergillum tenet, sinistra hamulum. Quod vero Cereris Sacerdos, & forte maxima, quæ Eleusiniis mysteriis apud Tuscos in usu, initiabat, facile esse possit: e pictura perelegantis vasis Etrusci, quod in Dempsteriano opere exhibetur Tab. XLVII, colligi potest, quæ eodem cultu vestium, iisdemque cum sacrificialibus instrumentis picta est: Lustralem aquam facesque in his sacris

(1) Bonarr. ad Montum. Dempst. §. XXXI.

facris adhibitas alibi adnotavi: Anulos gemmis insignes tum viros, tum foeminas Etruscas gestasse declarant adlatæ a me in Museo Etrusco imagines, quæ sepulcris superpositæ sunt, & statua ahenea Fecialis Etrusci, quæ extat in Museo Mediceo.

Gorius.

SACERDOS RUSTICUS

IN CALCED.

TABULA LXIV.

PUD æquos antiquarum rerum existimatores plurimi esse faciendum censeo hæc Gemma villicum repræsentans, talarî veste, vel pallio caput cooperientem, atque aperte ostendens, quæ rusticorum Romanorum vestis fuerit. Ipse ante aram encarpis ornatam, manum admovens ad signum Hermiforme forsân Priapi.

Hæc vestis appellari potest *penula cucullata*, quæ Mercurio Telesphoro, Hyemî apud antiquos tribuitur, atque confundi posse credam, quæ non semper villosa erat, sicut tegillum, unde apud Homerum *χλαίνας ἔλας*: sed si bene inspiciamus Tegillum, longe a penula distat; Reticulatas caligas noster hic habet Pastor, ex quibus omnia pastoribus conveniunt; præcipue istius formæ fasciæ cruales, de quibus uberime Cl. Bonarrota in suis vitrorum antiquorum explicationibus verba habet.

Pria-

(1) Vid. Mus. Etruf. Tab. LXXIX. & LXXX.

(3) Vid. Bonarr. ad vitr. Carpin. tab. 16.

(2) *Cucullionem Viatorium* habemus ex Julio pag. 105. Ferrar. de re vestiar.

Capitolin. in vit. L. Veri.

Priapus hortorum, vinearumque Deus ex Baccho ortum duxit; ut scilicet demonstretur, semen tam in animalibus, quam in plantis a sole vim ad producendum mutuari. Herodotus narrat Ægyptios cubitales statuas hujus Dei effinxisse verendis extensis, ac longitudine pene corpus totum æquantibus; hasque a mulieribus circumferri solitas per compita super currus, ad hunc usum fabrefactos, præcedentibus tibiis, ad quarum modulos Priapi laudes canebantur. Hunc morem sumpserunt ab Ægyptiis etiam Etrusci ex ingentibus Phallis, qui continuo reperiuntur in agro Clusino, ac Cortonensi, quorum unus in plauastro ductus observatur in nostra Academia characteribus Etruscis insignitus: De mulieribus Romanis legitur apud Auctores quamplurimos, qua solenni pompa membri virilis imaginem gestarent.

Venutus.

ARUSPEX ETRUSCUS

I N C O R N E O L A .

T A B U L A L X V .

ARUSPICINÆ disciplinam Etruscis docuisse Tagetem memoratur: Idemque adfirmo de Perusinis, & Cortonensibus; nam hujusce Dei simulacra ex ære, quæ habemus, non longe ab eorum Urbibus inventa fuisse compertum est. Noster Aruspex aviculam dextera tenet, ad connotandam auguralem disciplinam. Aruspices stantes auguria capiebant,

(1) Lib. 3. hist. (2) Diss. Acad. Etruf. t. 1.

bant, Augures vero sedebant, unde Servius, ' sedere, est *augurium capere*, nam post designatas cæli partes, a sedentibus captabantur auguria: quod & Virgilius latenter ostendit, inducens Picum solum sedentem, parva succinctum trabea, quod est Augurum peculiare. Haruspices præter avium pastum, & cantum animalium exta inspiciebant, & ad lumen examinabant, ut facilius inspicerent, quæ mala, vel bona portenderent: putabant enim exta signari notis quibusdam a Diis, aut varie commoveri, ut docet Tibullus; ' avis vero cibum capere vel alacri animo, vel demisso capite. Qui animalium viscera curabant extispices dicebantur: Memorantur a Tertulliano ' extorum inspicia.

*Sortes, Auguria, stellarum nomina falsa,
Nascentum geneses constringere, postque videre
Extorum inspicis, resque expectare futuras.*

Salisberiensis de Haruspibus agens ait ' : *Haruspium quoque ars in extorum inspectione viget, quam artem Fages quidam dicitur invenisse.* Ex disciplina Haruspium, & ex præcepto Pontificum, ut docet Macrobius ' solemne fuit sacrificantibus aves observare, & exta inspicere: Adposite Plautus in Pseudolo: '

Nam si sacrificem summo Jovi

Atque in manibus exta teneam, ut porriciam

Nil frequentius ex ritualibus Etruscorum libris, quam avium volatum, pastum, caveam pullariam observare, & exta, vel fibras consulere, inspicere, inspectare, ostendere. De omni Haruspicinæ genere diligenter egit Tarquinius, de cujus libris Ammianus. '

Venutus.

Mus. Cort.

A a

SE-

(1) In lib. ix. Æneid. vers. 4.

(2) Lib. 2. el. 5. vers. 14.

(3) Lib. 2. in Marcion.

(4) Lib. Polycratic.

(5) Virg. Æneid. lib. 5. vers. 238.

(6) Aët. 1. sc. 3. v. 31.

(7) Lib. xv.

SERAPIS

INCIS. IN CORNEOLA.

TABULA LXVI.

ERAPIDIS cultus primum apud Ægyptios viguit, deinde longe lateque diffusus, & præcipue cultus in Ponto; ¹etiam Romæ Regione tertia, ²& nona templa extructa sunt huic numini, de quo hæc optime habet Rufinus: ³*Alii Jovem putant, cujus capiti modius superpositus, vel quia cum mensura, modoque cuncta indiget moderari, vel vitam mortalibus frugum largitate præberi; alii virtutem Nili fluminis, cujus Ægyptus opibus, & fecunditate pascatur, quidam in honorem nostri Joseph formatum perhibent simulacrum ob dimensionem frumenti, qua famis tempore subvenit Ægyptiis; alii repertum in historiis Græcorum ferunt Apim quendam patrem familias, seu Regem in Ægypto Memphi positum cum famis tempore frumenta apud Alexandriam defecissent ex proprio affatim civibus alimenta præbuisse.* Verum cum in Gemma inspicitur Serapis pectore armato occasionem præbet conjiciendi hanc imaginem Principis alicujus vultum referre, & sane impius ille Julianus Christianæ Religionis desertor sese sub effigie Serapidis repræsentari voluit, ut ex Nummo, quem exhibet Baronius; ⁴ac idem sane est Juliani vultus, ⁵ac Serapidis Gemma insculpti, nisi quod

Arti-

(1) Med. pag. 275.

(2) P. Victor de Reg. Urbis.

(3) Hist. Eccles. lib. 2. pag. 244. edit. Paris. 1580.

(4) Tom. 2. ad an. 362. num. 28.

(5) Vid. Mus. Capitol. tom. 2. in not. Cl. V. Jo. Bottari ad protomen Juliani dono data a Cl. V. Marchione Jo. Pet. Lucatellio nostræ Academiæ ad annum 1748. Principe, seu Lucumone.

Artifex ad exprimendam numinis majestatem reddidit inconcinna illa Imperatoris, ac uti dixerat S. Gregorius Nazianzenus: ὁ προσῶπυ οχισματισμοὶ καταγέλαστοι: *vultus lineamenta ridicula*, excogitaverat autem hæc Princeps vaferimus, *ad eum finem, ut non modo simulatione honoris Imperatori decreti subiectos latenter venerari cogeret res una depictas, verum etiam veteribus institutis ad suam libidinem abutens omni solertia, & mentis acumine adhibito voluntates subditorum clam in fraudem induceret.*

Quoad Serapidem in vetustis lapidibus, *Sanctum, Invidum, Augustum, Deum Magnum, & Servatorem* appellarunt veteres, atque ejus imaginem, velut efficax Amuletum avertendis malis gestabant in anulis. De Calathio, five Modio a vero procul quis credat opinionem C. V. Bonarrotii, scilicet vestigium esse columnarum, & simulacrorum a veteribus rudioribus in Regum, seu Heroum obsequium erectorum. De hujus Numinis Templo videndus Ammianus, dum Juliani cultum in Ægyptiorum Deos refert, præcipue Serapidis, & Mercurii; & hic postremus non tantum quia Magiæ præses, de quo Prudentius:

Necnon Thessalicæ doctissimus ille Magiæ, sed etiam quia Eloquentiæ, quam Julianus maxime affectabat, ut apparet ex epistola ejus ad Libanium Sophistam, virum id ævi eloquentia celebrem, cum ait: At tibi nos, tamquam Mercurio Eloquentiæ Deo, scripta nostra offerimus, ut si aures tuas sustinere possint, tu pro arbitrio tuo statuas.

Valesius.

MER-

(1) Orat. 4. in Julianum.

(2) Sozomenus hist. lib. 5. cap. 16.

(3) Vid. Gruter. & Golta Thes. Inscip.

(4) Goriæus in Daëtiliot.

(5) Medagl. pag. 275.

(6) Lib. 22. cap. 26.

MERCURIUS

INCIS. IN CORNEOLA.

TABULA LXVII.

IGNA observatu in hac Gemma galea Mercurii est. Illam certe eidem Deo tribuit Zenobius: *Καὶ κατὰ τὴν Περσεὺς ἀπὸ τῆς Μедуσᾶς ἀποκεφαλίσας τὴν κεφαλὴν τῆς ποργῶνος Ἀθηνᾶς δίδωσι, τὴν δὲ κυτῆν Ἑρμῇ, ὡταύτως δὲ καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὴν κίβισιν*: *Constituto autem Seriphi Rege Dulii, Gorgonis caput Palladi donavit, galeam vero Mercurio, ut & talaria, & peram*. Apud Eleos, teste Pausania, fuit Mercurius *arietem sub brachii ala gerens, & galea caput armatus*. Verba horum auctorum clara sunt, & eruditi interpretes per *galeas* ea reddunt, nisi potius vox Græca *Petasum* designet. Sed licet statuamus veram, & genuinam galeam Mercurio tribuere Plutarchum, & Zenobium, tamen male me habet, quod facies nihil commune habeat cum Deo, qui ut Juvenis; vel puer depingi solebat. Sed & Mercurium senem, & barbatum effictum fuisse, ex inarmore antiquo habemus. Quin & Eustathius memoriæ mandavit a Pelasgis senes Mercurios fuisse effictos; atque ab ipso docemur Mercurium Pacis, & Veneris amantem Deum esse, & Pelasgos ipsum finxisse tensis genitalibus, & maxime senes Mercurios, quia illi aptiores gignendo, quam juvenes. Dubito tamen valde num Eustathius, & Cornutus describant Mercurium Senem, & simul

(1) Cent. I. prov. XII.

(2) Lib. 6.

(3) ad Iliad. pag. 1249. edit. Roman.

(4) Cap. XVI. de Diis.

& simul toto corpore hominem referentem; an vero *Hermas*, sive quadratas formas, quibus capita vel hominum senilia, & barbata imponerentur.

Valesius.

S O L O N

UNUS EX GRÆCLÆ SAPIENTIBUS

IN CORNEOLA.

T A B U L A LXVIII.

MAGO Solonis unius ex Septem Græciæ sapientibus, orti Salaminæ in gemma anulari *Corneola* vulgo dicta extat, quæ eleganter est cælata, exprimens ætatem ejus virilem; cum illa a Fulvio Ursino allata senilem ætatem ostendat, forsan lxxx annorum, qua ipse vixit. Solon Execestidæ filius fuit Atheniensis Philosophus, legumlator, & populi princeps. Floruit Olympiade 47., alii tradunt 56. Insidiis vero petitus a Pisistrato Tyranno, secessit in Ciliciam, & Civitatem condidit, quam a suo nomine Solos dixit. Alii etiam Solos in Cypro ab eo nomen habere dicunt, & decessisse in eademmet Cypro. Scripsit leges Atheniensibus, quas *axonas* nominarunt, quod scriptæ essent in ligneis tabulis. Ex his legibus æternam sui memoriam reliquit, nomenque summi legislatoris consecutus est. Scripsit quoque elegiacum poema, quod *Salamis* inscribitur, & præcepta morum elegiaca, & alia. Est & hic unus ex iis, qui septem sapientes dicuntur, floruitque

Mus. Cort.

B b

ruitque

ruitque cum Romæ Servius Tullius Rex rerum potiretur, & fertur ejus scite dictum hoc: NE QUID NIMIS, aut NOSCE TE.¹

Venutus.

ALEXANDER MAGNUS

IN CORNEOLA.

TABULA LXIX.

REQUENTISSIME in vetustis signis, & Hermis marmoreis, æreisque vulgo *Busti* Alexandri Magni protomen cernitur; In imaginibus tum depictis, tum iis, quæ in Sarcophagis sculptæ sunt: In Cameis quoque & gemmis, in quibus protomes virorum illustrium conspiciuntur, & in vitreis monumentis, quæ supersunt. Illas enim ex quovis metallo, nitide, ac studiose elaborato, etiam in numismatibus maximi moduli, vulgo *Cotroni* dictis, conficiebant; sive lapillis pretiosis rutilantibus immixtis, & non numquam Cameis, sive Gemmis opere anaglypho à claris cælatoribus exalptis ornabant, parabantque. Rarissimam Bullam ex vitro subviridi observavi in Museo Cl. Eq. Francisci Victorii Romæ Acad. Soc. figuram Alexandri Macedonis galeatam præbentem, pectore tenus, cum baltheo; quandoque etiam solis capillis concinne elaboratis observavimus, ut præter hanc gemmam in Museo Capitolino videre est. Nostra gemma fortasse generoso alicui militi inserviebat: sumebant enim antiquiores ab illis imaginibus, quas gestabant, virtutis omen,

(1) Suid. Lexic. pag. 868. edit. Basil. 1581.

omen, ac certissimam felicitatem in rebus gerendis sibi augurabantur, & promittebant.

Venutus.

ARATUS POETA

IN CORNEOLA.

TABULA LXX.

APUT elegantissimum Arati Poetæ Solensis exhibet nostrum Museum; nummus æreus magnitudinis mediocris ΠΟΜΠΗΙΟ-ΠΟΛΙΤΩΝ extat inter Imagines virorum illustrium Fulvii Ursini, quem Pompejopolitæ, olim *Solenses* dicti, in memoriam

Arati civis sui cudi fecerunt. Inversus ille nummus Caput Philemonis Poetæ Comici habet, qui & ipse Solensis. Fuit Aratus Poeta Theocrito Syracusano, qui Bucolica scripsit, ὕμνων, & æqualis; vixit temporibus Hieronis Regis Siciliæ: vultu Cœlum aspicere videtur; nam quamvis Astrologiæ non valde gnarus fuerit, magna nihilominus laude Phænomenon libros conscripsit; unde de eo Ovidius cecinit

Cum Sole & Luna semper Aratus erit
quod & Cicero 1. de Orat. his ipsis verbis testatur: *Constat inter doctos, hominem ignarum Astrologiæ, ornatissimis, atque optimis versibus Aratum de Cælo stellisque scripsisse*: propterea in hac gemma caput ejus tamquam in cœlum intuentis expressum est.¹ Suidas scribit, Aratum propè Pompejopolim Ciliciæ sepul-

(1) Fulv. Ursin. cum not. Fabr. num. 26. pag. 15. & apud Bellor. n. 44. (2) Pag. 125. edit. Basil. 1571.

pultum esse anno ab U. C. 477. hinc Pomponius Me-
la: *Juxta Solos in parvo tumulo Arati monumentum;
ideo referendum, quia ignotum, quam ob causam ja-
cta ad id saxa dissiliunt.*

Venutus.

PTOLEMÆUS SOTER

R E X Æ G Y P T I

I N C I S. I N H Y A C I N T H O.

T A B U L A L X X I.

M A G O Ptolemæi cognomento Soteris in nummo argenteo tetradrachmo extat apud Fulvium Ursinum, ¹ ac Vaillantum: cum hac Inscriptione ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ. ΣΟΤΗΡΟΣ: Vultus in nummo exalptus simillimus est illi in nostra præclarissima gemma inciso. Hic Ptolemæus legitur filius fuisse Ptolemæi Lagi, unus ex Alexandri Magni du- cibus, a quo omnes deinceps Ptolemæi nominati fue- runt. Ejus uxor Berenice fuit, de qua Callimachus ele- giam illam tantopere celebratam, & latine a Catullo conversam, ² composuit. Ex his natus est Ptolemæus Philadelphus ad quem scribit Theocritus Idill. xvii. utrique horum, ut apparet, gratus. Ptolemæus Soter jam fere 44. annos natus Ægypti Satrapiam admini- strare cæpit, & Regis nomen post annum 17. illius do- minationis tantum accepit, postquam Antigonus cum Deme-

(1) Fulv. Urs. Imag. vir. Illustr. n. 122. p. 71.

(2) Vaill. Reg. Ægypt. pag. 1.

(3) Vid. ejus Italic. vers. Jo. Baptif. Pari-
sotti edit. Patavii ann. 1731,

Demetrio filio illud usurpasset, itaque annum fere 60. cum primum Regis nomen in nummis inscripsit, attigerat, quod optime convenit cum ejus protomen in nostra Gemma excisa.

Venutus.

NUMA POMPILIUS

IN ACHATE.

TABULA LXXII.

RÆCLARISSIMA, atque antiquissima Gemma Numam Pompilium secundum Romanorum Regem exhibens, cujus nomen non vulgari artificio excisum videtur in Regio diademate, dono transmissa est Etruscæ Academiæ a Præstantissimo

Viro Julio Franchino Taviani, Romæ Cæs. Majest. Francisci II. pro rebus ad Etruriam pertinentibus apud S. Sedem Ablegato, ac Etruscæ Cortonensis Academiæ Lucumone, sive Principe; una cum argenteo numismate ad Romanam pertinente Familiam cum eadem effigie, ac litteris, videlicet in Calphurnia, & Marcia.

Numa Pompilius Pomponii filius eundem cum Urbe natalem habuit; eique honoris causa T. Tatius Sabinorum Rex unicam filiam nuptum dederat, eamque Curam Sabinorum oppidum, ubi morabatur, adduxit. At post uxoris mortem, cum totus studiis, & religionibus deditus esset, primo Romanorum Regnum oblatum recusavit, tandem accedentibus lætis auspiciis, re divina facta Roman profectus est, & omnibus suffragiis Rex

Mus. Cort.

C c

renun-

(1) Plutar. in Numa p. 1. n. 61.

renunciatus anno U. C. 38. Per. Jul. 3999. ante Chr. 716. obiit vero U. C. 81. Per. Jul. 4042. An. Chr. 673. Dum regnavit, præcipue sacrorum curam suscepit, Pontificum, qui sacris præessent, collegio instituto, generum Numam Marcium eorum Principem fecit *Pontificis Maximi* nomine ornatum. Creavit etiam Flamines, Dialem Jovis Sacerdotem, Martialem, & Quirinalem; Virgines Vestæ sex, vel juxta alios quatuor, Marti Gradio Salios duodecim. Augures primum constituit, Haruspices ex Etruria vocavit, cum expertissimus Etruscæ sacre doctrinæ extitisset. Instituit & Feciales, qui foederum curam gererent, & si qua gens Romanos laceffisset, bellum ei rite jussu populi indiceretur; licet tamen jure Feciali formam propriam Ancus demum Martius dederit. Demum *Fidei*, & *Termino*, quæ numina finxerat, Tempла statuit; ut suos fidem colere, & terminos agrorum immotos servare doceret: & hos quidem sacros esse jussit, ita ut si quis eos loco movisset a quolibet impune occidi posset.

Fontem Ægeriæ Nymphæ sacravit, cum qua sermones nocturnos, ut rudi, ac bellicoso populo religionem injiceret, simulavit Numa. De eo Fonte Ovidius descriptionem profert, quæ adamussim ad eundem nunc quoque fontem existentem respondet III. Fastor.

*Defluit incerto lapidosus murmure rivus
Sæpe, sed exiguis haustibus inde bibi.*

Ægeria est, quæ præbet aquas Dea grata Camenis.

Illa Numæ conjux, consiliumque fuit.

Venutus.

OVI

(1) Luci. lib. 1. c. 32.

(2) Plutarch. in Num. p. 79.

(3) Dion. Halicar. lib. 11. cap. 74.

(4) In fragment. Livii pag. 46. edit. opt. Durdrecht.

OVIDIUS NASO

INCIS. IN CORNEOLA.

TABULA LXXIII.

VIDII Nasonis imaginem, iisdem, ac iis quæ in Gemma, lineamentis ex æreo numismate, quod olim extabat in Museo Feliciæ Rondaninæ Matronæ Romanæ, protulit post¹ Heinſium Bellorius, ac integrum cum averſa parte, in qua caput Menandri Parrhaſii græci hominis, qui illud in memoriam ſummi vatis cudi fecerat, exhibuit Spanhemius, ac idem ſane Poeta imaginis ſuæ gemmæ inſculptæ, mentionem fecit, dum Tomis ad Pontum Euxinum, quo relegatus ab Auguſto fuerat, moraretur.⁴

*Effigiemque meam fulvo complexus in auro
Cara relegati, quæ potes, ora vides.*

Duplicem autem ob cauſam inſenſum ſibi Auguſti animum reddiderat, tum quia libros de arte amandi conſcripſerat, quorum lectione juvenum animi corrumpebantur, tum quod aliquid nolens, ac per errorem vidiffet; quid tamen hoc fuerit, incertum prorsus eſt, cum ille ubique reticuerit.⁵

*Perdiderint cum me duo crimina, carmen,
& error*

*Alterius fati culpa ſilenda mihi
Nam tanti non ſum, renovem ut tua vulnera
Cæſar*

Quem nimio plus eſt indoluiſſe ſemel

& alibi

(1) In edit. Ovidii.

(2) Vit. Philoſ. Poet. imagin. Imag. 57. p. 2.

(3) De v. e. P. Num. Diſſ. 1. p. 54. edit. Oxon.

(4) Trist. lib. 1. Eleg. 6. v. 7.

(5) Trist. lib. 2. v. 207.

(6) Trist. lib. 3. eleg. 5. ver. 49.

& alibi *‘ Inscia quod crimen viderunt lumina pleðar
Peccatumque oculos est habuisse meum
‘ Et quid præterea peccarim quærere noli
Ut pateat sola, culpa sub arte mea*

Putarunt aliqui ² errorem, quem innuit fuisse, quod Juliam Augusti filiam amasset, falso Corinnæ nomine celebratam; hoc tamen rejicit ³ Manutius, cum id, non error, sed scelus fuisset; præterea juvenis admodum ille Corinnam amavit, & cum ad Getas relegatus est quinquagenarius fuerat. Alii existimant ⁴ vidisse Augustum cum filia Julia turpiter jacentem, & suspicionem augere visus est Calligula, *‘ qui prædica-
bat matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Ju-
lia filia sua admisset procreatam*; verum neque hoc adprobari potest, quia hanc Calligulæ opinionem, M. Agrippæ avi materni ignobilitatem dedignati, *in-
señationem* vocat Svetonius, ac Poeta toties hoc se-cretum obiiciendo immitiorem reddidisset Augustum, quem placare studebat: Obiit inde Tomis Ovidius, & apud Oppidum sepultus est. ⁶ Ejus sepulcro sæculo xvi. effossio, inventus est calamus argenteus, seu potius sty-lus, Ovidii Nasonis nomine inscriptus, quem, ut ait Cio-fanus, Isabella Joannis Zapulii Hungariæ Regis uxor *plurimi faciebat, & veluti rem sacram caram habe-
bat*; nec prætereundum est, quod in laudem tanti va-tis dixit Alphonsus primus Aragonius Neapolis Rex, non tam virtute bellica, quam doctrina clarus, qui *vi-
cto captoque Antonio Caldara cum exercitu in Pe-
lignos profectus, cum pervenisset in locum, unde Sul-
mo poterat dispici, percunctatus, an ea, ut ferretur*
Ovi-

(1) De Ponto lib.2. Eleg.2. ver.74.

(2) Sidonius carm.29. vers.157.

(3) Aldus Pius Manutius in vita Ovidii:

(4) Boetius.

(5) Sveton. in vit. Calig. pag.91.

(6) Euseb. in Chronic. Olympiad.199.

(7) Hercules Ciofanus in vit. Ovidii p.29.

(8) Jo. Pontanus de Principe par. prima ope-
rum edit. Aldi pag.90.

Ovidii esset Patria, & qui aderant affirmassent, Urbem salutavit, gratiasque genio loci egit, in quo tantus olim poeta genitus esset, de viri laudibus, cum non pauca differuisset, tandem famæ ejus magnitudine commotus, ego, inquit, huic regioni, quæ non parva Regni Neapolitani, nec contemnenda pars est, libenter cesserim, si temporibus meis hunc poetam haberem, quem mortuum pluris ipse faciam, quam Aprutii dominatum.
Valesius.

NERO. ET AGRIPPINA

IN HYACINTHO.

T A B U L A LXXIV.

Ucius Claudius Nero natus Antii A. C. xxxvii. xviii. Kal. Jan. patre Domitio Æno-barbo, matre Agrippina, cujus ope imperium adeptus, primo quinquennio optime se gessit; hinc stupris cædibusque omnia milcens, Urbem incendio vastavit; Christianos etiam persecutus. Mox peste Urbem vastante, multisque Provinciis deficientibus, a Senatu hostis declaratus, Roma fugiens se ipsum occidit; in eoque progenies Cæsarum defecit ann. Chr. lxx. v. Id. Jun. ann. Imperii xiv.

Agrippina Germanici filia, Neronis Mater, patruo Nupta, Augustæ nomen mox consecuta est, immodicæ ambitionis fæmina, quæ, cum ingentem regnandi pruritum compescere non posset, filii jussu interempta est. Prima ex Augustis æreos nummos a Senatu obtinuit, sed rarissimi sunt; pretiosiores gemmæ,

Mus. Cort.

D d

inter

inter quas recensenda nostra est, quamvis dubia antiquitate a peritis judicetur.

Venustus.

J U L I A T I T I

I N C I S. I N A C H A T E.

T A B U L A L X X V.

U L I A M Sabinam Titi Augusti filiam in matrimonium sibi collocatam recusavit Domitianus devinctus Uxoris Domitiæ nuptiis, ¹ verum postea Sabino patrueli locatam perditæ amavit, ac Imperium assequutus, occiso levem ob causam Sabino, repudiataque Domitia in uxorem duxit, unde Ephesi nuptialia sacra publice celebrata sunt referente Philostrato, ² cui nescio quam ob causam fidem abroget Tillemontius, dum idem Domitianus coactam, ut fatum perderet, poculum medicatum sumere, ³ defunctamque consecravit, ut ex nummo apud Tristandum, ⁴ in quo *Diva* appellatur, ejusque simulacrum cultum in Templo Flaviæ gentis, quod diserte scripsit Martialis. ⁵

*Tarpeii summi saxa dum patris stabunt
Dum voce supplex, dumque thure placabit
Matrona dives dulce Julium numen
Manebit altum Flaviæ decus Gentis*

De præclara gemma nihil addam, observandum solum est fastigiatum caput, veluti in metam, quod

venu-

(1) Sueton. in Domit. p. m. 180.

(2) In vita Apollonii Thianensis lib. 7. c. 7. p. 284. edit. Olearii.

(3) Hist. des Empereurs t. 2. p. 47.

(4) Dio Hist. lib. 67.

(5) Comment. Historiq. tom. 1. p. 317.

(6) Lib. 9. epigr. 2.

venustatem vultus addit, quod etiam inspicitur in gemmis Leonardi Augustini, aliorumque; nos autem putamus hanc comam ascititiam fuisse sicuti exemplum tradidere antiqui sculptores in capite Lucillæ apud Hæredes Cardinalis Imperialis Romæ; atque in altero Juliæ Severi ambo in Museo Capitolino, a Petronio Arbitro *Corymbon* appellatur, atque a foeminis ferebatur, ut possent unum ornatum pro alio substituere ad maiorem vultus venustatem.

Valesius.

ANTINOUS

IN GEMMA VULGO NICCOLO.

TABULA LXXVI.

ANTINOUS Bithinii supra Sangarium amnē natus insignis pulchritudinis adolescens Hadriano Cæsari adeo acceptus fuit, ut defunctum muliebriter fleverit, Urbemque veterem Byam in Thebaide, eo loco, quo ille oppetierat, restitutam, ab eo denominaverit. Varia tamen fuit opinio quonam genere mortis ille perierit; cecidisse forte in Nilum e navicula, ibique demersum + credi ab omnibus volebat Hadrianus, scripsitque, & ejus jussu una cum Cymba tumulatus est, ut monuit S. Epiphanius in Anchorato: *ὥς ὁ Ἀντίνοος ὁ υἱὸς Ἀντωνίου κεκοιμημένος, καὶ σὺν λαοσκόπῳ πλείῳ κείμενος ὑπὸ Ἀδριανῶς κατετάχαι: Ad hunc modum Antinous in Urbe sui nominis cum lusorio navigio sepultus ab Hadriano*

(1) Gemm. Anti. n. 160.

(2) Spartian. in Hadrian. p. m. 51.

(3) Xiphil. ub. sup.

(4) num. 108. pag. 109. edit. Petavii

(5) In Cæsaribus.

Hadriano in numerum Deorum relatus est. Alii vero (quod magis consentaneum est) putant Imperatorem ad Magicas artes maſtaſſe, quod & dixit Aurelius Victor: *Hadriano cupiente fatum producere, cum voluntarium ad vicem Magi popoſciſſent, cunctis retractantibus Antinuum obieciſſe ſeſe*; mortuus indeque eſt in Ægypto decimo ſexto Imperatoris anno. Mirum vero quam ſæda adulatione huius Principis *παρθενίαν* auxerint Græci homines, qui Antinuum conſecraverunt; & cum nova ſtella apparuiſſet, ex ejuſdem anima in cœlum recepta ortam evulgarunt; hinc Tempſa ubique illi condita, Sacerdotes, Quinquennales, Gymnici, oracula, ludi, ſæcra attributa, cultuſque ſub imagine quoque plurium Deorum, ut in nummis videre eſt, præcipue Apollinis, Solis, Bacchi, & Lunæ, Arpocratis, & Mercurii⁶ uti in gemma cui miro artificio ſpecioſiſſimi adoleſcentis effigies inſculpta eſt addito Caduceo: & ſane Bithinii hunc eorum civem quaſi alterum Mercurium, qui natus ferebatur in Arcadia, & Cyllenius inde dictus, ac Antinous quoque origine Arcas erat, cum Bithinium ejus Patria Mantineorum colonia fuerit, ut teſtatur Pauſanias⁷ loquens de Templo Mantineæ ab Hadriano in Antinoi honorem condito: *οἱ δὲ βιθινεῖς ἀρχαῖος τε εἰσὶ, καὶ Μαντίνεις τὰ ἀνοδόν;* *Bithini ipſi ex Arcadia oriundi Mantineenſes olim fuere*. Ceterum voluit Hadrianus ut Antinous inter Deos, & Heroas numeraretur; & hoc Herois nomine inſcribitur in nummis Chorinthiorum, Smyrneorum, Tarſienſium, Julienſium, Nicomediensium, Bithinienſium,

(1) Chron. Alexandr. n. 13.

(2) Spartian. & Xiphil. ub. ſup. vid. Numm. Nonii Marcelli, pluraque alia Numiſm. apud Spanhem. de U. & P. num. Diſſ. 7. Pauſan. lib. 8. p. m. 470.

(3) Bonarr. num. Carpin. pag. 27. 37. Spanhem. ub. ſup. Diſſ. 5. p. 272. edit. rec.

(4) Nicaſius de Nummo Pantheo Hadr. p. 1. & 50.

(5) Mediob. ad Num. Imp. p. 127. Triſtan. ex Arrian. Peripl. Pont. Eux. tom. 1. pag. 546. Collectio Num., max. Mod. Regis Galliar. Vaticana. M. Etrur. Ducis, Piſana &c.

(6) In Arcadicis, ſeu lib. 8. p. 470.

sium, Achivorum, Amisenorum, Ancyranorum, Arcadum, Byzantinorum, Chalchedonensium, Adrianopolitanitarum, Tianorum, sæpe cum epigraphe ΗΡΟΣ, vel ΝΕΩ. ΠΡΟΙΩ *novo Apollo* & oracula per eum dari asserebant. *

Valesius.

ANTONINUS PIUS. ET FAUSTINA IN GEMMA VULGO NICCOLO.

TABULA LXXVII.

INCERTUM est an Imp. Antoninus Pius ex Faustina uxore liberos suscepit, vel ante quam ad Imperium pervenit, vel tempore, quo breviter vixit Faustina in Imperio cum viro. Inter numismata, Imperator extat in quadriga triumphans, dextera sceptrum cum aquila, liberos in curru ante se collocatos habet, proprios quidem etiam numi parvulos ex Faustina susceptos, quando sic moris erat, ut prætextati liberi a parentibus in currum triumphalem asumerentur. Non nemo tamen existimat esse filios adopticios Annium Verum, & M. Antoninum, de quibus Spartianus: Mortuo Ælio Vero Cæsare Hadrianus, ingruente tristissima valetudine, adoptavit Arrium Antoninum, qui postea Pius dictus est, sed ea demum lege ut ille sibi duos adoptaret, Annium scilicet Verum

Mus. Cort.

Ee

Ælii

(1) Patin. Thes. numif. pag. 57. & Bonarrot. Medagl. pag. 25. qui Nicomediensium pulcherrimum nummum refert.

(2) Spartian. c. 14. Spanhem. ub. sup. Diss. 7.

(3) In Hadrian. c. 24.

Ælii Veri filium, & M. Antoninum fratris uxoris suæ scilicet filium, qui Aurelius dictus; quod ita factum, ut Antoninus primo adoptatus, L. Verum sibi adoptare sit iussus; ut idem Spartianus: *Ejus* (enim inquit, scilicet Ælii Veri) *filius est Antoninus Verus, qui adoptatus est a Marco. Et Capitolinus. Adoptionis lex huiusmodi data est, ut quemadmodum Antoninus ab Hadriano adoptabatur, ita sibi adoptaret M. Antoninum fratris uxoris suæ filium, & L. Verum, Ælii Veri, qui ab Hadriano adoptatus fuerat, filium, qui postea Verus Antoninus est dictus, ubi legendum videtur: Et iste L. Verum; ex loco ejusdem Capitolini: Amitæ Marciae virum, Antoninum Pium, Hadrianus ea lege in adoptionem legit, ut sibi Marcum Pius adoptaret, ita tamen ut & Marcus sibi L. Commodum adoptaret: ex quibus credi facile potest Antonino, ac Faustinae filios non extitisse.*

Venutus.

INFANTIS CAPUT

IN GEMMA VULGO GRANATA EXCISUM.

TABULA LXXVIII.

ÆPE in Cameis observantur infantium, vel Geniorum capita, sed raro eleganti artificio. Pueri erant in Romanorum deliciis, & fortasse rem nostram attingere videtur Herodianus referens detectum fortuito Commodi crudelem animum in Martiam Concubinam per puerum quendam Philo-

com-

(1) In Vero. cap. 5. (2) In Antonin. Pio cap. 4. (3) In Marco cap. 5.

commodum appellatum, cum ita graphice descripsit: ἦν δὲ καὶ παιδίον πάνυ ἡπύον, τέτων δὲ τῶν γυμνῶν μὲν ἑαδῆτος, χεύσων δὲ καὶ λίθοις πολυτίμοις κεκοσμημένων, οἷς αἰεὶ χαίρουσι Ρωμαίων οἱ Ξυφῶντες: Idest interprete Politiano: *Erat autem Pusio quidam infans adhuc, ex ea nota, qui vestitu cætero nudi, sed auro, gemmisque ornati, solent delictissimo cuique Romanorum esse oblectamento. Ita quoque Svetonius de Augusto loquens: 'Animi laxandi causa, modo piscabatur hamo, modo talis, aut ocellatis nucibus ludebat cum pueris minutis, quos facie, & garullitate amabiles undique conquirebat, præcipue Mauros, & Syros. Nam pumillos, atque distortos, & omnis generis ejusdem, ut ludibria naturæ, malique ominis abhorrebat. Etiam Socratem cum Lamprocle parvulo pueriliter lusisse, memoriæ prodidit Ælianus: 'eundem vero in arundine aliquando equitantem irrisit Alcibiades. 'Mirum sane! Agesilaum Lacedæmoniorum Regem domi cum pueris equitare in arundine memorant Plutarchus, & Ælianus. 'Publii Scipionis Æmiliani, & Caii Lelii, qui conchulis, & calculis lectitandis in lictore Cajetano, & Laurentino in-eumbebant, mentio est apud Valerium Maximum & Alexandrum ab Alexandro. 'Cajum Cæsarem Caligulam nuncupatum pila lusisse, cum puer esset cum Lucio Cæcilio Grammatico meminit Macrobius. 'Quid? si puerulum in deliciis alicujus, vel filium, vel Genium in hac eleganti gemma exalptum cernimus.*

Venutus.

PATE-

- (1) Lib. I. circ. fin.
- (2) In August. c. 83.
- (3) Variar. Histor. lib. xx. cap. 15.
- (4) Valer. Max. lib. 8. cap. 8.
- (5) in Laconic. Apopli.

- (6) Var. Hist. lib. 12. cap. 15.
- (7) Memorab. lib. 8. c. 8.
- (8) Sen. Dier. lib. 3. c. 21.
- (9) Satur. lib. 2. cap. 6.

PATERA AEREA

ETRUSCA.

TABULA LXXIX.

Æc Patera adservatur Cortonæ in locupletissimo Museo Coratio, columnis exornatum Proscenium cernimus, impositoque columnis Jonici ordinis epistyllo, ac Tuscanico parergo, e majoribus foliis composito: Duæ Mulieres serie inter se alloquentes observantur. Insigniora Tragædiarum the-mata, Etruscis maxime nota fuisse reor, Orestis facinora, fatum Andromedæ, Perseum Medusæ interfectorem, Medeam in Jasonem, & in filios neci datos se-vientem, Thirrenos in Delphines a Baccho conversos, aliaque hujusce generis argumenta; in quibus elucubrandis forte Volumnius Tuscarum Tragædiarum scri-ptor magnam nominis celebritatem consecutus est, ut Varro commemorat. In nostro Museo Etrusco, nonnullas Græcorum fabulas in sepulcralibus urnis retuli-mus, in quibus ad Græcorum Mythologiam exculptæ videntur. Sed ut redeam ad Pateram Comicam, seu Tragicam, adnotandi sunt galericuli, quos gerunt mu-lieres in modum pilei Phrygii, qui inde in scenam Romanam cum reliquis ornamentis migrarunt.

Gorius.

ETRUS-

(1) Vid. Cl. Ficoronii librum le Maschere sceniche, e le figure comiche degl'antichi Ro-
mani Tab.xi. editum Romæ anno 1736. cum
Tab.LXXXIV.

ETRUSCA ARULA TRIPES

E X A E R E.

T A B U L A LXXX.

XIMIAM, ac propemodum singularem Ornatissimi Equitis Corazii Arulam exhibemus. De elegantissimo ejus Tuscanico opificio dubitare neminem posse arbitror. Pedes ejus recurvi, qui gryphi simillimi sunt, aliaque inter eos adiecta ornamenta, & folia, quæ adfurgunt ex inferiore coronide, serpens miro artificio absolutus, egregie expressus intermittentibus undique maculis, structura denique ipsa, & ingenium, non aliam quam Etrusci opificis manum perspicue declarant. Suffitibus in honorem illius numinis, cui dedicata erat, adolendis inservisse manifestum est; nam in summo quadratæ mensæ cernitur cratera, odorum capax, qui a sacra facientibus incendi solebant. Quomodo vero sacra odoramenta summis digitis in arula immitti solerent, intelligi potest ex anaglypho marmoreo, quod adfert Fabrettus, in quo fœmina stans ad aram tripodem, Genio sacra facit. In quatuor mensæ angulis prope crateram insident quatuor aviculæ, quæ quum incubare, non vero pedibus insistere videantur, forsitan columbas referre possunt. Altera avicula arulæ fulcro adrepens sursum adscendere nititur. Si columbæ sint, erit, ut arbitror, consensaneum suspicari hanc arulam VENERI GENETRICI sacram fuisse, quam designant eadem sacra aves, secundæ generationis indices. Sed quid cum Venere serpens

Mus. Cort.

F f

colu-

(1) Inscr. antiq. cap. 5. p. 360. num. XII. (2) Vid. Ælian. de animal. lib. IV. c. 2.

columellæ , seu fulcro ejusdem arulæ circumvolutus ? Nusquam me legere memini, serpentem Veneri facrum esse ; quamvis non negem id fieri potuisse . Huic difficultati consuli potest, si non columbas, esse dicamus, quas haud difficulter repræsentant, uti me monuit idem splendidissimus Eques Coratius . Quæ cum ita sint, ÆSCULAPIO potius adsignandum videtur hoc donarium ; nam Serpens vigilantissimum animal in ejus tutela est ; eique multis de causis tribuitur, uti in Museo Etrusco adnotavimus .¹ Cornix vero Æsculapio adscribitur ; quia animal longæuum, quodque hominum quatuor ætates superat : Eaque de causa habitum ab Etruscis optimæ valetudinis symbolum , atque ÆSCULAPIO dignum . Hanc avem manu præfert idem Æsculapius, ut ostendit antiqua gemma penes Fabrettum de Columna Trajani disferentem pag.211. quam etiam gemmam illustrat Æliani auctoritate . Eandem avem pro symbolo datam quoque Hygiæ nuper observavi in numismate maximi moduli, quod extat in Museo Mediceo .

Gorius.

HA.

(1) Tab. xxxviii. Musei Etrusci.

HASTA MILITARIS

EX AERE.

TABULA LXXXI.

ANC æneam præclarissimam manum, in-
signe munus Marchionis Alexandri Gre-
gorii Capponi, dum Academiæ Lucu-
mo, seu Princeps extaret, viriculo æreo
incidi curavimus, non ut eleganti forma
præditam, cum ævo sequiori judicetur,

quantumvis armillis, anulisque quampluribus ornata,
sed veluti eximiæ raritatis. Ex elatis, acutisque ungui-
bus, atque ex foramine, in quo hasta infixæ erat ad
militum arma referenda duximus: In Legionum insi-
gnibus, quæ observantur in numismatibus, & in ana-
glyphis marmoreis manus hastis infixas cernimus, quæ
Cohortium, & Manipulorum erant insignia. A scæni
manipulo prius nomen traxit in militaribus hastis im-
posito, unde Græci manipulos *σπεῖρα* dixerunt, postea
in æreas manus verterunt. Manipuli in militia Roma-
na diutissime manserunt, sed labante Imperio mutavit,
& Centurias pro manipulis habere cæperunt. Cete-
rum non solum pro Manipulorum, & Centuriarum in-
signibus manus æneæ in usu erant, sed ad hostes arcen-
dos & inserviebant, sicuti ex nostris elatis ungulis di-
gnosci potest. Immo non solum in Romana terrestri
militia manus ferreæ in usu fuerunt, sed & in maritima,
sicuti ex Xiphilino percepi dum Actiacam pugnam in
Augusti vita describit, inquit: *Antoniani Cæsaria-*
nos

(1) Vñ. Nummogr. præcip. in Numm. M.
Ant.

(2) Vid. Arcum Sept. Sever. in Foro Boario,
aliosque.

(3) To. 2. p. 73. ex vers. Xilandri Lugd. 1559.

nos ad hunc modum celeriter contra se venientes percutiebant crebris lapidibus; telisque in eos coniectis; quod si accessissent propius, manus ferreas injiciebant, quæ si opportune cecidissent, ipsi superiores erant, sin minus submergebantur.

Venutus.

TRICLINIUM ETRUSCUM

IN URNA FICTILI.

TABULA LXXXII.

TRICLINIA veterum Etruscorum pretiosis auleis, stragulis, lectis pulvinisque ornatissima, festis encarpis, e lana pulcherrimi coloris compositis, unguentisque delibutis coronata, splendide, ac magnifice instructa fuisse, ex allatis Etrusco sepulcro, aliisque monumentis apud Dempsterum facile intelligere possumus. Id etiam diserte testatur Athenæus, qui memorat apud Tuscos bis quotidie sumtuosas mensas parari solitas, ornatas stragulis florido colore tinctis, & omnifariis ex argento poculis, ac magno fervorum numero, qui decoris, pretiosisque vestibus induti convivantibus Dominis adsistebant. Præter servos fercula ministrantes (nam ex mensa cibum cepisse Etruscos, non constat ex antiquis sculpturis: hincque licet arguere, eos voluptuosissimos, ac delicatissimos fuisse) aderant etiam Pocillatores, quorum imagines alibi prolati sumus: aderant Saltatores, & Psaltriæ, Comædi, Mimi, Histriones, Citharædi, & Citha-

(1) Deipnosophyst. lib. 4. cap. 13.

Citharistriae, Symphoniaci, & Poetae aderant, qui carmina, improvise entusiastico furore concepta, qua laude semper Etrusci floruerunt, extantque etiam apud Homerum in Demadoco, & apud Virgilium in Jopa illustra exempla, acroamatibus convivas mirifice exhilarabant.

Gorius.

URNA ETRUSCA

FICTILIS.

TABULA LXXXIII.

ON tantum lampades, tædas, & faces, aliquando duplices, quibus noxios homines urant, puniantve, Etrusci Furiis tribuere: verum etiam contos, hastas, scures, malleos, & gladios, ut videre est in adlatis apud Dempsterum monumentis.

Furiam tenentem harpen, sculptam vides in cineraria urnula Etrusca nuptiis adstantem, quæ ante januam domus, Etruscorum more, celebrantur. Hæc primum edita est apud Dempsterum, sed in multis pictorem errasse, conferentibus patet. Hanc rursus accuratissime delineatam ad me misit V. Cl. Philippus de Venu-
tis Patricius Cortonensis, modo Academiae Regiæ Burdigalensis Bibliothecarius, Etruscorum Academiae decus eximium, penes quem hodie extat. Bonarrotius in id inclinat animum, ut credat, mulierem, sive puellam alatam in hac fictili Urna expressam, in læva ad-

Mus. Cort.

G g

stantem

(1) Tab. 21. n. 1. 25. 44. 1. 2. Lib. 2. n. 52. 53. 1. 2. item 84. 1. 5. 6. & 86.

(2) Id. Tab. 84. n. 1.

(3) Ad Monum. ad Dempst. §. 34. pag. 64.

stantem juxta sponfam, esse posse *Discordiam*, inter Infernalium numina ab Hesiodo enumeratam, quæ demissum tenet gladium, vagina nudum: juvenem pariter alatum, qui ad dexteram juxta sponsum sculptus est, caput habentem ferina pelle contactum, & malleus manubrio innixum, arbitratur esse Genium, forsitan zelotypiæ præsidem. Hic Deus, uti jam alias observavi facile referre potest *Picumnum*, vel *Pilumnium*, cum viri, tum uxoris Genium; hos enim Varrō, apud Nonium Marcellum, vocat *Deos Conjugales*, quibus in Ædibus lectus sternebatur. Iidem etiam Dii vitæ præsides, & custodes habiti sunt: qui, ne Mars Silvanus in domum irreperet, & ut opinabatur, pueros recenter natos vexaret, ad tutelam domus, ante fores statuebantur, erantque tres, uti alias diximus: quorum primus limen securi, alter pilo feriebat, tertius vero scopis everrebat. Deus Silvanus prohibebatur intrare, quia neque arbores ceduntur, ac putantur sine ferro, neque far conficitur sine pilo, neque fruges coacervantur sine scopis. Ab his autem tribus rebus tres nuncupatos Deos *Intercidonem* a securis intercisione, *Pilumnium* a pilo, *Deverram* a scopis, quibus Deis custodiis contra vim Dei Silvani fata consecrantur.

Gorius.

LUCER-

LUCERNA CHRISTIANORUM

FICTILIS.

TABULA LXXXIV.

RÆCLARISSIMÆ hujus lucernæ schema vidimus etiam Romæ in Museo Collegii Romani PP. Soc. Jesu, quampluribus, singularibusque monumentis referto, curante Cl. atque Eruditissimo P. Contuccio ejusdem Musei Præside, & Acad. nostræ socio. Monogramma in nostra Lucerna unionibus per globulis expressis ornatur, in circuitu vero capita XII. Apostolorum. Sæpe in veterum Christianorum Musivis Christus cernitur suis circumdatus Apostolis, sed hoc in alia non vidimus lucerna. Apud Equitem Hieronymum Odam Amicum nostrum Acad. socium Eruditorum damno paucis ab hinc annis fato functum, vitreum vidimus fragmentum veterum Christianorum, in quo Jesus Christus juvenili vultu in medio est positus, in circulo vero XII. Apostolorum effigies indutæ pallio cum Epigraphe PETRVS . CVM . TVIS . OMNES . ELARES . PIE . ZESES . quod legitur: *Pctrus cum tuis omnibus hilaris pie Zeses*: adnotandum quoque est, Petri nomen adpositum fuisse circa primam in ordine effigiem, ad innuendum non tantum nomen possessoris vitrei cyati, sed XII. etiam Apostolos ex hoc innuit, fuisse in vase insculptos. Nostra lucerna pro Christi vultu ejus habet Monogramma ornatissimum, ex quo antiquiorem eam puto vitreo vasculo. Ex Christi nomine in lucerna adposito in mentem subeunt

(1) Vid. Ciamp. Mon. vet. Eccl. nov. edit. Arringh. Tom. 2. lib. 8. p. 549. edit. Bottar. p. 56.

Bonarr. de vetr. de Cimit. tav. 9. tav. 20. fig. 3.
(2) Gor. in Præfat. ad Poem. Sannaz.

fubeunt ea, quæ idem met Jesus Christus dixit: *'Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ: Inde Zacharias Propheta vocavit eum Orientem: 'Ecce enim ego adducam servum meum Orientem: Ceterum dictus quam sapissime fuit Lumen, 'Lux vera, 'Lux magna, 'semperpiterna lux, 'Sol Justitiæ.'* Apostoli quoque ab ipso Legislatore Jesu Christo eodem modo nuncupati fuerunt: *Vos estis lux mundi;*⁸ Fideles vero ut habemus in D. Pauli epistolis *fili lucis* dicebantur:⁹ *Omnes autem vos filii lucis,* & alibi. Denum finem imponam cum verbis ipsius Gentium Doctoris:¹⁰ *Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi Jesu.*

In his lucernis, quæ partim fictiles, partim æneæ in cemeteriis reperiuntur Christiana Symbola nonnulla reperiuntur, puta Columba, aut Monogramma Christi. Harum icones plerique ediderunt, quas si oculis perlustrare cupis, adi Bosium, Arringhium, Bellorum, Licetum, Causeum, Passerinum, aliosque qui de veterum Lucernis scripsere.

Venutus.

CHRI.

(1) S. Jo. cap.8. v.12. & cap.1. v.4.

(2) Cap.3. 8. & cap.6. 12.

(3) Luc. cap.2. v.72.

(4) Cap.1. v.4. & seq.

(5) Cap.9. v.2.

(6) Cap.4. v.13. & seq.

(7) Cap.LX. v.19. & 20.

(8) Cap.4. v.12.

(9) Cap.1. v.10. S. Matth. cap.5. v.5.

(10) Ad Thessalonic. cap.5. v.5.

T A B U L A L X X X V.

Mus. Cort.

Hh

batur-

(5) Fabret. & Boldett. offer. sopr. i Cimit.

lib.1.cap.14. pag.58.

(6) Loc. cit. Viſor. de Monogramm. Chr.

aliifq.oper.

baturque Sybillæ Erithrææ, propterea quod initiales ver-
suum litteræ collectæ hujusmodi voces forment ΙΗΣΟΥΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ. ΘΕΟΥ. ΥΙΟΣ. ΣΟΘΗΡ, *Jesus Christus Dei Filius*
Salvator, rursus harum initialibus componitur voca-
bulum ΙΧΘΥΣ, hoc est piscis, ut paulo ante diximus.

Quo ad vitem pro corona in lucerna adpositam,
omnibus notum est, proprium esse Christianorum sche-
ma, alludens ad illa Christi verba: *Ego sum vitis*
vera, vos vero palmites. In quadam Aquilejensi ve-
teri pictura, inter cætera, conspicitur Christus cruci
adfixus variis circumdatus vitis palmitibus.¹

In lucernæ averſa parte Crux gemmis ornata cer-
nitur, quod & vidimus in altera Musei Victorii.²
Crucem auro, & pretiosis lapillis contextam a Con-
stantino Magno in penetralibus Domus Augustæ po-
sitam, memorat Eusebius in vita ejusdem Imperatoris,
& eam pariter gemmis ornatam ceteri Augusti in
nummis aureis, atque argenteis persæpe cudebant.

Crucis signum in gemmis, & anulis Christianis
olim insculptum fuisse etiam cernimus; de quo vetustis-
simo more unum tantum Eusebii locum hic adferam. Is
ergo Lib.vi. Demonstrationis Evangelicæ, ut ostendat
prophetias de Christi adventu, & ejus morte jam pridem
adimpletas, Christianos in anulis pro symbolo *salutare*
signum, idest *Crucem* gestare tradit. Denique, inquit,
post omnia hæc quis inspiciens omnes quoscunque in
Christi fidem venerunt SALVTARI SIGNO PRO ANVLI NOTA VTEN-
TES *non merito obstupeſcat si audiat tanto ante ipsum*
Dominum dixisse: Et venient, & videbunt gloriam
meam, & relinquam in eis signum.

Venutus.

IN-

(1) Bartoli delle Antich. d'Aquileja in col.
oper.

(2) Num. ær. vet. Christ. pag.40.

I N D E X

R E R U M N O T A B I L I U M .

A

A Braxæ Gnosticorum gemmæ, quomodo insculptæ .	Pag. 52. 54
Achillis concordia cum Agamemnone	71
— interitus .	72
Æneæ cum Cerbero congressus .	48
Ægeria nimpha, & Fons .	102
Agrippinæ minoris ambitio .	105
Ajaxis virtus .	73
Alexandri M. imaginum virtus .	92
Anculi, & Anculæ, quæ .	22
Antonini Pii Imp. genus .	109
Antinoi mors qualis fuerit .	107
— sub variis numinibus cultus .	108
— nummi ejus honore percussi .	109
Amor ludens cum Ganimede .	37
Amazones, quæ .	65
Aquila Jovis affecta .	32
Ara Etrusca .	113
Arati Poetæ nummus .	99
Aruspex Etruscus .	92

B

B Acchus barbatus .	12
— a Musis educatus .	45
— & a Nimphis .	16
— Ejus Statua Athenis .	16
— Templum Cortonæ .	12
— Cornua .	13
— Tauriformis .	16
— Inter Deos consentes .	16
— cum vultu ridenti .	14
Bacchantium vestes .	17
— vestes sericæ .	81
— vestem gerebant talarem .	82
— Festivitates .	73
Boni Eventus Templum .	61
— Ejus effigies in nummis .	16

C

C Alathus Serapidis quid significat .	Pag. 29
Cham an idem sit & Jupiter .	30
Cerberus .	42
Ceres Dea Terrestris .	40
Cereris Eleusinia .	73
— Sacerdos .	90
Chimeræ descriptio .	66
Ciconia in gemmis, & nummis quid .	62
Columbæ Veneri Sacræ .	113
Cornix Æsculapio Sacra .	113
Cortona inter XII. Etruriæ Urbes .	1
— Thyreniæ Metropol. In Præfat.	
Corvus .	35
Cycni qualitates .	39

D

D Ea Cœlestis .	32
— Apud Carthaginem culta .	33
Dedali opera .	67
Delphinum Amoris signum .	39
— eorum Descriptio .	56
Diomedis virtus .	74
Dioscuri fratres .	68

E

E Truscorum magnificentia in Ædificiis .	4
— Tragediæ nonnullæ .	112

F

F Abulinus Deus Infantium .	20
Faustinae minoris genus .	109
Faustulus .	75

Fauni,

Fauni, qui.	Pag. 15
Ficus Ruminalis.	75
— Navia.	76
Fides Militaris.	70
Formica Solis symbolum.	40
Fortuna.	55
— ejus Tempia Romæ.	57
— Bona, & Mala.	16
— ejus potentia.	58
— Una ex Parcis.	80
— ejus Ara.	59
Fulmina quomodo insculpta.	9
— Marti tribuuntur.	44

G

G Alea cur tribuatur Mercurio.	44
G Genii velut angues efficti.	19
Gnosticorum Doctrina.	53
Gryphus animal Etruscorum.	26

H

H Adriani Imp: Amor.	108
H Halesus, qui.	25
Hasta Militaris Romana.	115
Hercules Cerberum domans.	47
— Dissidia cum Apolline.	48
— Leonem domans.	49
Hyæna animal ferocissimum.	80
Hygia Æsculapii filia.	109

I

I Acultores Africani.	27
I Jao, quid significet.	52
I Icarî fuga.	67
I JESU CHRISTI nomen Græcum.	121
I Julia Titi Imp. filia.	106
I Juno Feronia.	10
— Hera, Cupra, Sispita.	16
— Cinxia.	20
I Juppiter Summanus.	9
— Anxur.	16
— Ammon.	30
— Milichius, Icelius.	31

L

L Abyrînthi Cretensis descriptio.	67
L Lallus Deus Infantium.	20
L Liber, & Bacchus pro Noacho, & Christo habiti.	17
L Leo Nemæus.	49
— Signum cœleste.	16
— Solis symbolum.	50
— ejus qualitates.	27
L Leontica, quæ.	28
L Lupa Romuli nutrix.	75

M

M Anus Manipulorum insigne.	115
M — ferreæ, quæ.	116
M Mars dictus etiam Terror.	43
— Belli fulmen.	44
M Marſya Flumen, Urbs, Faunus.	34
M Meander fluviuſ.	34
M Medusæ caput.	66
M Mercurius eloquentiæ Deus.	71. 96
— Pacis, & Veneris auctor.	96
— Ejus hasta.	41
M Mimi Etrusci, qui.	26
M Mitra Muliebris, quæ.	84
M Mensæ Etruscæ descriptio.	116
M Modius, quid sit.	93

N

N Ero Marſyam in anulo gerebat.	34
N — ejus sævitia.	105
N Numa Pompilius.	101
— Sacerdotes instituit.	102
— Ejus leges.	105

O

O Officia fervorum Etruscorum.	116
O Ovidii Nasonis effigies.	103
O — Exilio quare ab Augusto multatus.	16
O — Ejus sepulcrum ubi repertum.	108

Papi-

P

P Apilio Animæ symbolum. Pag. 51	
Pateræ etiam apud Etruscos. 112	
Penula cucullata, quæ. 91	
Picus avis Martia. 78	
Pietas quomodo efficta. 61	
— Ejus Templâ. 92	
Piscis in anulis Christianorum. 121	
Priapus hortorum Deus. 92	
— Idem ac Sol, Vertumnus, Silvanus. 23	
— Ejus virtutes. 23	
— Vinearum custos. 24	
Providentia. 51. 53	
Ptolemæi Soteris nummi. 100	
Pueri in Gemmis frequentes. 100	
— In deliciis Romanorum. 111	
Pusiones, qui. 123	

R

R Omuli cultus. 77	
Romæ Templâ, quæ. 79	
Romanorum licentia. 113	

S

S Acrificium M. Aur. Imp. 87	
Sacerdos Cereris. 90	
— Rusticus. 91	
— Rusticus Priapi. 27	
Saltatio Pantomimica. 86	
Saltatores Mimici. 85	

Salus Æsculapii filia. Pag. 88	
— eius Sacrificium. 29	
Satyri, qui. 15	
Serapidis cultus. 94	
Servi Etrusci, & eorum officia. 116	
— Eorum Deus. 21	
Serpens Hygiæ, & Æsculapii. 117	
Sepulcri Etrusci descriptio. 4	
Sol Justitiæ Christus. 118	
Solonis imago, leges, ætas. 97. 98	
Stellæ Dioscurorum. 69	
Suffimenta, quomodo adhibita. 113	

T

T Estudo cur tribuatur Mercurio. 42	
Triclinium Etruscum. 48	
Tripod Delphicus. 116	

V

V ertumni Templâ Romæ. 46	
Venus Marcia. 18	
— Morphus. ibid.	
Veneris pomum. 38	
Victoriæ habitus. 64	
Vindemia, quomodo fiebat. 15	
Vindemialia Festa. 16	
Vitis Christianorum Symbolum. 122	

X

X Enoclea Phæbi Sacerdos. 49	
-------------------------------------	--

F I N I S.

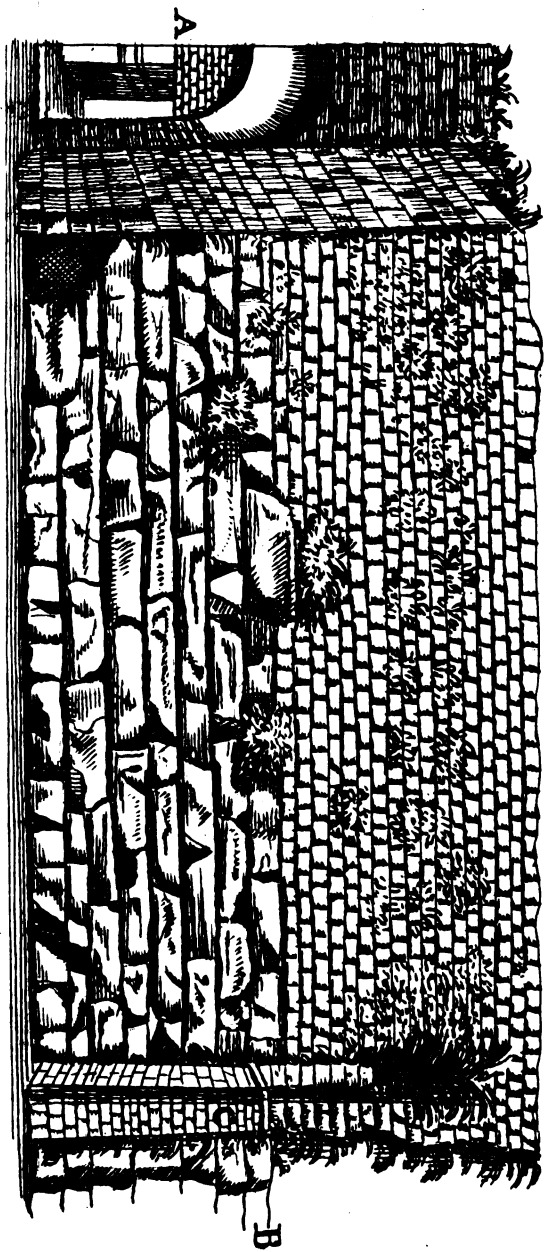
VILLE DE LYON
Bibliothèque du Palais des Arts

Errata sic corrigito.

Pag. 3. lin. 1. & alib. equant;

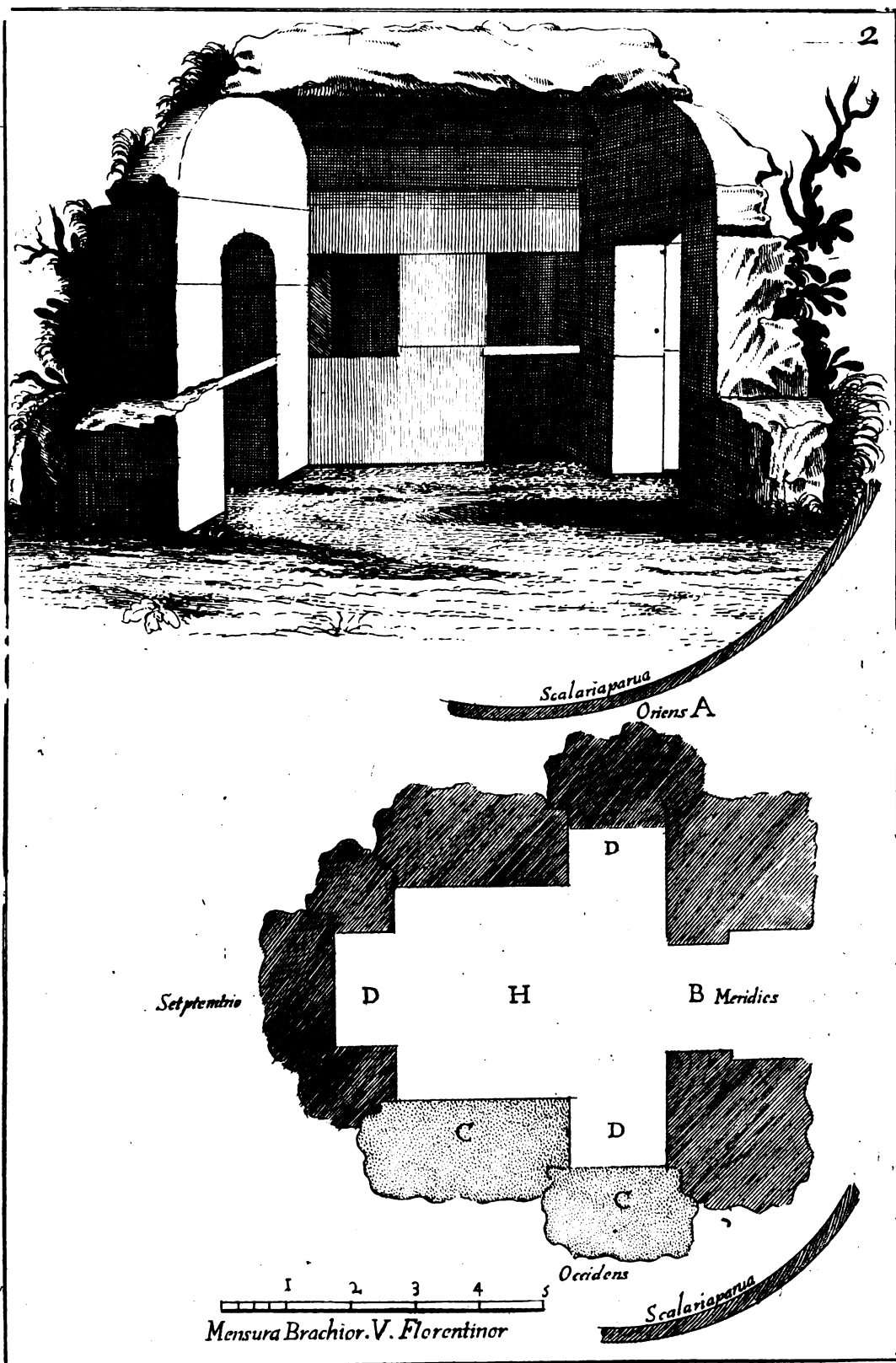
4.	15. ingenii,	æquant.
5.	9. longitudine,	ingenium.
16.	13. noni,	longitudinem.
22.	15. ministrare,	non.
24.	12. cultum,	ministrare.
25.	3. vestis hæc,	cultus.
16.	19. insculptum,	vestem hanc.
27.	13. Leonem proflientem insignitum,	insculptam.
28.	22. Gryphis,	Leo profliens insignitus.
32.	20. Nummis,	Gryphi.
35.	6. ramum,	Numinis.
39.	22. Lesbidas,	ramus.
41.	14. virga,	Lesbida.
42.	23. depas centes,	virgam.
56.	25. statuebant,	depas centem.
61.	27. observandum rarissimum nummum,	statuebantur.
62.	15. instrumentum,	observandus rarissimus nummus.
63.	10. filium,	instrumento.
63.	23. ipsa,	filius.
		ipsam.

VRBIS CORTONAE ETRVSCA MOENIA

Mensura Brach. Florentinor. X.

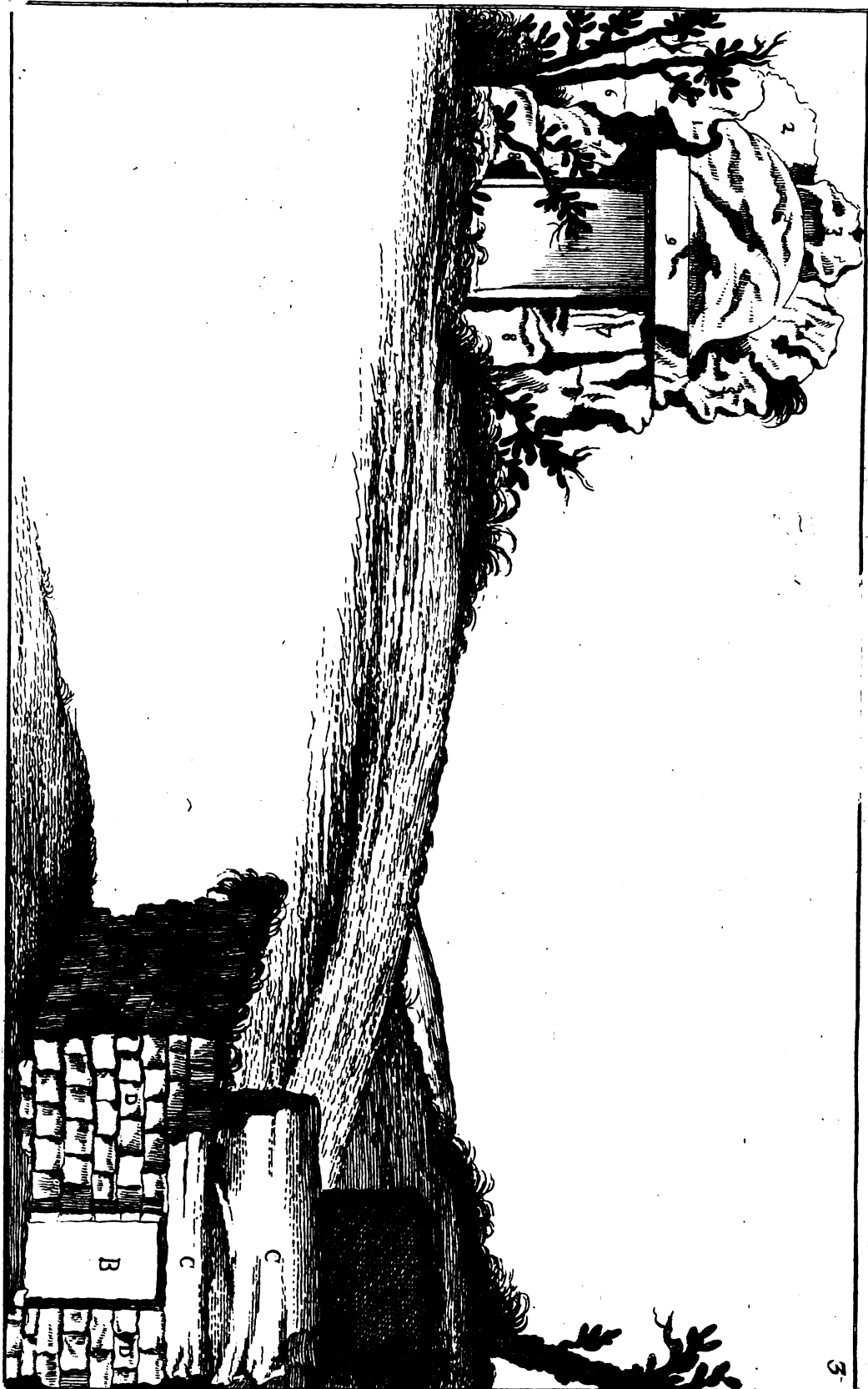
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

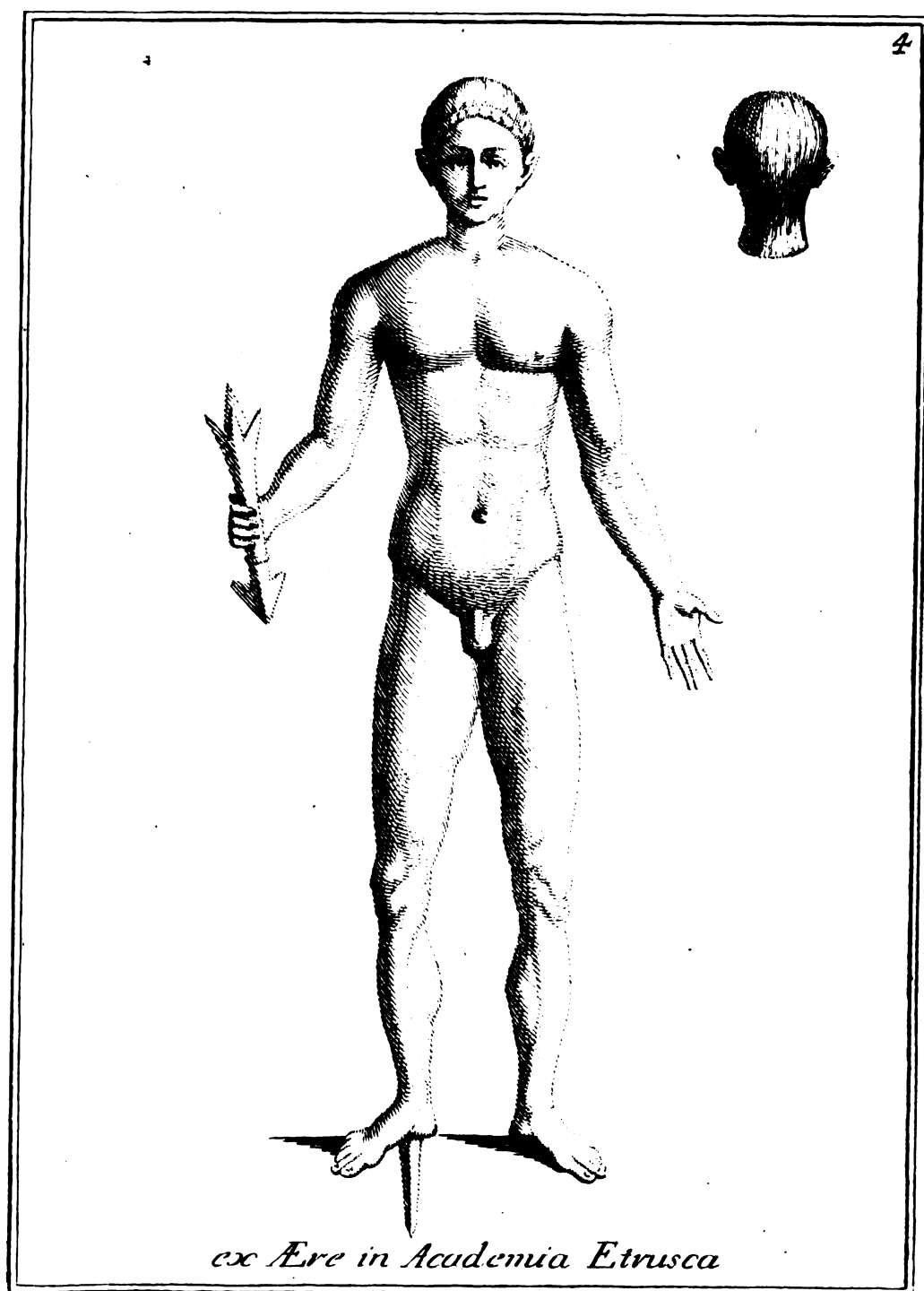
SEPVLCRIVM ETRVSCI CORTON PARS INTERNA EX MAGNIS LAPIDIB
CONSTRVCTA.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

EVUSD. SEPULCRI PARS. EXTERNA ET. LATERALIS.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

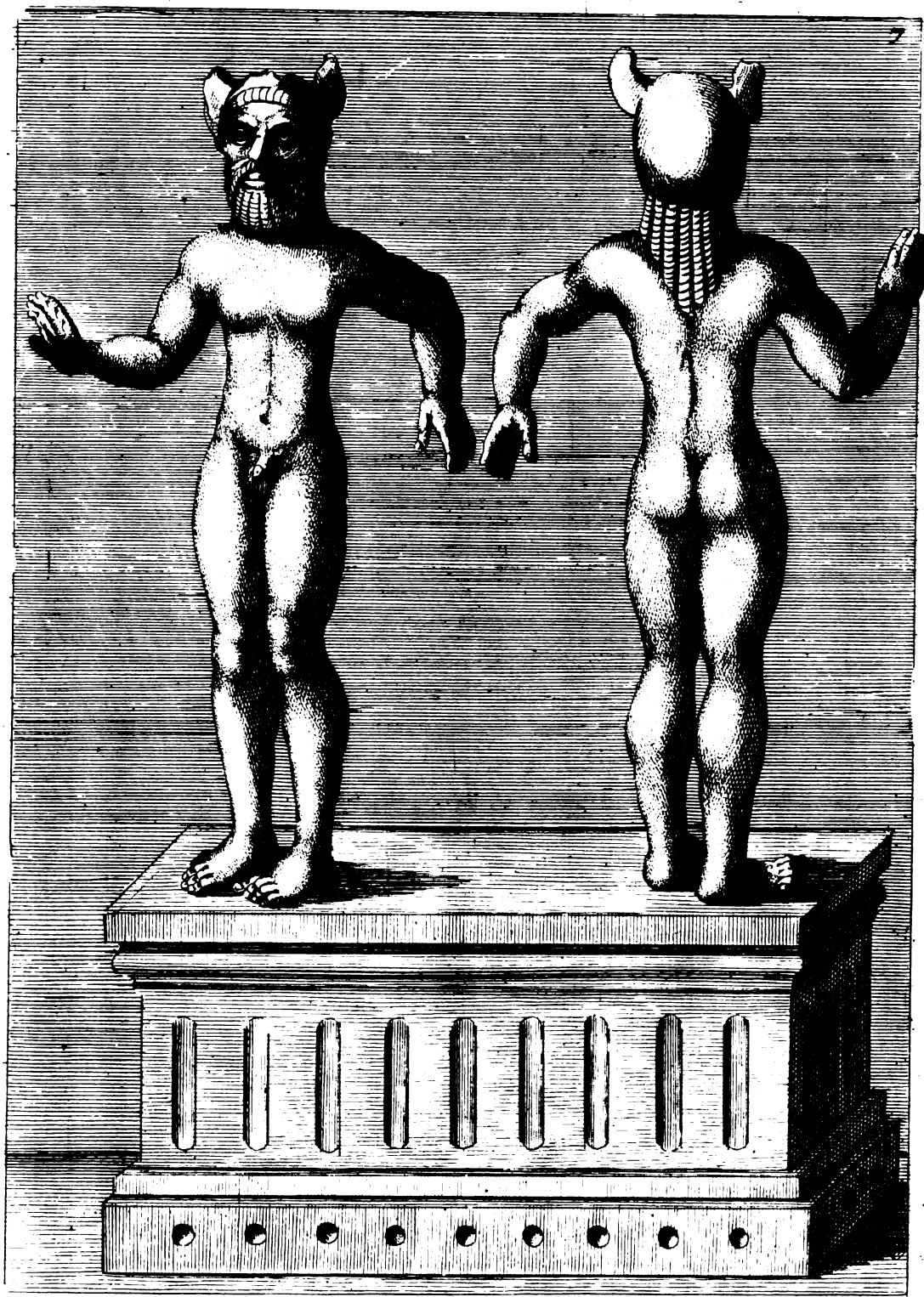
IDOLVM.ETRVS CVM. EX. AER. IN. MVSEO. CORATIO

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

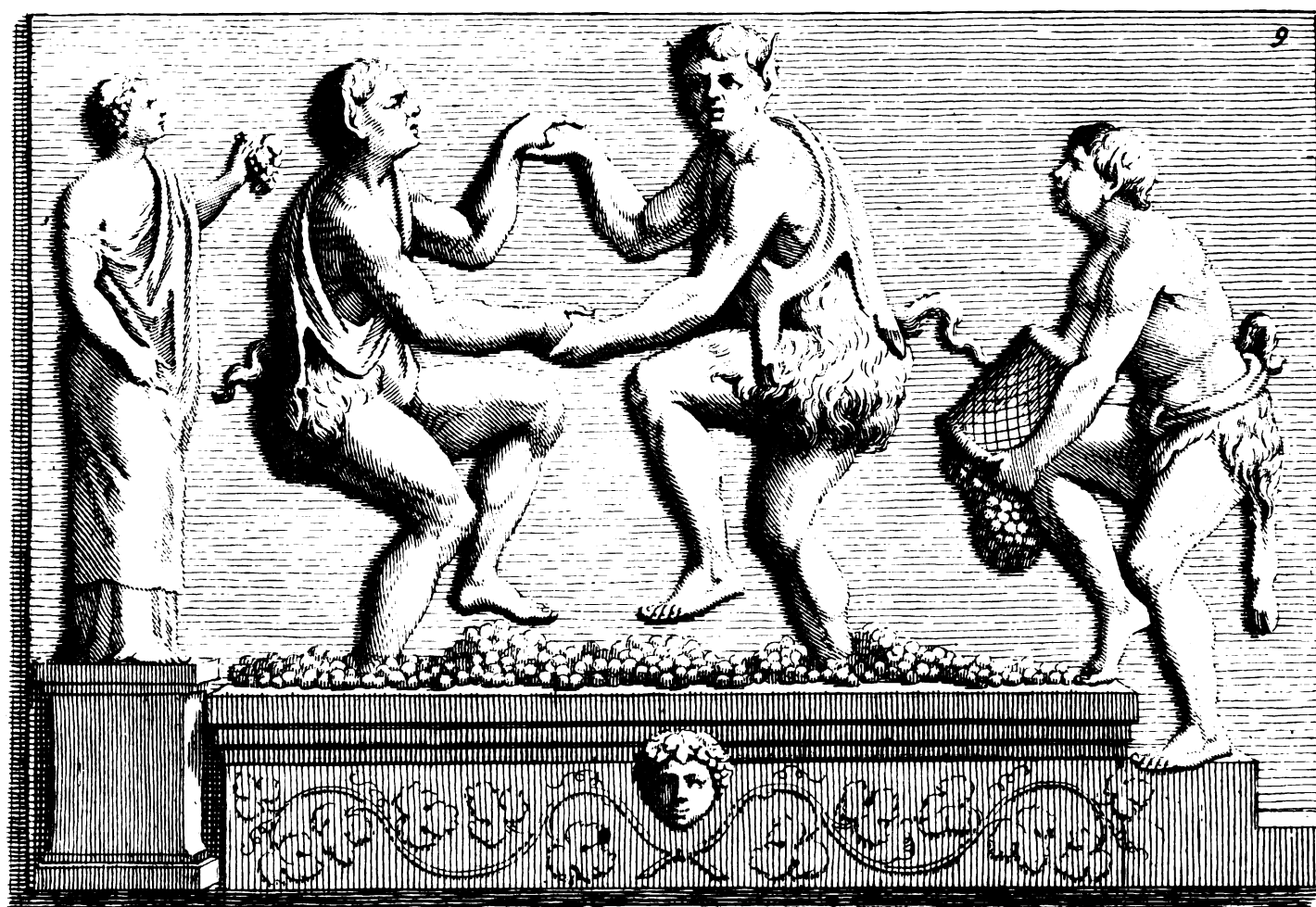
IUNONIS·ICVNCVLA·EXAERE·IN·MVSEO·CORATIO

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

BACCHVNS. ETRVSC. DEVS. EX. AERE. APVD. E Q.
GALEOTTVM. CORAZZI. CORTON.

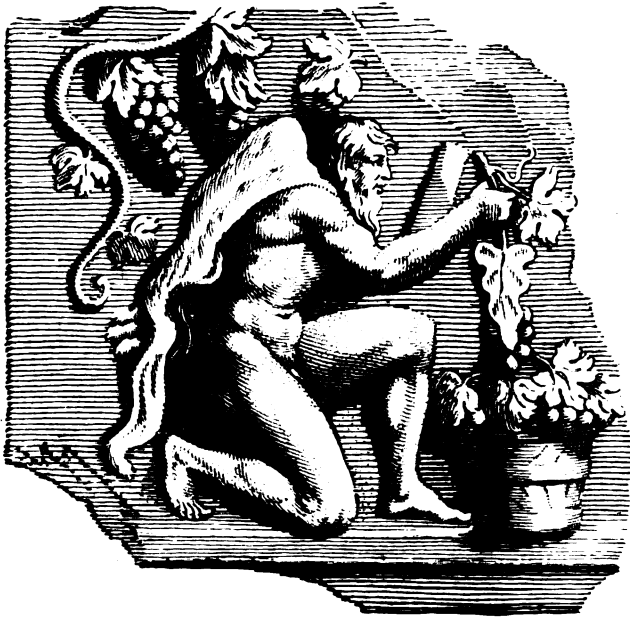
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Cortona ex marmore apud nobiles de Venutijs

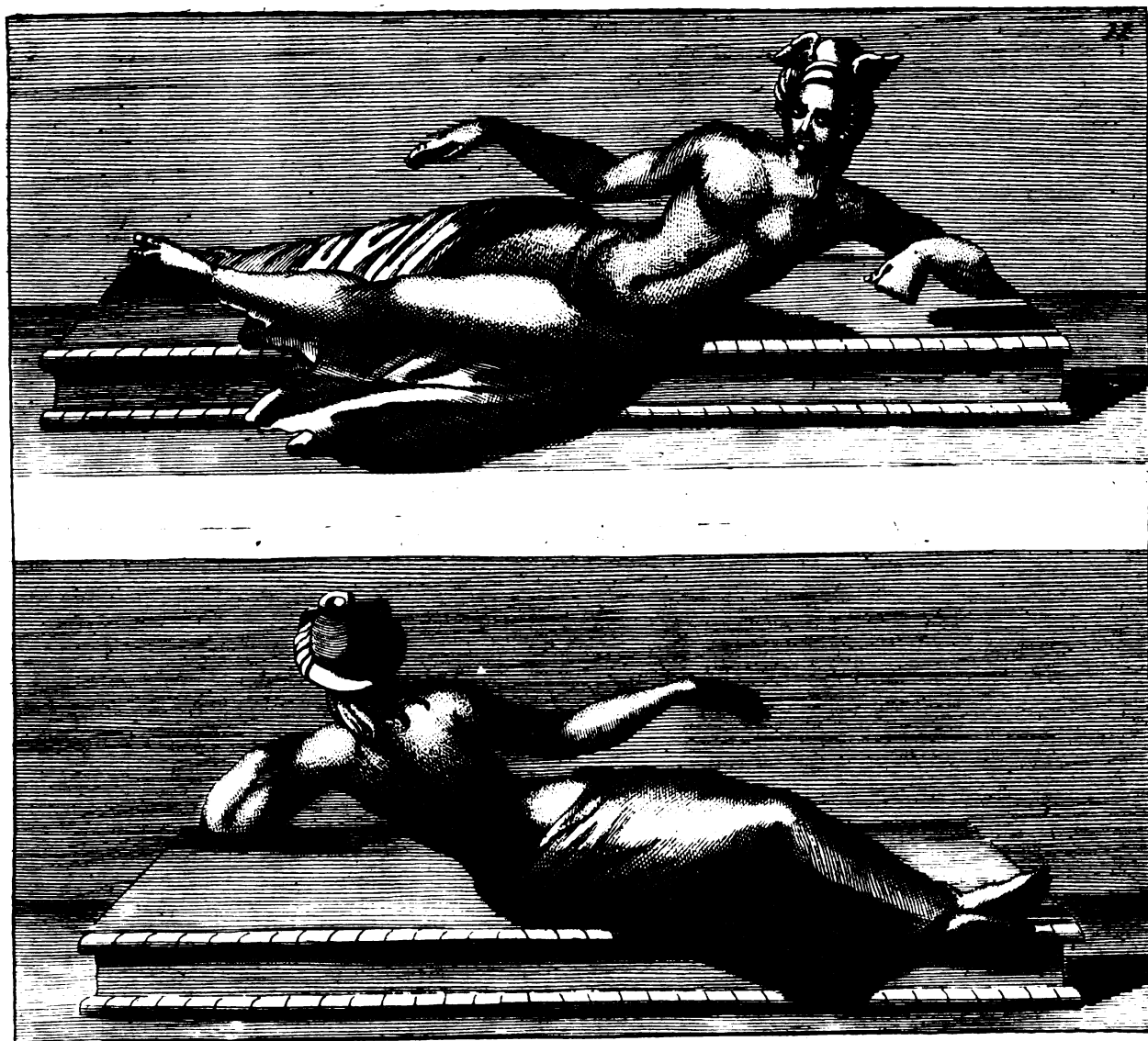
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

BACCHANS

Fragmentum fictile
In Museo Marchionum de Venutis

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VENVS. ETRVSCA. EX. AERE. IN. MVSEO. CORATIO.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

DEA·ETRVSCORVM·IGNOTA·EX·AERE·IN·MVSEO·CORATIO

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Idola Etrusca

13

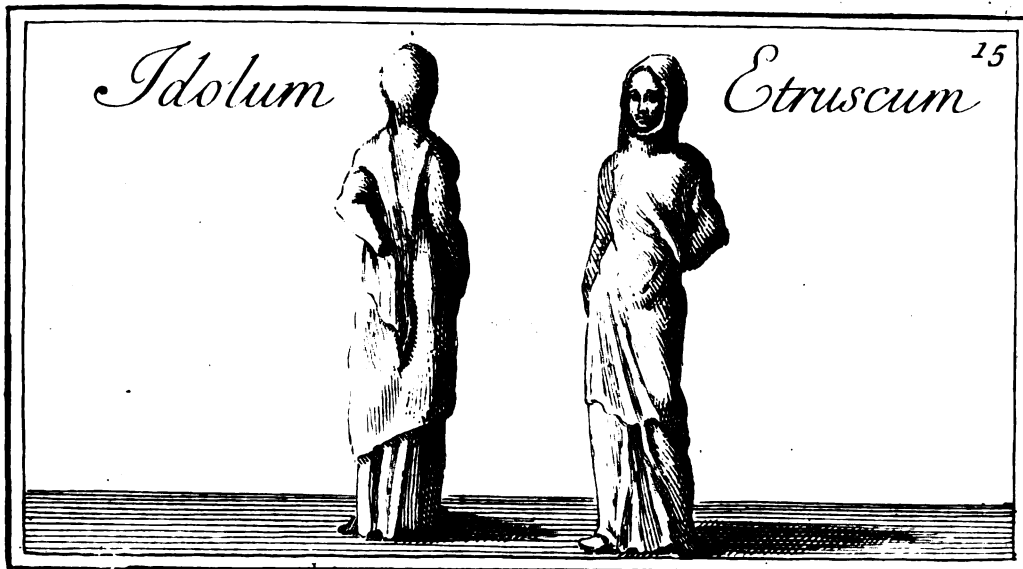
Ex. Aere in Academia Etrusca

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

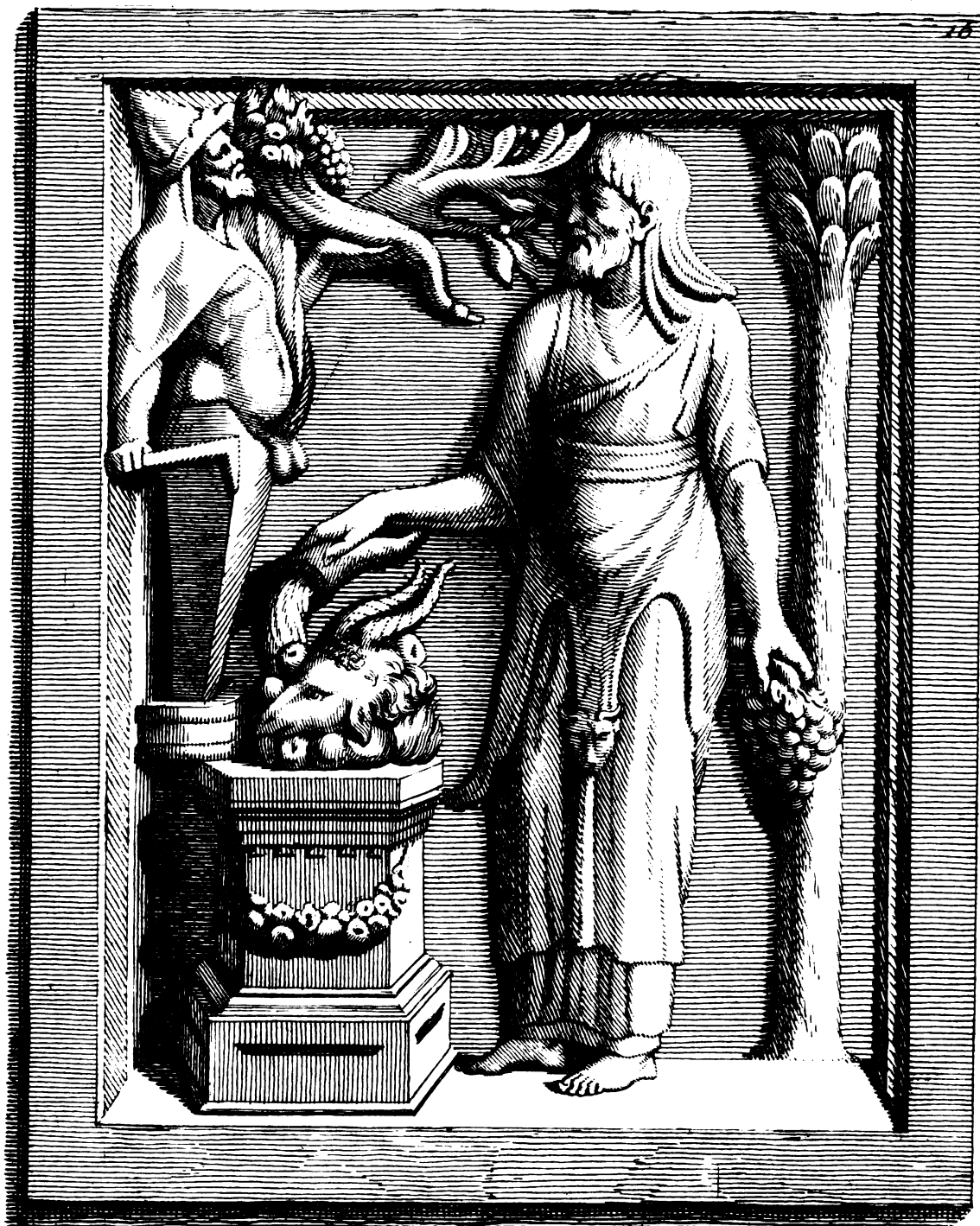
Ex Aere in. Academia Etrusca

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

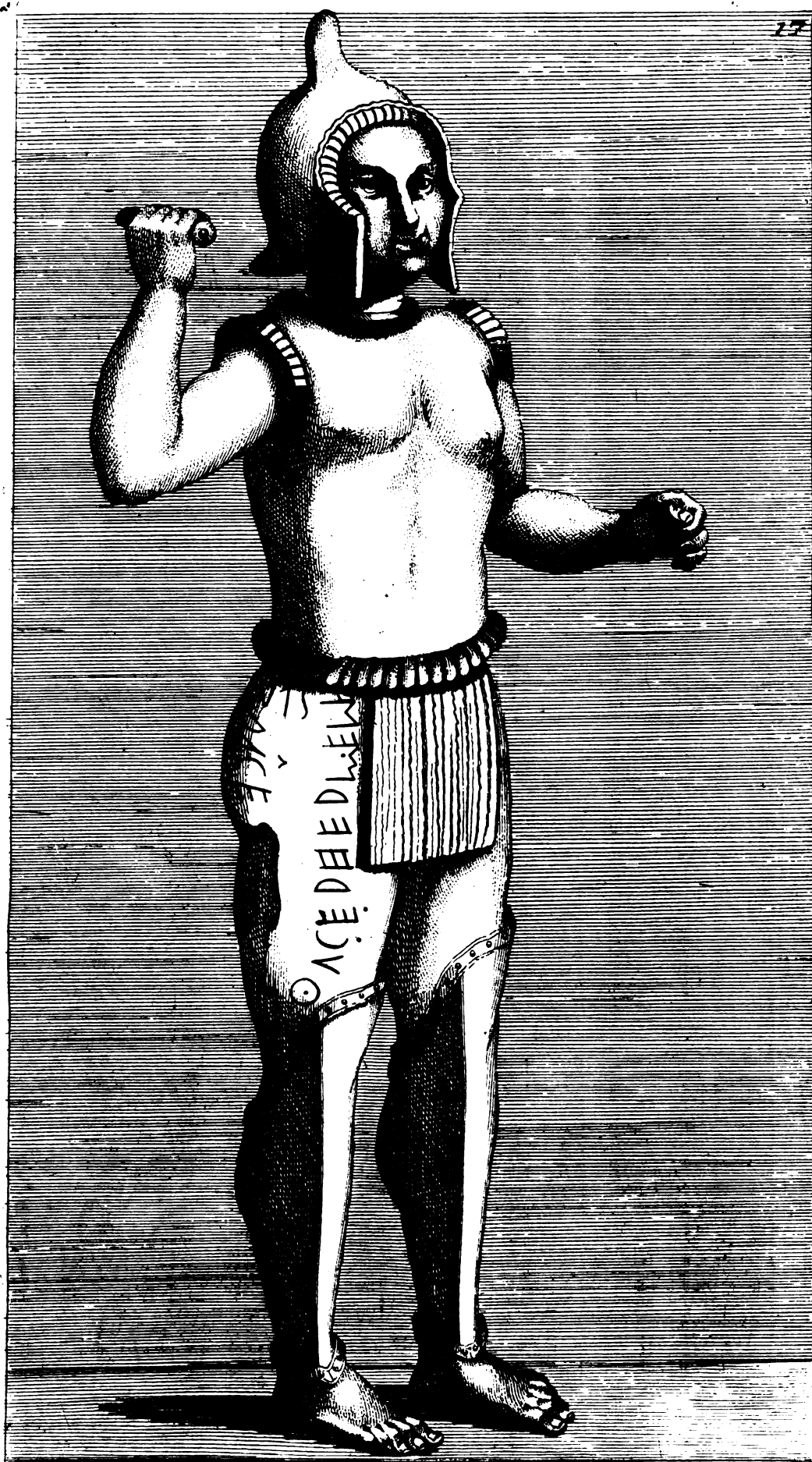
Ex Aere in Academia Etrusca

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

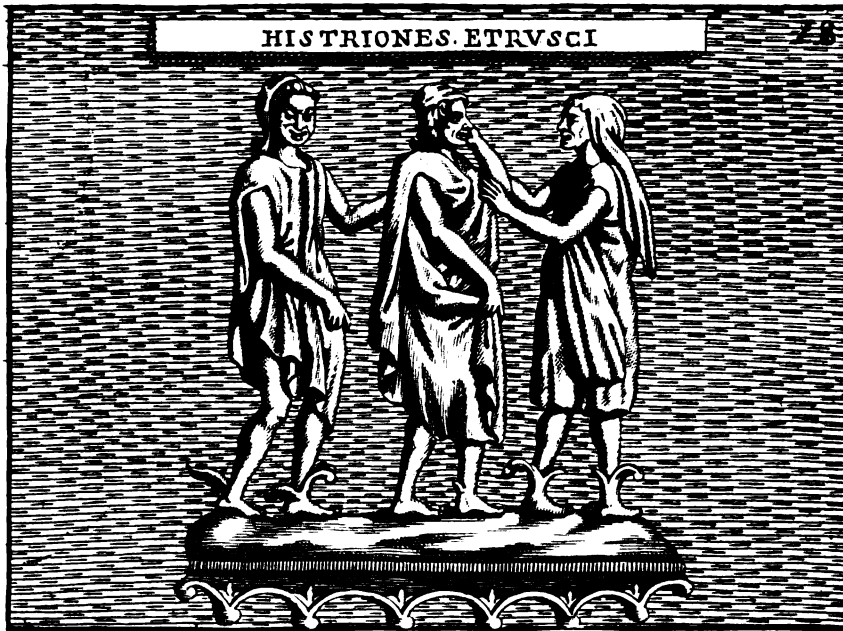
*Cortona ex museo Marchionum de Venutis
ex marmore*

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

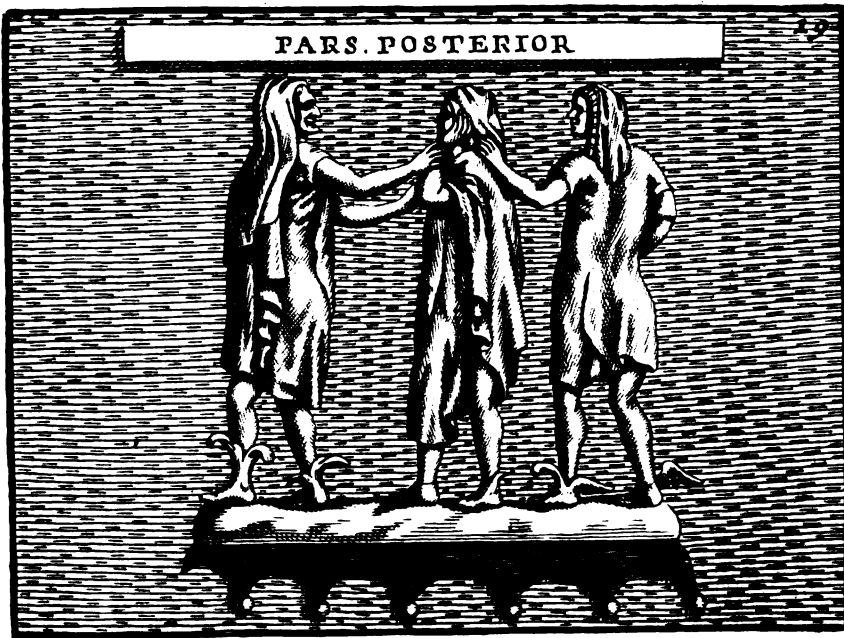
MILES. ETRVSCVS. EX. AERE APVD. EQVIT. CORATIVM

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Ex aere in Museo Cor.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

In eodem Museo

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Scala di Braccio Cort. ⁵²

Anaglyphum Aegyptiacum ex Marmore apud March. de Venutis

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

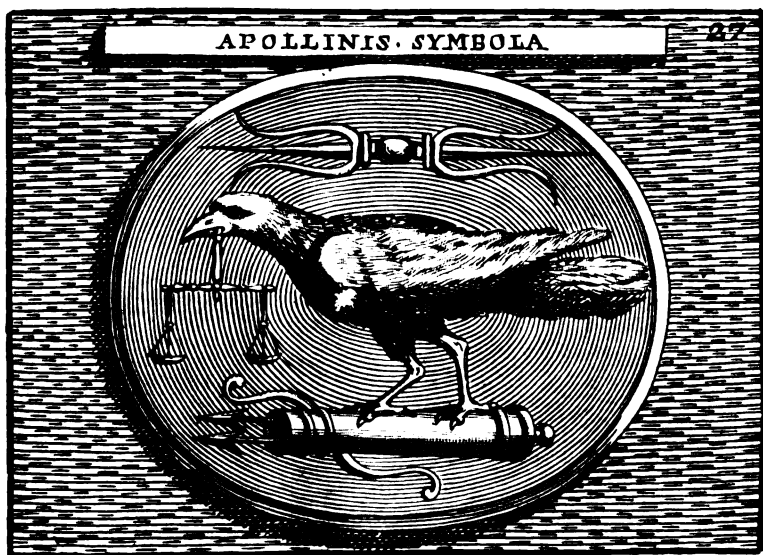
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

APOLLINIS. SYMBOLA.

27

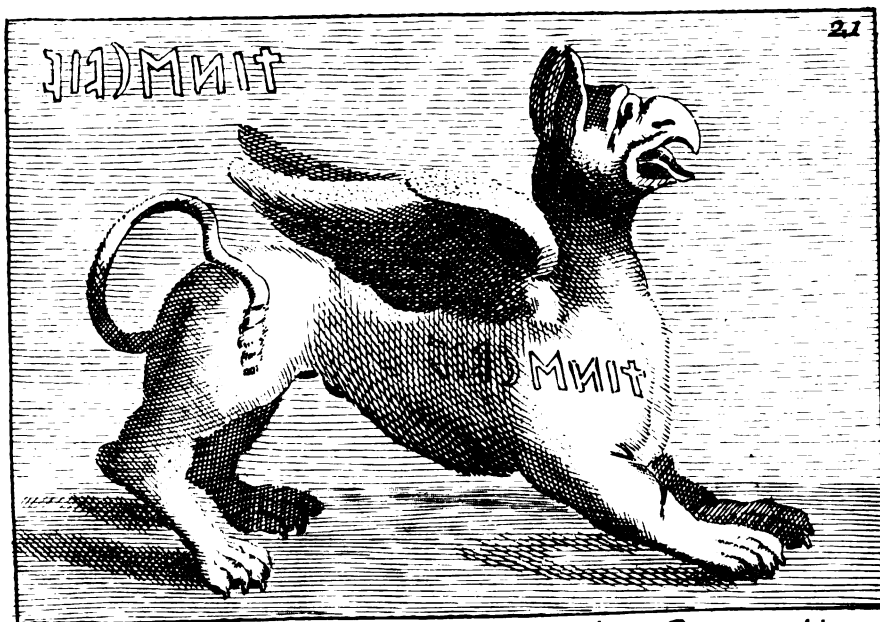

In Corneola

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

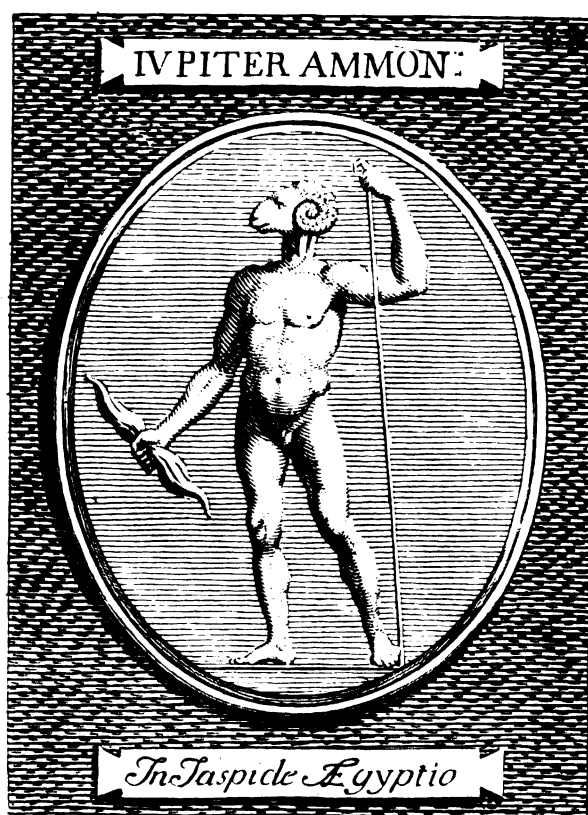

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Ex aere in Museo Equit. Coraxii

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

AMOR · CYCNO · INSID ·
TRIDENTE · DELPHIN ·
IMPETENS · IN · CORNEOL ·
AP · RODVLPH · VENVTI ·

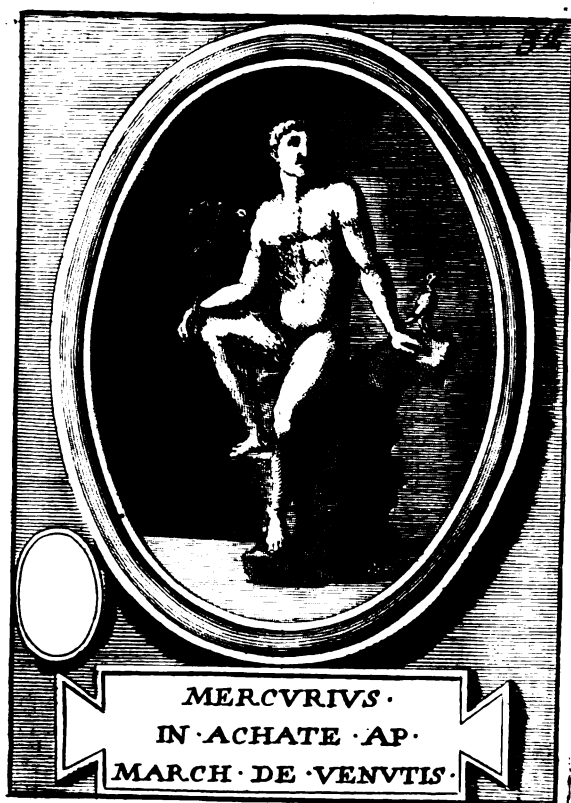
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Bibliothèque des Beaux-Arts

VILLE DE LYON
Bibliothèque du Palais des Arts

BACCHVS · A · NVTRICI ·
VLNIS · ELATVS · IN · ACHA ·
TE · VARIEGATA · IBID

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

In Corneola in Museo Coratio

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

FORTVNADELPHINO INSISTENS.
Incis in Achate

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

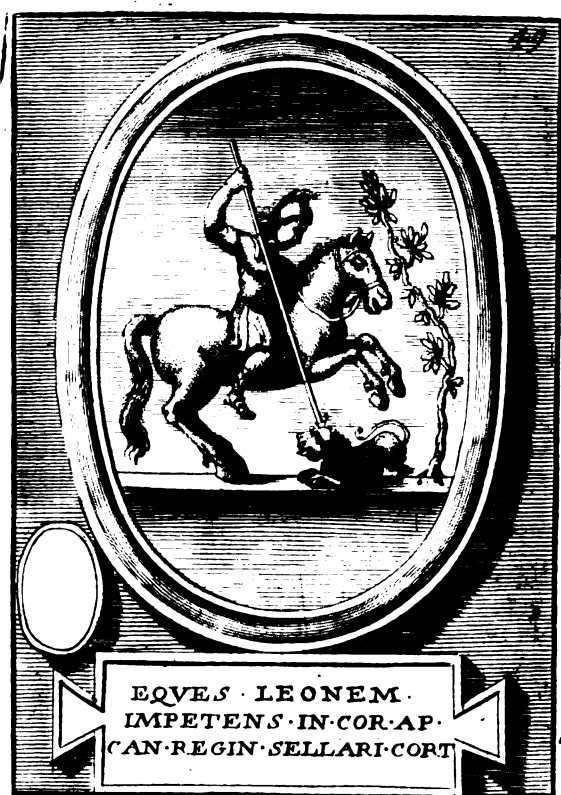
BONVS · EVENTVS ·
In · Iaspid · virid · itid ·

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

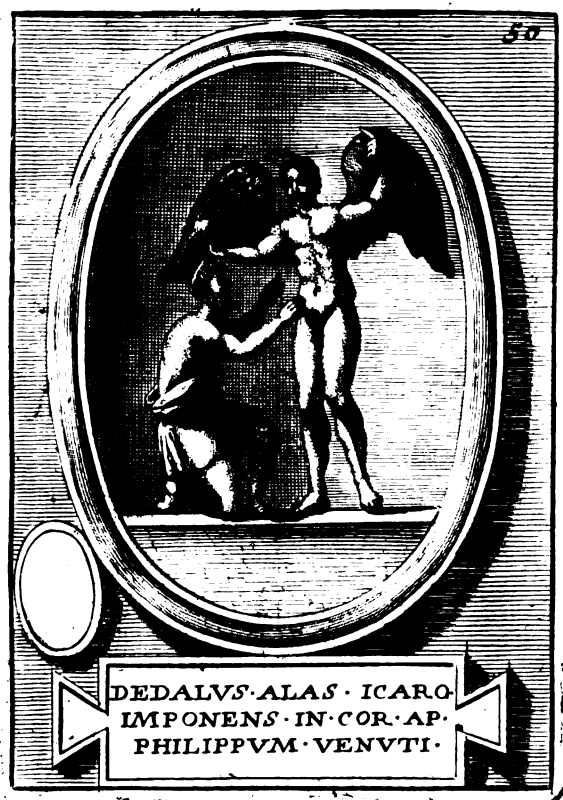

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

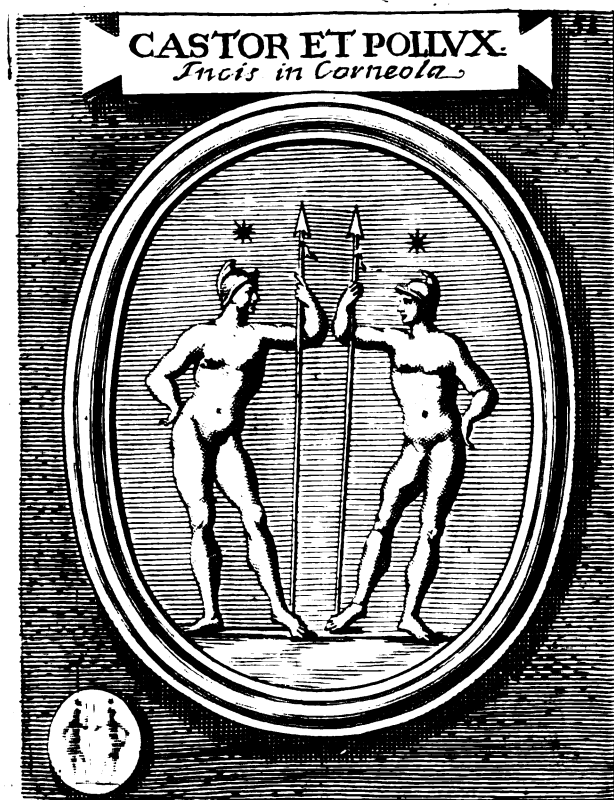
EQVES · LEONEM ·
IMPETENS · IN · COR · AP ·
CAN · REGIN · SELLARI · CORT

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

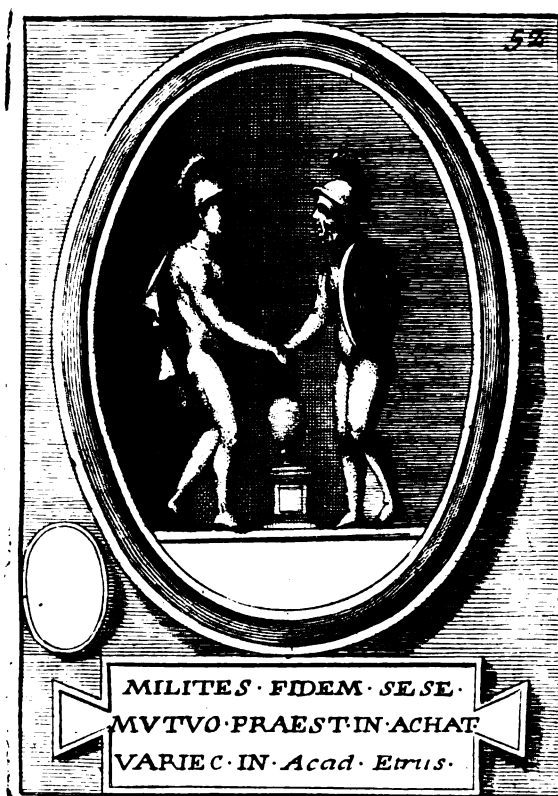

DEDALVS·ALAS·ICARO·
IMPONENS·IN·COR·AP·
PHILIPPVM·VENVTI·

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

MILITES · FIDEM · SE SE ·
MUTVO · PRAEST · IN · ACHAT ·
VARIE C · IN · Acad · Etrus ·

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

ACHILLIS · INTERITVM
IN · CORNEOLA · IBID ·

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

DIOMEDES IN CORNEOLA
APVD MARCH MARCEL
LVM DE VENVTIS

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Incisa in Corneola

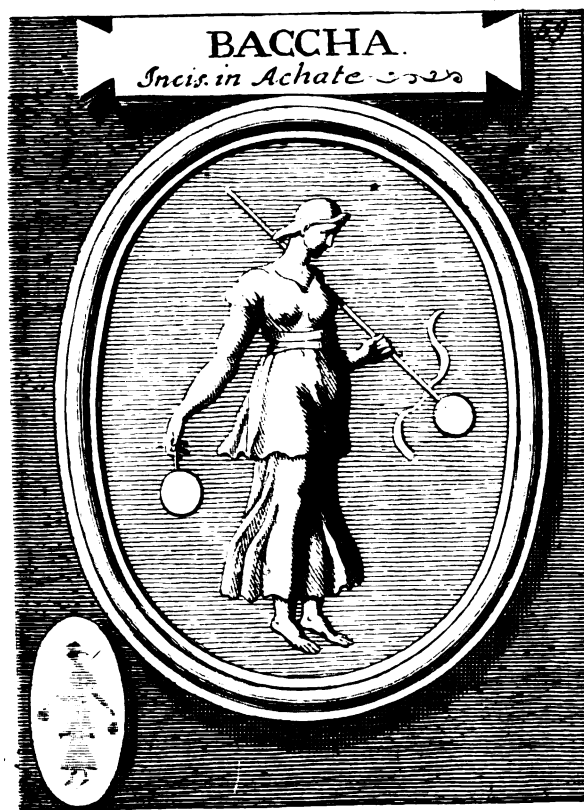
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

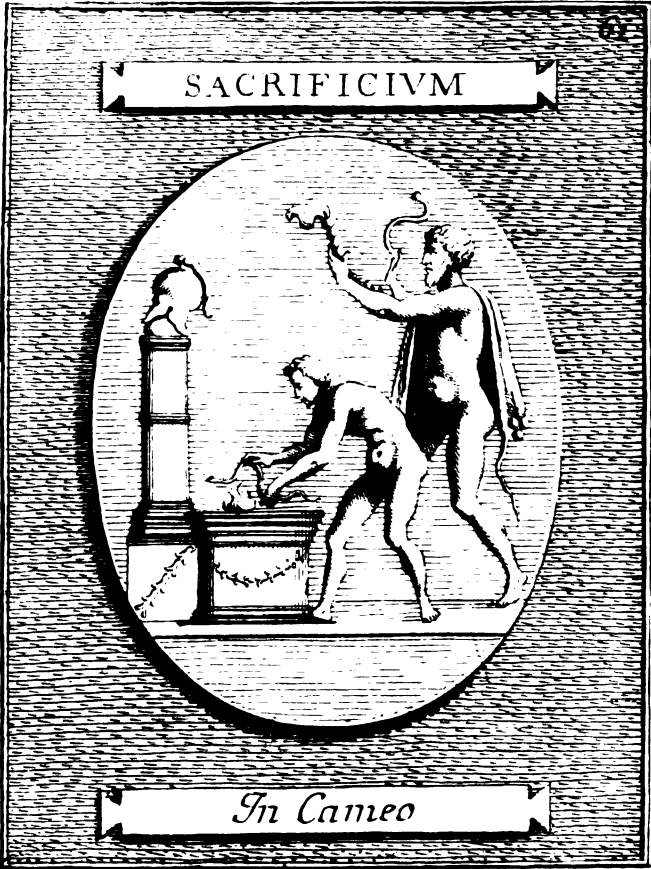
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

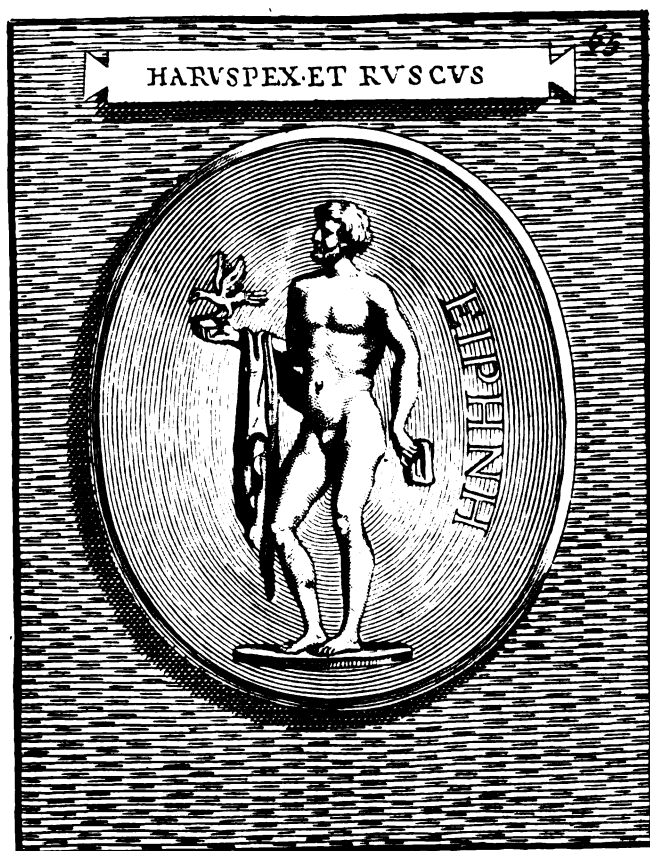
Ex Achate in Museo Coratio

VILLE DE LYON
Bibliothèque du Palais des Arts

SACERDOS · RVSTICVS ·
in Calce d · AP · RODVLPH ·
VENVTI · CORTON ·

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Incis. in Corneola

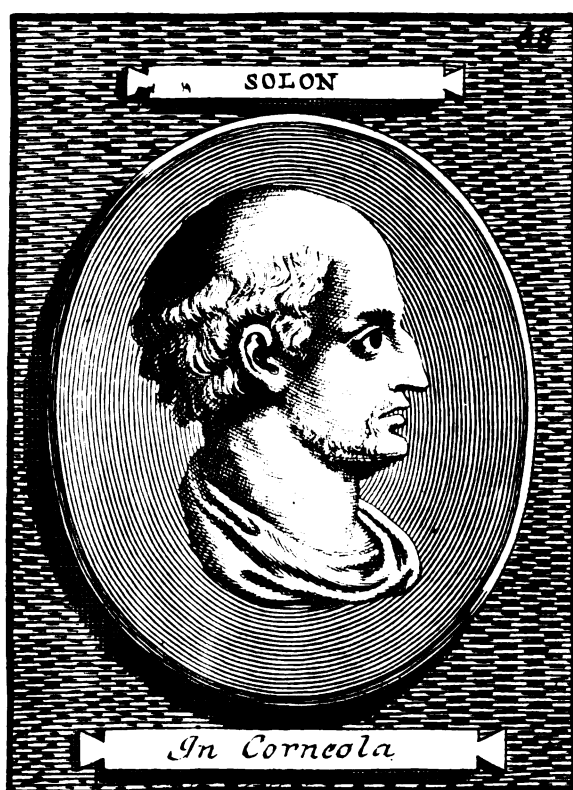
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

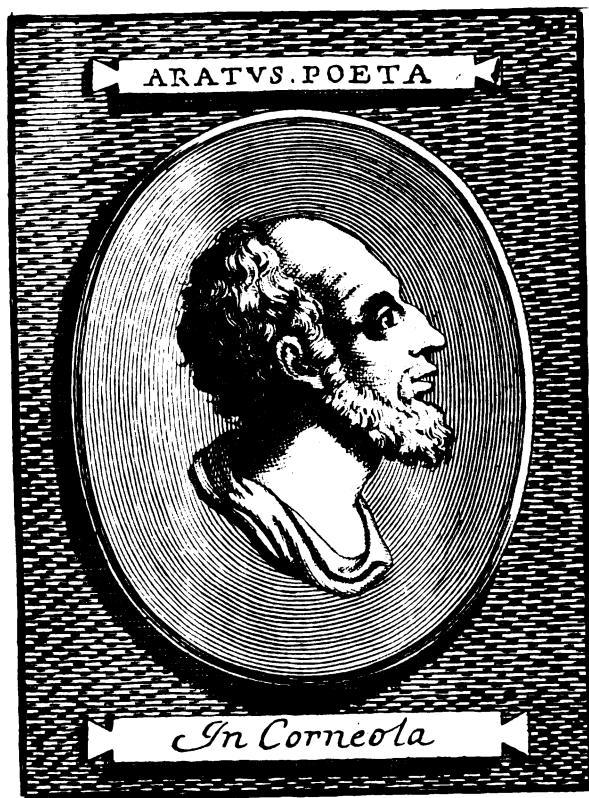
VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

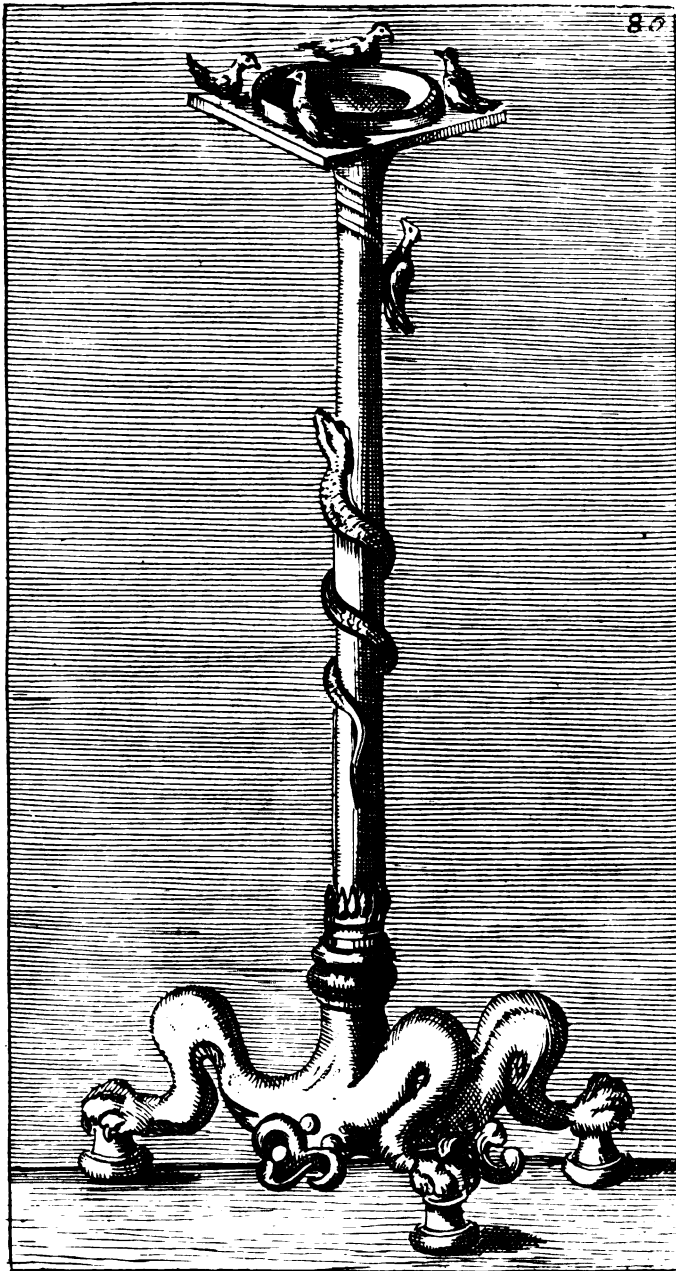

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Ex Aere in Musea Equitis Corazzi

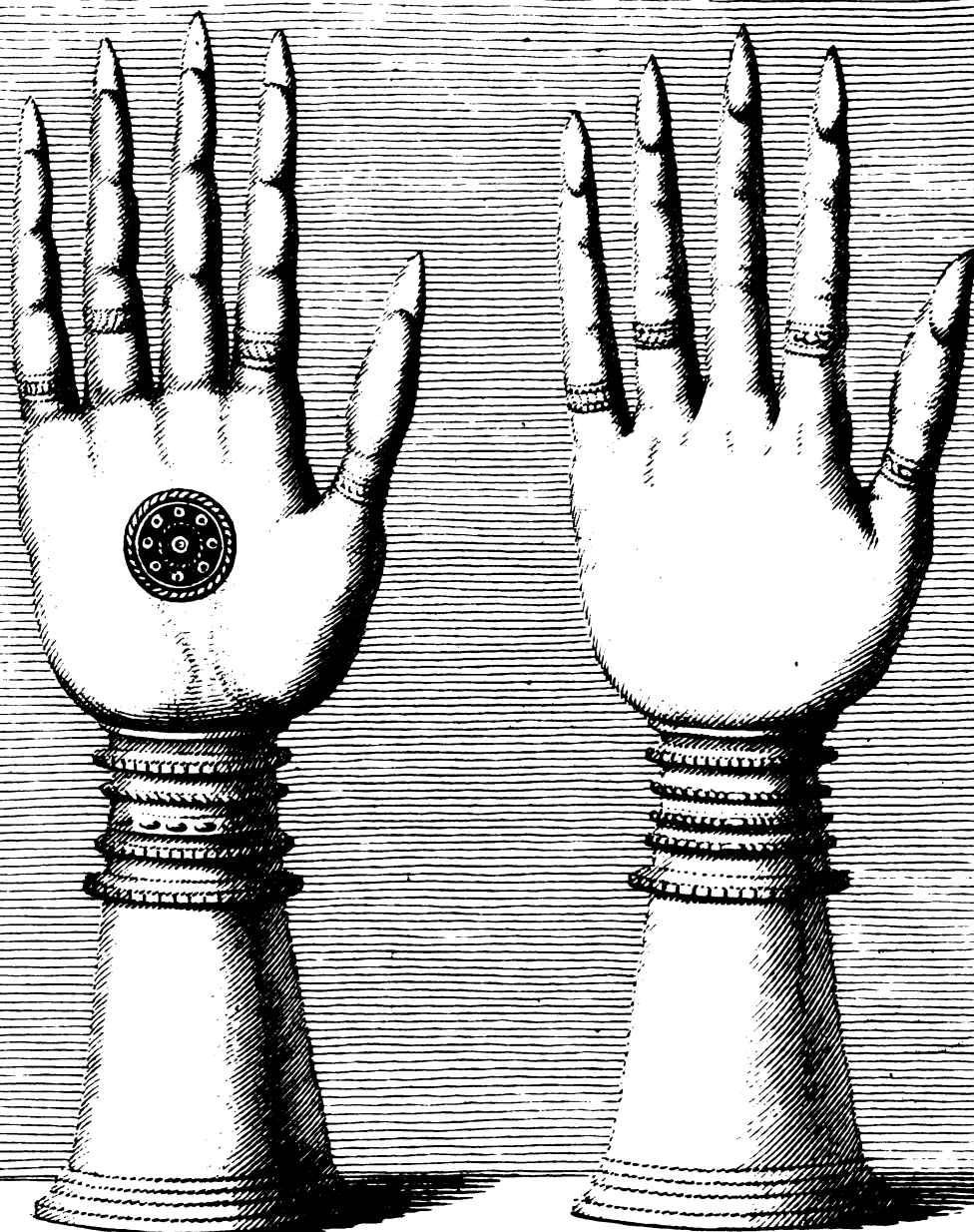
VILLE DE LYON
Bibl. du Palais des Arts

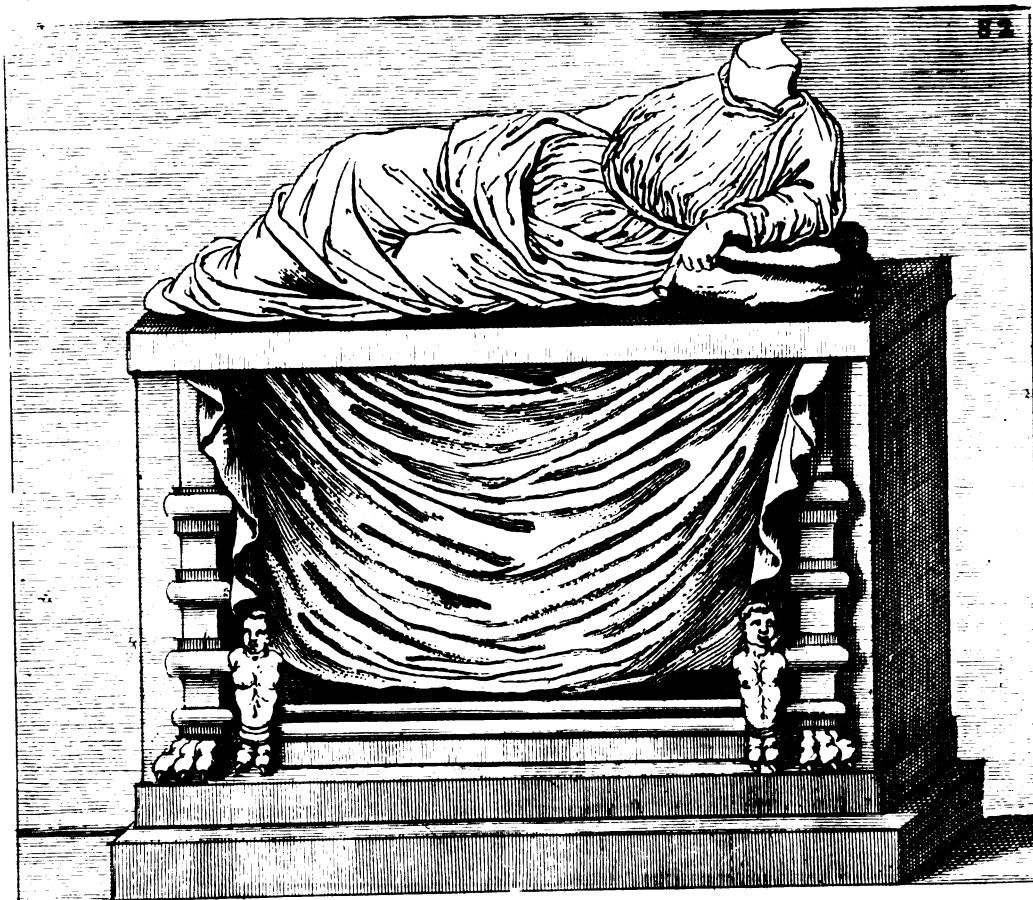
Ex Aere in Museo Equitis Coraxxi

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

HASTA MILITARIS

Ex. Br.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

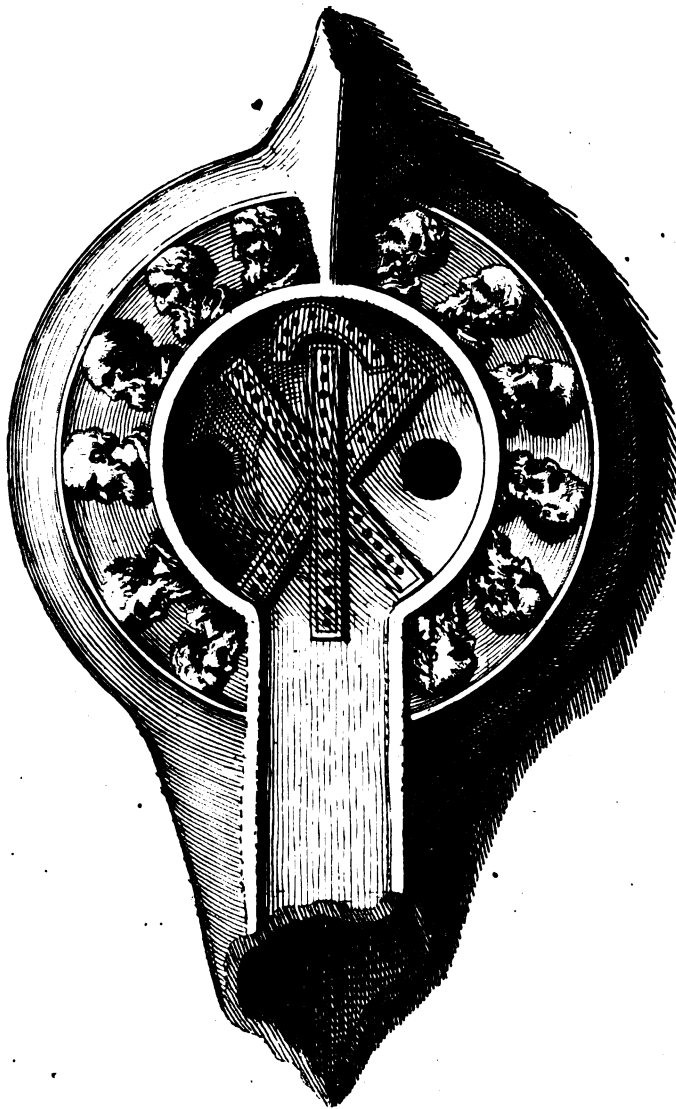
TRICLINIVM.ETRUSCVM.IN.VRNA.FICTILI.AP.EQ.CORATIVM.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

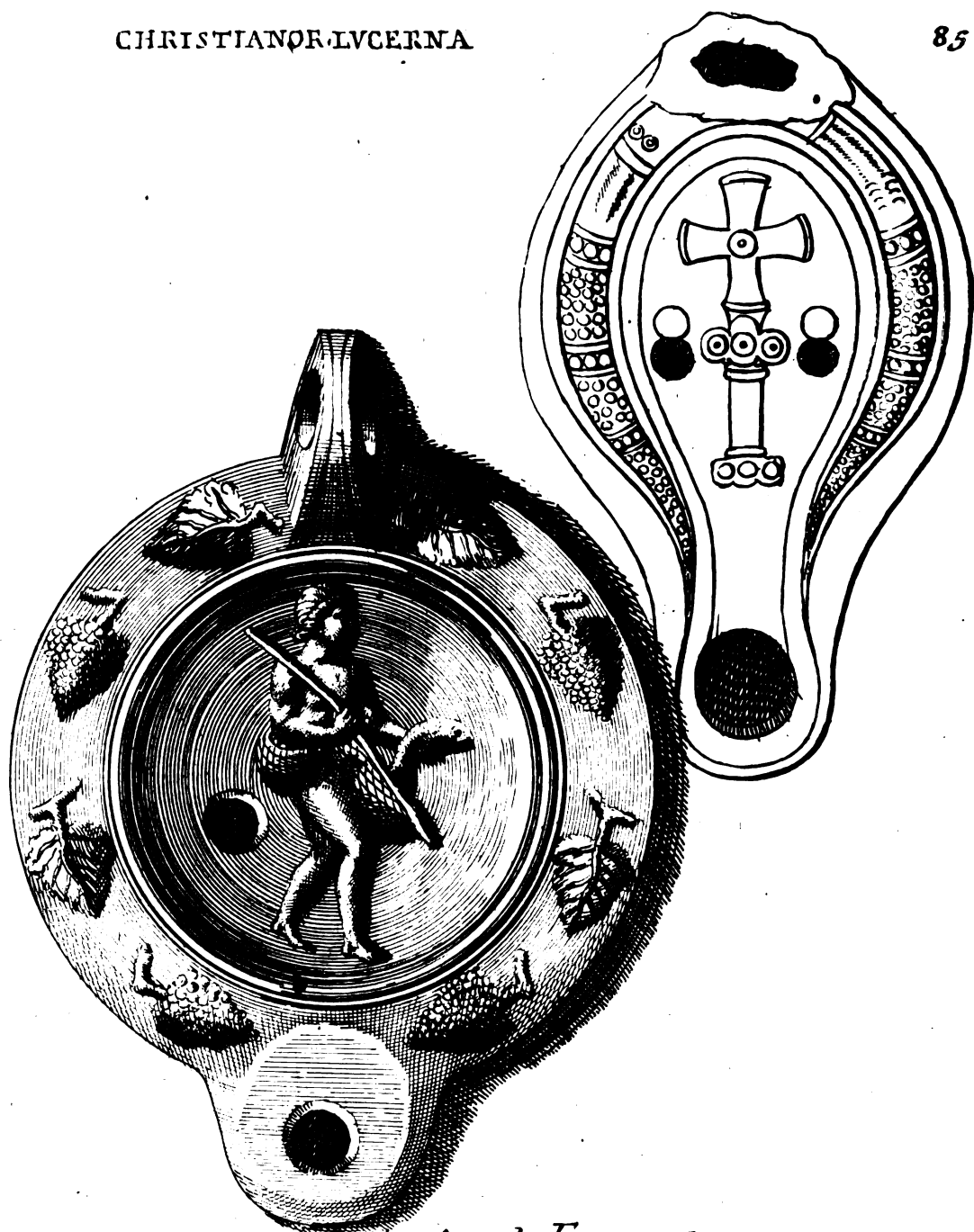
VRNA·ETRVSCA·FICTILIS·IN·MVSEO·MARCH·DEVENVTIS.

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Fictilis in Acad. Etrusca

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

Fictilis in Acad. Etrusca

VILLE DE LYON
Biblioth. du Palais des Arts

14-1

